

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN

FACULTEIT GENEESKUNDE

Departement Maatschappelijke Gezondheidszorg

Instituut voor Familiale en Seksuologische Wetenschappen

DE RELATIE TUSSEN GENDER, IDENTITEITSCONSTRUCTIE EN GEWELD

Een literatuurstudie en focusgroeponderzoek bij vrouwelijke adolescenten in Cuenca, te Ecuador.

Masterproef aangeboden
tot het behalen van de graad van
Master in de seksuologie
door
Sofie MAENHOUT

Promotor: prof. dr. Paul ENZLIN
Faculteit Geneeskunde
Departement Maatschappelijke Gezondheidszorg
Instituut voor Familiale en Seksuologische Wetenschappen

Leuven 2010

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN

FACULTEIT GENEESKUNDE

Departement Maatschappelijke Gezondheidszorg

Instituut voor Familiale en Seksuologische Wetenschappen

DE RELATIE TUSSEN GENDER, IDENTITEITSCONSTRUCTIE EN GEWELD

Een literatuurstudie en focusgroeponderzoek bij vrouwelijke adolescenten in Cuenca, te Ecuador.

Masterproef aangeboden
tot het behalen van de graad van
Master in de seksuologie
door
Sofie MAENHOUT

Promotor: prof. dr. Paul ENZLIN
Faculteit Geneeskunde
Departement Maatschappelijke Gezondheidszorg
Instituut voor Familiale en Seksuologische Wetenschappen

Leuven 2010

Sofie Maenhout, De relatie tussen gender, identiteitsconstructie en geweld
Een literatuuronderzoek en focusgroep onderzoek bij vrouwelijke adolescenten in Cuenca, te Ecuador

Masterproef tot het behalen van de graad van Master in de seksuologie,
juni 2010

Promotor: prof. dr. Paul Enzlin

In deze masterproef werd de relatie tussen gender, identiteitsconstructie en geweld bestudeerd bij vrouwelijke adolescenten in Cuenca, te Ecuador. Dit gebeurde aan de hand van een literatuurstudie en een focusgroep onderzoek, uitgevoerd in september en oktober 2009. Deze masterproef kadert in een bilateraal interuniversitair samenwerkingsproject tussen de KULeuven en de Universidad de Cuenca, namelijk "*social medicine in human sexuality and reproduction promoting sexual health in high school teenagers in Cuenca, Ecuador*".

Het doel van deze masterproef was om de belewingswereld te exploreren van de vrouwelijke adolescenten, wanneer ze geconfronteerd worden met intrafamiliaal en seksueel geweld.

De literatuurstudie, bestaande uit de eerste acht hoofdstukken, gaat dieper in op gender gerelateerde concepten zoals machismo, de patriarchale samenleving, de blootstelling aan ouderlijk geweld, een onzekere romantische relatiestijl, een passieve copingstijl en migratie als risicofactoren voor slachtofferschap bij vrouwelijke adolescenten in Latijns-Amerika. Verder werd uit de literatuurstudie gedetermineerd dat arme vrouwelijke adolescenten in Cuenca een minderwaardige identiteitsconstructie vormen door de bestaande assumpties van patriarchale tradities en onderwerping van de vrouw. Een ander belangrijk gegeven, dat werd achterhaald uit de literatuur, is dat tienerzwangerschappen in Cuenca een sterke associatie hebben met partnergeweld. Uit de literatuurstudie werd er besloten dat er een gebrek is aan wetenschappelijke kennis over specifiek aangepaste preventieprogramma's voor adolescenten.

De onderzoeksstrategie werd beschreven in het negende hoofdstuk. Er werd gekozen om een kwalitatief onderzoek uit te voeren, aan de hand van drie focusgroepen in de privé-school CEDFI, in Cuenca te Ecuador. Drie focusgroepen werden afgenomen bij verschillende leeftijdssegmenten. Namelijk van negen tot elf jaar, van twaalf tot veertien jaar en tenslotte van vijftien tot negentien jaar.

Aan de hand van drie casussen over psychologisch, seksueel en fysiek geweld werd er gepeild naar de attitudes ten opzichte van intrafamiliaal en seksueel geweld. De focusgroepen werden geanalyseerd aan de hand van de Grounded Theory (hoofdstuk 10). Dit leidde tot het opstellen van een hiërarchische codestructuur (zie bijlage 6). Hieruit werd een theoretisch model opgesteld, dat de relatie verklaart tussen identiteit, gender en geweld bij vrouwelijke adolescenten in Cuenca te Ecuador (hoofdstuk 11). De bestaande gender-concepten, een asymmetrische man-vrouw verhouding worden geïnternaliseerd door de vrouwelijke adolescenten. Cuenca karakteriseert zich als een patriarchale samenleving, die machismo in het algemeen aanvaardt. Hiernaast wordt de Cuencaanse samenleving gekenmerkt door zijn apathische houding ten opzichte van geweld. Echter worden niet alle mannen onder de noemer van het machismo geplaatst, zo bestaat er ook heel wat variatie bij de mannen. De keuze is dan aan de vrouw zelf. Meisjes, die toch voor een machoman kiezen, hebben een gebrek aan zelfwaarde en zelfvertrouwen. Deze minderwaardige identiteitsconstructie is geassocieerd met een onzekere romantische relatiestijl. Een gepreoccupeerde romantische relatiestijl zorgt ervoor dat de meisjes zichzelf volledig opofferen voor hun partner. Deze onzekere romantische relatiestijl gaat gepaard met het niet durven opkomen voor hun mening, dus een gebrek aan communicatievaardigheden.

Een gebrek aan communicatievaardigheden, laat vaak onrespectvol handelen toe. Dit leidt tot een tolerantie van seksueel en intrafamiliaal geweld door de vrouwelijke adolescenten en gewoontevorming binnen het koppel. Een open transparante communicatie zou dan ook een belangrijke vorm van preventie zijn voor het tot stand komen van geweld.

Verder heeft een gebrek aan verantwoordelijkheid opgenomen door de ouders, belangrijke implicaties naar de toekomst toe van de adolescenten. In sommige gezinnen in Cuenca is er een sterke vorm van parentificatie merkbaar, waardoor het moeilijk wordt een eigen leven op te bouwen. Machtsmisbruik door vertrouwenspersonen, komt vaker voor bij de adolescenten met een moeilijkere opvoedingssituatie, bijvoorbeeld als de ouders zijn gemigreerd. Tenslotte zouden vrouwen uit de lagere scholing extra kwetsbaar zijn voor geweld, aangezien ze zich vlugger opofferen voor hun man.

Tot besluit, uit dit onderzoek blijkt dat vrouwelijke adolescenten, bestaande gender-concepten, de superioriteit van het machismo en een asymmetrische man-vrouw relatie internaliseren. Hierdoor wordt een minderwaardige identiteitsconstructie gevormd, waardoor ze zich zwakker gaan opstellen in hun communicatieve en relationele vaardigheden ten opzichte van de partner. Hierdoor zijn ze vatbaarder voor geweld. Preventieprogramma's dienen dan ook extra aandacht te schenken aan het verhogen van de assertiviteit en communicatievaardigheden van vrouwelijke adolescenten.

Sofie Maenhout, The relationship between gender, identity construction and violence

A literature review and focus group study in female adolescents in Cuenca, Ecuador.

Master thesis presented to obtain the degree of Master in de seksuologie,
June 2010

Promotor: prof. dr. Enzlin

This master thesis analyzes the relation between gender, identity construction and violence in female adolescents in Cuenca, Ecuador. This happened by means of a literature survey and focus group study conducted throughout September and October 2009. This master thesis is part of a bilateral inter-university collaboration between the KULeuven and Universidad de Cuenca, titled "*Social medicine in human sexuality and reproduction promoting sexual health in high school teenagers in Cuenca, Ecuador*". The purpose of this master thesis was to explore the experiences of female adolescents, when they are faced with domestic and sexual violence.

The literature study, occupying the first eight chapters, focuses on the gender related concepts such as machismo, patriarchal society, the exposure to parental violence, an uncertain romantic relationship style, a passive coping style and migration as a contributing factor in the victimization of female adolescents living in Latin-America. This literature study furthermore yielded that female adolescents in poor families in Cuenca are forming an inferior identity construction because of the existing assumptions of patriarchal traditions and subjugation of women. Another important contributing factor seems the fact that teenage pregnancies in Cuenca can strongly be associated with partner violence. The literature study has shown that there is ample scientific information on prevention programs adapted for adolescents. The research strategy is described in the ninth chapter. It was decided to carry out a qualitative study, using three focus groups in the private school CEDFI in Cuenca in Ecuador. Three focus groups were conducted with different age segments, from the ages nine until eleven, twelve until fourteen and fifteen up until nineteen. With the guidance of three case studies concerning psychological, sexual and physical violence, the focus group was inquired on their attitudes towards domestic and sexual violence. The focus group discussions were analyzed using Grounded Theory (Chapter 10). This led to the establishment of a hierarchical code structure (see Annex 6). A theoretical model was developed, explaining the relationship between identity, gender and violence towards female adolescents in Cuenca, Ecuador (Chapter 11). The existing gender concept, an asymmetric male-female relationship, is internalized by female adolescents. Cuenca characterizes itself as a patriarchal society that generally accepts machismo. The Cuencan society defines itself by its apathetic attitude toward violence. Not all men however are considered to be macho by nature, there are considered to be several types of men. The choice is up to the woman herself. Girls that do opt for a macho man could be deficient in self-worth and self-confidence. This inferior identity construction is associated with an uncertain romantic relationship style. A preoccupied romantic relationship style forces the girls to completely sacrifice themselves for their partner. This uncertain romantic relationship style often involves not having the courage to stand up for their opinions and thus the lack of communication skills. Lack of communication often encourages to be treated disrespectful. This leads to habitude and tolerance of sexual and domestic violence towards female adolescents. Open transparent communication would be an important part in the preventing domestic and sexual violence. Lacks of responsibility taken by parents are possible to have serious implications for the future of adolescents. In some families in Cuenca a strong form of parentification is noticeable, making it difficult for adolescents to build up a life of their own. The abuse of power by a trusted person is more common around adolescents with a difficult situation, such as the ones that have migrated parents. Women of lower education are particularly vulnerable to violence because they would sacrifice themselves quicker for their husbands.

To conclude, this study showed that female adolescents internalize existing gender related concepts, the superiority of machismo and an asymmetrical relationship. Based on that they create an inferior identity construction, resulting in the fact that they are less evolved in terms of communication and relational skills, opposite their partner, making themselves more susceptible to violence. Prevention programs should therefore take extra care into increasing assertiveness and communication skills among female adolescents.

DANKWOORD

Deze masterproef is tot stand gekomen door middel van de hulp van vele personen...

Ten eerste wil ik de Vlaamse Interuniversitaire Raad bedanken, die me ondersteunde en de mogelijkheid gaf om mee te werken aan een bilateraal project tussen Leuven en Cuenca, Ecuador.

Ik wil graag Mevrouw Monserrath Jerves uitdrukkelijk bedanken voor de grote steun en de bijdrage die ze geleverd heeft, om dit project te kunnen verwezenlijken. Ik wil Dokter Guido Pinos bedanken voor zijn uitstekende zorgen en opvang in Cuenca en Verónica Patricia Pinos Vélez, mijn aangename collega in Cuenca, die me veel bij heeft geleerd, over hun cultuur. Deze medewerkers van de Universidad de Cuenca hebben met hart en ziel dit project gedragen. Ze liggen me dan ook nauw aan het hart. Alsook mijn gastfamilie in Ecuador, met moeder Elena, die zich over mij ontfermde in mooie en moeilijker momenten.

Verder wil ik Professor Paul Enzlin bedanken voor de hulp, om me te kunnen verdiepen in dit onderwerp. Mijn grote dank gaat ook uit naar Liesbeth Smeyers van het vertrouwenscentrum, die me vanaf het begin van het project met raad en daad heeft bijgestaan. Sofie Alleman, die met alle geduld mijn teksten heeft verbeterd. Professor Rober, om me op weg te zetten bij mijn kwalitatieve analyse.

Langs deze weg, wil ik ook mijn toegewijde ouders bedanken, die me de kans gaven om een tweede studie aan te vatten. Verder wil ik Tom en zijn familie bedanken, om me steeds te ondersteunen in de weg die ik heb afgelegd. Mijn klasgenootjes, die me zo goed hebben opgevangen, na mijn terugkomst uit Ecuador. Tenslotte ook de zusters van Don-Bosco te Herverlee, die me zo goed hebben opgevangen, nadat ik terugkwam.

En niet te vergeten, mijn klein nichtje Renske, de bron van vreugde in mijn leven.

Deze mensen, die ik hier heb opgesomd, hebben er allen bijgedragen in mijn persoonlijke en professionele vorming. Waarvoor hartelijk dank.

INHOUDSTABEL

INLEIDING	1
LITERATUURSTUDIE	5
<i>1 Menselijke seksualiteit in Latijns - Amerika</i>	5
1.1 Omschrijving genderconcepten	5
1.2 Machismo	6
1.2.1 De ontstaansgronden van het machismo	6
1.2.2 De term “macho” in zijn tegenstrijdigheid	7
1.3 Marianismo	8
1.4 Latijns-Amerikaanse genderrollen	8
1.4.1 Bepaling van mannelijke genderrol	8
1.4.2 Bepaling van vrouwelijke genderrol	8
1.4.3 Culturele overdracht	8
1.5 Gender en seksueel geweld	9
1.5.1 Gender-based violence	9
1.5.2 Impact van masculiniteit op seksueel geweld	10
1.5.3 Impact van vrouwelijk gedrag op seksueel geweld	11
1.5.4 Uitlokkende factor: alcohol	11
1.6 Gender en verwantschap	12
1.7 Belang van familismo	12
1.8 Besluit	13
<i>2 Adolescentie en seksualiteit in Latijns -Amerika</i>	14
2.1 Adolescentie in Latijns-Amerika	14
2.1.1 Niveau van Onderwijs	15
2.1.2 Familie Structuur	15
2.1.3 Peerrelaties	16
2.2 Adolescentie en seksualiteit in Latijns-Amerika	16
2.3 Adolescentie in Ecuador	17
2.3.1 Demografische kenmerken	17
2.3.2 Anticonceptivagebruik bij de Indiaanse populatie	18
2.4 Adolescentie in Cuenca	19
2.4.1 Sociaal-culturele kenmerken	19
2.4.2 Kennis over seksuele voorlichting in Cuenca	19
2.5 Tienerzwangerschap	20
2.5.1 Tienerzwangerschappen in Ecuador	20
2.5.2 Tienerzwangerschappen in Cuenca.	21
2.6 Besluit	21
<i>3 Intrafamiliaal geweld in Latijns-Amerika</i>	22
3.1 Intiem partnergeweld	22
3.1.1 Intiem partner geweld tegen vrouwen in Latijns Amerika	22
3.1.2 Prevalentie van intiem partnergeweld bij Latijns-Amerikaanse adolescenten	23
3.1.3 Geslachtsverschillen in het stellen van intiem partnergeweld	23
3.1.3 Geslachtsverschillen in de victimisatie van intiem partnergeweld	24
3.1.4 Intersectionaliteit	25
3.1.5 Adolescenten en geweldpleging	26
3.1.5.1 Vrouwelijke adolescenten	26
3.1.5.2 Mannelijke adolescenten	27

3.1.6	<i>Gender en rechtvaardiging van geweld</i>	27
3.1.7	<i>De normatieve bescherming van vrouwen</i>	27
3.2	<i>Huiselijk geweld in Latijns-Amerika</i>	29
3.3	<i>Cyclys intrafamiliaal geweld</i>	29
4	<i>Seksueel geweld in Latijns-Amerika</i>	30
4.1	<i>Verklaringsmodellen seksueel geweld</i>	30
4.2	<i>Gevolgen van seksueel geweld</i>	31
4.3	<i>Psychologische gevolgen van seksueel geweld</i>	31
4.4	<i>Seksueel geweld in Latijns-Amerika</i>	32
5	<i>Intrafamiliaal en seksueel geweld in Ecuador</i>	33
5.1	<i>Wetgeving in Ecuador</i>	33
5.1.1	<i>Wetgeving omtrent intrafamiliaal en seksueel geweld</i>	33
5.1.2	<i>Nationale werkplannen omtrent intrafamiliaal en seksueel geweld</i>	33
5.2	<i>Intrafamiliaal geweld in Ecuador</i>	34
5.2.1	<i>Prevalentie</i>	34
5.2.2	<i>Intrafamiliaal geweld gerapporteerd door vrouwen</i>	34
5.2.3	<i>Seksueel geweld in Ecuador bij vrouwen</i>	35
5.2.3.1	<i>Prevalentie bij vrouwen</i>	35
5.2.3.2	<i>Determinerende factoren</i>	35
5.2.3.3	<i>Hulp zoeken</i>	36
5.3	<i>Seksueel geweld in Ecuador bij kinderen</i>	36
5.3.1	<i>Prevalentie</i>	36
6	<i>Risico en beschermende factoren van intrafamiliaal geweld</i>	37
6.1	<i>Risicofactoren van intrafamiliaal geweld</i>	37
6.1.1	<i>Demografische factoren</i>	37
6.1.2	<i>Persoonlijkheidskenmerken</i>	37
6.1.3	<i>Interpersoonlijke factoren</i>	37
6.1.4	<i>Blootstelling aan ouderlijk geweld</i>	39
6.1.5	<i>Invloed van de peergroep</i>	40
6.1.6	<i>Academische moeilijkheden</i>	40
6.1.7	<i>Middelengebruik</i>	40
6.2	<i>Beschermende factoren van familiaal geweld</i>	41
6.2.1	<i>Belang van sociale steun</i>	41
6.2.2	<i>Preventieprogramma's</i>	41
7	<i>De rol van migratie bij intrafamiliaal geweld</i>	42
7.1	<i>Migratie</i>	42
7.1.1	<i>Definitie van migratie</i>	42
7.1.2	<i>Drijfveren voor migratie</i>	42
7.2	<i>Migratie in Ecuador</i>	43
7.2.1	<i>Ontwikkelingsproblemen in Ecuador</i>	43
7.2.2	<i>Een analyse van Ecuadoriaanse migratie</i>	44
7.2.2.1	<i>Immigratie in Ecuador</i>	44
7.2.2.2	<i>Ecuadoriaanse emigratie</i>	45
7.2.3	<i>Een analyse van migratie in Cuenca</i>	45
7.2.4	<i>De impact van migratie op intrafamiliaal geweld</i>	45
7.2.4.1	<i>Sociaal-affectieve gevolgen voor de adolescent</i>	46
8	<i>Attitudes van Latijns-Amerikaanse adolescenten</i>	47
8.1	<i>Theoretische bepaling</i>	47

8.1.1	<i>Het concept 'attitude'</i>	47
8.1.2	<i>Wijzigen van attitudes</i>	48
8.1.3	<i>Voorspellen van gedrag</i>	48
8.1.4	<i>De invloed van culturele aspecten op attitudes</i>	49
8.1.5	<i>Attitudes ten opzichte van geweld bij Latijns-Amerikaanse adolescenten</i>	49
8.1.6	<i>Beperkingen attitudeonderzoek</i>	50
	PRACTISCH GEDEELTE	51
9	Onderzoeksstrategie	51
9.1	<i>Verantwoording voor het onderzoek</i>	51
9.1.1	<i>Maatschappelijke relevantie</i>	51
9.1.2	<i>Wetenschappelijke relevantie</i>	51
9.2	<i>Onderzoeksvragen en doelstelling</i>	51
9.2.1	<i>Initiële Onderzoeksvragen</i>	51
9.2.2	<i>Doelstelling</i>	52
9.3	<i>Keuze voor een kwalitatief onderzoek</i>	53
9.3.1	<i>Voordelen</i>	53
9.3.2	<i>Nadelen</i>	54
9.3.3	<i>Explorerend onderzoek</i>	54
9.3.4	<i>Cross-cultureel onderzoek</i>	54
9.4	<i>Gebruikte methode: focusgroep</i>	55
9.4.1	<i>Keuze onderzoeksopzet</i>	55
9.4.2	<i>Voordeel focusgroep</i>	56
9.4.3	<i>Nadeel focusgroep</i>	56
9.4.4	<i>Besluit</i>	56
9.5	<i>De onderzoekseenheden</i>	57
9.6	<i>Wat wordt er bevraagd: de keuze van de factoren</i>	57
9.7	<i>Kwalitatieve observaties</i>	57
9.8	<i>Verloop focusgroepen</i>	57
9.9	<i>Ethische overwegingen</i>	58
10	Keuze analysetechniek: Grounded Theory	59
10.1	<i>Geschiedenis van Grounded Theory</i>	59
10.2	<i>Doel van Grounded Theory</i>	59
10.3	<i>Eisen van Grounded Theory</i>	60
10.4	<i>Werkmethode van Grounded Theory</i>	60
10.5	<i>Verdere ontwikkelingen van de Grounded Theory</i>	62
10.6	<i>Besluit</i>	62
10.7	<i>Integratie van Grouded Theory in deze masterproef</i>	62
11	Resultaten	63
11.1	<i>Inleiding</i>	63
11.2	<i>Codestructuur</i>	63
11.3	<i>Interpretatie</i>	63
11.3.1	<i>Associaties tussen domeinen</i>	64
11.3.2	<i>Verantwoording associaties</i>	64
11.4	<i>Algemene theorievorming</i>	73
11.5	<i>Verband met de literatuur</i>	75
12	Discussie	77
12.1	<i>Beperkingen van het onderzoek</i>	77
12.2	<i>Aanbevelingen van het onderzoek</i>	77

LIJST VAN DE TABELLEN

<i>Tabel 1: Attitudes bij een individualisme of collectivistische zienswijze</i>	50
<i>Tabel 2: overzicht over het proces van de Grounded Theory</i>	61

LIJST VAN DE FIGUREN

<i>Figuur 1: confluentiemodel Malamuth (Malamuth, Huppel & Bryant, 2005)</i>	30
<i>Figuur 2: “De relatie tussen identiteit, gender en geweld bij vrouwelijke adolescenten in Cuenca te Ecuador”</i>	64

INLEIDING

Relaties, zowel familiaal als in partnerverband, zijn niet altijd even rooskleurig. De grens tussen verbondenheid en destructie binnen een relatie is soms heel dun. Familiaal geweld is een veel voorkomend fenomeen, dat in alle landen van de wereld voorkomt. Ecuador heeft, net als die andere landen, ook te kampen met deze problematiek. Er heerst in Ecuador echter een groot taboe op het spreken over geweld in een gezinscontext. Dit taboe wordt mede in stand gehouden door ‘culturele overtuigingen’ en ‘mythes’, die het geweld normaliseren (Jerves et al., 2009). Vele gemeenschappen hebben grenzen die bepalen welke vormen van geweld zijn toegelaten, vaak binnen de context het bewaren van discipline binnen sociale instituties zoals bv. het huwelijk. Niet toelaatbare vormen van geweld, worden gecategoriseerd onder de definitie van misbruik. In Ecuador vormen te veel grenzen de sociale realiteit. Culturele opvattingen, zoals machismo laten mee toe dat geweld bestaat. De vrouwelijke adolescenten in Cuenca zijn een kwetsbare groep in deze kwestie, omdat ze meer vatbaar zijn voor geweld in de ontwikkelingsfase. De vraag, die zich stelde, was waarom geweld in stand wordt gehouden door dergelijke culturele opvattingen in de Cuencaanse samenleving. Alsook waarom precies, de groep van de vrouwelijke adolescenten, extra kwetsbaar zijn voor slachtofferschap van intrafamiliaal en seksueel geweld. Naar aanleiding van dit specifiek probleem werd vooropgesteld om in een samenwerkingsproject tussen de KU Leuven en de Universidad de Cuenca, de attitudes ten opzichte van intrafamiliaal en seksueel geweld bij adolescenten in Cuenca te onderzoeken.

Aanvankelijk werd de onderzoeksvraag als volgt geformuleerd: “Wat zijn de attitudes ten opzichte van intrafamiliaal en seksueel geweld bij adolescenten in Cuenca te Ecuador?” Naarmate het onderzoek evolueerde werd deze onderzoeksvraag hergeformuleerd. Voor deze masterproef werd er besloten om het onderwerp af te bakenen en enkel de attitudes van de vrouwelijke adolescenten te bestuderen. Specifiek werden de volgende onderzoeksvragen opgesteld: Hoe beleven adolescente meisjes de man-vrouw verhoudingen in de dagdagelijkse samenleving? Hoe voelen ze zich wanneer ze geconfronteerd worden met geweld? Hoe gaan ze om met de ervaringen van geweld? Op welke manier wordt hun seksuele identiteit gevormd? Op welke manier integreren de adolescente meisjes gender-concepten in hun identiteit? Op welke manier heeft deze identiteit een invloed bij het tot stand komen van geweld? Op welke manier heeft deze identiteit een invloed bij de vatbaarheid van geweld? Wat is de beleving van de huidige identiteit? Wat is hun gewilde identiteit?

Het doel van deze masterproef is inzicht te verwerven in de attitudes van de vrouwelijke adolescenten uit Cuenca in Ecuador, ten opzichte van intrafamiliaal en seksueel geweld. Een verregaande analyse hiervan zou kunnen bijdragen tot het ontwikkelen van een preventief programma dat een bewustwording bij de mensen wil nastreven. In deze masterproef zullen we een bijzondere focus leggen op seksueel geweld. In het eerste hoofdstuk gaan we dan ook dieper in op de menselijke seksualiteit in Latijns-Amerika.

Dit onderzoek is maatschappelijk relevant aangezien het kadert binnen een universitair ontwikkelingssamenwerkingsproject (VLIR-UOS). De doelstellingen van het onderzoek, komen tegemoet aan het samenwerkingsproject tussen de KU Leuven en de Universidad de Cuenca, namelijk “*Social medicine in human sexuality and reproduction promoting sexual health in high school teenagers in Cuenca, Ecuador*”. Wetenschappelijk is het onderzoek relevant aangezien getracht wordt een nieuwe theorie te formuleren. Een illustratie van de opbouw van de theorie kan een hulpmiddel zijn om op een dergelijke wijze eenzelfde theorie te vormen. Verder biedt het ook een wetenschappelijke ondersteuning voor de constructie van aangepaste preventieprogramma's ter voorkoming van geweld bij vrouwelijke adolescenten.

In het eerste hoofdstuk wordt er beschreven dat machismo in een patriarchale maatschappij gender-gerelateerd geweld bevordert. Het tweede hoofdstuk gaat dieper in op de specifieke aspecten van de adolescentiefase in Latijns-Amerika. De adolescentie in Cuenca is gekenmerkt door specifieke culturele invloeden. Zo hebben adolescente meisjes in Cuenca een minderwaardige identiteitsconstructie die grotendeels wordt gedetermineerd door bestaande assumpties van patriarchale tradities die stelt dat de vrouw mag onderworpen worden. Alsook wordt er in dit hoofdstuk de associatie tussen tienerzwangerschappen en partnergeweld in Cuenca verder toegelicht.

Het derde hoofdstuk geeft een beschrijving van intrafamiliaal geweld in Latijns-Amerika. Zo wordt intrafamiliaal geweld in de culturele context van Latijns-Amerika geplaatst. De hoofdconclusie van dit hoofdstuk is dat heel wat preventieprogramma's voor intrafamiliaal partner geweld bij adolescenten in Cuenca niet zijn aangepast aan de culturele waarden en normen. Bovendien zal worden aangetoond dat een patriarchale samenleving een omgeving is waarbij geweld tegen vrouwen wordt aangemoedigd. Daarmee wil men de mannelijke dominantie behouden. Geweldpleging door mannelijke adolescenten werd in verband gebracht met culturele socialisatieprocessen en evolutionaire theorieën. Bij vrouwelijke adolescenten werd geweldpleging gelinkt aan anticiperend gedrag op afwijzing.

Het vierde hoofdstuk behandelt seksueel geweld in Latijns-Amerika. Een verklaring voor het tot stand komen van seksueel geweld wordt aan de hand van het confluëtiemodel van Malamuth toegelicht dat zowel evolutionaire biologische als culturele strategieën bestudeert. Voorts geeft dit hoofdstuk een beschrijving van de psychologische gevolgen van seksueel geweld. Zo blijkt dat personen die ooit het slachtoffer waren van seksueel geweld vermijdend copinggedrag stellen.

Het vijfde hoofdstuk brengt seksueel en intrafamiliaal geweld in Ecuador in kaart. Zo blijkt dat alle vormen van geweld het meest gepleegd worden op Indiaanse vrouwen. Vrouwen in stedelijke gebieden gaan vlugger hulp zoeken dan vrouwen op het platteland.

In het zesde hoofdstuk worden de risico's en beschermende factoren van intrafamiliaal geweld achterhaald. In deze analyse worden interpersoonlijke factoren, zoals cognitieve factoren en een gebrek aan sociale competentie als het meest zorgwekkend beschouwd voor een blijvend slachtofferschap bij adolescenten. De eerste interpersoonlijke factor beschrijft een onzekere romantische relatiestijl. Een onzekere romantische relatiestijl kan zowel vermijdend zijn of gepreoccupeerd. Een tweede interpersoonlijke factor haalt "*rejection sensitivity*" van vrouwelijk adolescenten aan als verhoogd risico voor seksueel en intrafamiliaal geweld. Een laatste interpersoonlijke factor die beschreven wordt is de relationele competentie. De relationele competentie is het vermogen om te onderhandelen binnen romantische relaties. Lage romantische competentie wordt omschreven als een laag sociaal zelfvertrouwen, een gebrek aan assertiviteit en controle in een relatie. Een andere belangrijke risicofactor voor het stellen van gewelddadig gedrag is de blootstelling aan ouderlijk geweld ondersteund door het cognitief-ecologisch model en de sociale leertheorie. Verder duikt er vanuit de literatuur op dat adolescenten, die ooit het slachtoffer waren van seksueel geweld, veel meer gebruik maken van vermijdingsstrategieën in plaats van ondersteunende strategieën.

Een bijkomend probleem van familiaal geweld in de Ecuadoriaanse samenleving is een gestegen cijfer van emigratie. Emigratie van de ouders is geassocieerd met de verandering van de familiestructuur en met huiselijk en seksueel geweld in de families (hoofdstuk 7).

In het laatste hoofdstuk van het literatuuroverzicht wordt de invloed van de culturele stereotypes op de attitudes beschreven. Zo hebben mensen in Latijns-Amerika meer collectieve attitudes en meer conservatieve opinies over geweld (hoofdstuk 8).

De onderzoeksstrategie wordt beschreven in het negende hoofdstuk. Er werd gekozen om een kwalitatief onderzoek uit te voeren aan de hand van drie focusgroepen in de privé-school CEDFI, in Cuenca te Ecuador. Drie focusgroepen werden afgenomen bij verschillende leeftijdssegmenten. Namelijk van negen tot elf jaar, van twaalf tot veertien jaar en tenslotte van

vijftien tot negentien jaar. Aan de hand van drie casussen over psychologisch, seksueel en fysiek geweld werd er gepeild naar de attitudes ten opzichte van intrafamiliaal en seksueel geweld. De focusgroepen werden geanalyseerd aan de hand van de principes van de Grounded Theory (hoofdstuk 10). Dit leidde tot het opstellen van een hiërarchische codestructuur (zie bijlage 6). Hieruit werd een theoretisch model opgesteld, dat de relatie tussen identiteit, gender en geweld bij vrouwelijke adolescenten in Cuenca te Ecuador kan verklaren.

Tenslotte worden in hoofdstuk elf, de resultaten besproken en wordt er een link gelegd met de literatuur. Uiteindelijk zullen we eindigen met een discussie in hoofdstuk twaalf.

LITERATUURSTUDIE

1 Menselijke seksualiteit in Latijns - Amerika

Menselijke seksualiteit kan bestudeerd worden vanuit een biologische dimensie, een psychosociale dimensie, een gedragsdimensie, een klinische dimensie en een culturele dimensie. Bij een wetenschappelijke studie van de seksualiteit is het belangrijk om te vertrekken vanuit de culturele dimensie. De culturele houdingen ten opzichte van seksualiteit zijn immers niet universeel bepaald. Zo zijn morele waarden en rechten sterk afhankelijk van de plaats en de tijd waarin ze voorkomen (Enzlin, 2009). Dit geldt ook voor Latijns-Amerika. In dit hoofdstuk gaan we dan ook dieper in op de betekenis van seksualiteit in Latijns-Amerika. Het uitgangspunt dat we hierbij nemen is het concept “gender”. Ten eerste zullen we stilstaan bij genderidentiteit in Latijns-Amerika. Daarna analyseren we de invloed van genderidentiteit op de genderrol in Latijns-Amerika. Tenslotte zullen we nagaan welke invloed dit cultureel waardensysteem met zich meebrengt op vlak van seksueel geweld.

1.1 Omschrijving genderconcepten

Gender definieert zich als het geheel van sociale en culturele karakteristieken van een geslacht. Het drukt zich uit als een psychosociaal onderscheid. Genderidentiteit omschrijft zich als de overtuiging van een persoon om tot één van de gender te behoren. Of met andere woorden de subjectieve beleving van: “ik ben een man” of “ik ben een vrouw”. *Genderidentiteit* wordt gestuurd door cognities, informatie en affecties (Gijs et al. 2004). In de begripsbepaling van genderidentiteit, wordt er afstand gedaan van een klassieke man en vrouw tweedeling. Mannelijkheid en vrouwelijkheid worden in het licht van genderidentiteit beschouwd als unieke concepten en niet als tegenovergestelde begrippen (Kulis et al. 2007). Het begrip “*genderrol*” definieert zich als het waarneembare gedrag gesteld door een bepaald persoon, dat de samenleving als mannelijk of vrouwelijk beschouwt (Gijs et al. 2004).

Kulis (2007) merkt op dat in Latijns-Amerikaanse bevolkingsgroepen, de termen “*machismo*” en “*marianismo*” als centrale genderrolthema's naar voor worden gebracht en op deze manier invloed uitoefenen op de genderidentiteit van mannen en vrouwen.

1.2 Machismo

Machismo wordt voorgesteld als een uniek fenomeen in de Latijns-Amerikaanse cultuur. De term “*machismo*” wordt al snel geassocieerd met het mannelijk stereotyp beeld van hypermasculiniteit. Hierdoor wordt het vaak ook gekoppeld aan “typisch” negatief mannelijk gedrag, zoals de dader van huiselijk geweld, alcoholisme, risicogedrag, ... (Asencio, 1999). Echter beklemtoont Ramírez (in Asencio, 1999, p. 108) dat de term ‘machismo’ in de populaire literatuur op een simplistische manier naar voor komt. Deze beschrijving is volgens Ramírez slechts een verzameling van halfdoordachte ideeën. Hij betreurt dat er geen systematische analyse wordt uitgevoerd naar deze sociale conditie. Ons Westers begrip van Latijns-Amerikaanse genderrollen heeft een invloed op het concept 'machismo'. Zo gebruiken sociaal-wetenschappers het begrip machismo om de mannelijke dominantie en de vrouwelijke onderdanigheid aan te tonen. Hierin staat het controleren van vrouwelijk gedrag en seksualiteit centraal (González-Guarda, et al. 2008). Dergelijke begripsbepaling verleent direct een negatieve connotatie aan de term 'machismo'. Gijs et al. (2004) wijst op het feit dat men met het begrip machismo kritisch dient om te springen. Zo benadrukt een andere omschrijving van machismo, de begrippen zoals eer, respect, moed en familieverantwoordelijkheid. Binnen deze begripsbepaling past de term “*hombre*” perfect om te wijzen op de positieve aspecten van machismo. Een “*hombre*” slaat immers zijn vrouw niet, helpt actief mee en kenmerkt zich door familieverantwoordelijkheid (Kulis et al., 2007)

1.2.1 De ontstaansgronden van het machismo

Mirandé (2009) heeft het in “*Hombres y machos, masculinity and Latino culture*” over de verschillende benaderingswijzen van het concept “machismo”. In zijn werk analyseert Mirandé (2009) de mogelijke ontstaansgronden van masculiniteit. Hij gaat dieper in op de koloniale invloeden. In de meest gebruikelijke opvatting wijt men het tot stand komen van het begrip machismo in de Latijns-Amerikaanse en de Mexicaanse culturen aan de Spaanse overheersing. “*The masculinity protest*” vindt men terug in symbolische beelden, bij de indianen en de mestiezen. Deze verklaring heeft een negatieve grondslag, aangezien machismo dan is opgebouwd uit onderdrukte gevoelens van machteloosheid en zwakheid. Zo karakteriseert Ramos (in Mirandé, 1999), een “*pelado*”, een arme, proletariaanse Mexicaan, die door zijn gevoelens van inferioriteit, enkel zijn succes kan uitdrukken door zijn genitaliën. In deze benadering wordt ook het begrip “metafysische biseksualiteit” aangehaald door Goldwert (in Mirandé, 1999). De Spaanse overheersers worden in deze visie van Goldwert aanzien als actieve, agressieve mannen en het metaforisch verkrachten of onderwerpen van de passieve en feminiene indiaan. De hedendaagse macho, die streeft naar mannelijkheid, is een slachtoffer van de metafysische biseksualiteit.

Een tweede verklaring is de culturele benadering dat masculiniteit al reeds de Spaanse samenleving karakteriseerde voor de overheersing. Machismo werd dan in Latijns-Amerika en Mexico geïntroduceerd, door de Spaanse overheersers die zelf extreem macho waren. De wreedheid van de Spaanse krijgers kan verklaard worden uit een negatieve beschrijving van het machismo.

De laatste alternatieve verklaring vertrekt vanuit pre-Colombiaanse gronden. De Azteekse samenleving was onderverdeeld in een vrouwelijke en mannelijke ruimte. De aard en de roeping van de mannelijke Azteekse gemeenschap zou oorlog voeren zijn, al lang voor de Spaanse overheersing (Mirandé, 2009). Mirandé wijst erop dat het moeilijk is om een eenduidige verklaring aan te wijzen als oorsprong, maar dat deze verschillende interpretaties wel aan de basis liggen van de hedendaagse uiteenlopende conceptualisatie van “machismo”.

1.2.2 De term “macho” in zijn tegenstrijdigheid

Het begrip “macho” kent twee populaire definities, die lijnrecht tegenover elkaar staan. De eerste definitie verwijst naar de Spaanse veroveraars en karakteriseert zich door hypermasculiniteit, agressief en dominant gedrag. De tweede definitie ontleent voornamelijk zijn populariteit aan de beeldspraak van de macho man, die in Latijns-Amerikaanse en Mexicaanse films wordt gebruikt. “*Un hombre que es macho*”, is niet agressief, maar kenmerkt zich door zijn positieve inslag, namelijk de ethische code van innerlijke kwaliteiten, namelijk een eer-en respectvol persoon te zijn (Mirandé, 2009)

Mirandé (2009) brengt vier onderwerpen naar voor als verklaring voor de negatieve benadering van het machismo. Ten eerste hebben we de mannen die als compensatie voor hun onzekerheid, macho-gedrag vertonen. Het tweede thema is dat de mannelijke dominantie, de autoriteitsfiguur voornamelijk ten opzichte van de vrouw en het belang van de dubbele standaard. In deze benadering wordt de vrouw als inferieur behandeld. In het derde thema wordt macho-gedrag gekenmerkt door geweld en agressie en onverantwoordelijkheid ten opzichte van de vrouw. Machismo als vierde onderwerp is egoïsme (Mirandé, 2009). Hier dient men volgens Mirandé (2009) een duidelijk onderscheid te maken tussen zelfcentrisme en egoïsme. Egoïsme drukt zich vooral negatief uit. Zo zien Latino-mannen iemand die egoïstisch is als een persoon die altijd zijn eigen wil doordrijft en geen rekening houdt met andere personen. Zelfcentrisch betekent dat mannen willen dat vrouwen hun mannelijk gedrag bevorderen. Zo mag een vrouw haar haar niet kort knippen, aangezien dit een mannelijk kenmerk is.

1.3 Marianismo

Vrouwelijk gedrag wordt door de Latijns-Amerikaanse populatie vervat in de term "*marianismo*". Marianismo heeft net als het machismo een positieve en een negatieve conceptualisatie. Zo wordt er een onderscheid gemaakt tussen "*La mujer*" en "*La mujer abnegada*". "*La mujer*" omschrijft zich als een sterke en competente vrouw die actief in het leven staat, maar nog steeds bezorgd is over de zorg voor haar familie. "*La mujer abnegada*" daarentegen, kenmerkt zich door een passieve houding en tolereert partners die haar niet goed behandelen. Ze is onderdanig, onbaatzuchtig en afhankelijk, ze offert haar eigen belangen op voor haar familie (Kulis et al. 2007).

1.4 Latijns-Amerikaanse genderrollen

1.4.1 Bepaling van mannelijke genderrol

Masculiniteit is in de Latijns-Amerikaanse cultuur een belangrijk begrip, want wanneer een man zich vrouwelijk gedraagt komt die homoseksueel over. Homoseksualiteit wordt dan ook in de Latijns-Amerikaanse cultuur als iets "onnatuurlijks" gezien. De man wordt beschouwd als de patriarch en het dominante gezinshoofd (Ascencio, 1999).

1.4.2 Bepaling van vrouwelijke genderrol

De dichotomie van mannelijkheid, namelijk "heerser en beschermer van vrouwen" brengt met zich mee, dat men vrouwen indeelt in twee categorieën: een goede "Madonna"-figuur of een slechte "hoer". Goede vrouwen verdienen bescherming door de man, maar slechte vrouwen mag men uitbuiten. Deze opvattingen over vrouwelijke seksualiteit, kent zijn oorsprong in traditionele sociale opvattingen. Zo wordt een vrouw die betrekkingen heeft buiten het huwelijk bestempeld als een "*mujer mala*" (een slechte vrouw) of een "*putita*" (hoer) (Ascencio, 1999). Ascencio (1999) erkent echter wel dat jongere mensen in Puerto Rico toleranter zijn ten opzichte van vrouwelijke seksualiteit dan de oudere generatie.

1.4.3 Culturele overdracht

De ongelijkheden tussen man en vrouw zijn op die manier ingebed in de cultuur, dat vrouwen hun kinderen opvoeden met verschillende verantwoordelijkheden en privileges op basis van hun geslacht (González-Guarda et al. 2008).

1.5 Gender en seksueel geweld

1.5.1 Gender-based violence

Het grootste risico voor verkrachting ontstaat niet uit de omgeving van buitenstaanders, maar wel uit de omgeving van intieme partners. Familiaal en seksueel geweld in Latijns-Amerika gebeurt voornamelijk door de man gericht op de vrouw. Dit fenomeen noemt men ook *gender-based violence* (Asencio, 1999). Gender-based violence vertrekt van de sociale overtuiging dat het gelegitimeerd is voor de man om geweld uit te oefenen en op deze manier het gedrag van de vrouw te controleren. Mannelijke daders misbruiken deze culturele mythes en sociale attitudes, die geweld tegen vrouwen ondersteunen om hun gedrag te rechtvaardigen. De sociale beschouwingen over mannelijke seksuele agressie en vrouwelijke seksuele passiviteit bevorderen de vrouwelijke seksuele victimisatie. Vrouwen gaan op hun beurt deze opvattingen internaliseren. Deze vrouwen schrijven dan ook aan zichzelf de schuld toe van ongewenste seksuele intimiteiten (Asencio, 1999).

Guedes et al. (2002) haalt aan dat de menselijke integriteit vaak niet gerespecteerd wordt, waar mannen en vrouwen ongelijk behandeld worden. Vaak komt geweld voor, waar er hiërarchieën bestaan, gecreëerd door beroep, sociale status, klasse, gender en etniciteit. *Gender-based violence* wordt beschouwd als een publiek gezondheidsprobleem, maar kan tevens ondergebracht worden in het privé-domein. Daarom is een samenwerking tussen de overheid en de gezondheidsorganisaties aangewezen. Studies suggereren dat gezondheidswerkers in Latijns-Amerika soms niet in staat zijn om gender-based violence te herkennen, te behandelen en te diagnosticeren (Guedes et al., 2002). Een gynaecoloog in de Domicaanse Republiek beaamde dit in een interview (Guedes et al., 2002, p. 185) :

“Doctors preferred not to bring up the topic because they did not have the tools to respond to women.” ... “When doctors did talk, we often defended the man”.

Gezondheidswerkers zouden volgens een attitudeonderzoek van (Guedes et al. 2002) de neiging hebben om de schuld te leggen bij de slachtoffers. Zo meent de helft van de bevroagden dat ongepast gedrag van de vrouw geweld uitlokt bij de man. Ook is ongeveer 41 % ervan overtuigd dat van adolescenten ongepast seksueel gedrag, tot seksueel misbruik aanzet, 23 % van de respondenten in dit onderzoek meende dat de vrouwen hun gewelddadige partner niet willen verlaten, omdat ze houden van de manier waarop ze behandeld worden. Tenslotte meent één vijfde van de gezondheidswerkers dat mannen geen controle hebben over hun seksueel gedrag (Guedes et al., 2002).

1.5.2 Impact van masculiniteit op seksueel geweld

In het onderzoek '*Masculinidad, sexualidad, poder y violencia: análisis de significados en adolescentes*' van Villasenor - Farías en Castañeda - Torres (2003) analyseerde men de invloed van mannelijkheid en *macht*¹ op seksueel geweld tussen adolescenten. Dit onderzoek vond plaats aan de hand van focusgroepen bij 155 tieners in Guadalajara in Mexico. De sociale voorstelling van hoe mannen en vrouwen hun relaties vorm geven, is bepaald door een sociaal construct ingebed in hun cultuur. Masculiniteit kan in dit opzicht geïnterpreteerd worden als een sociale categorie, die geconstrueerd is uit sociaal-culturele ideeën. Zo dragen stereotypen van mannen bij tot de opbouw van een dergelijk sociaal construct. Deze sociale constructen zijn doorheen de geschiedenis bepaald door mannen.

Mannelijkheid wordt dan ook voornamelijk gekleurd door macht uitgeoefend op het vrouwelijke geslacht. Seksueel geweld is in deze denkwijze een uiting van macht (Villasenor Farías en Castañeda - Torres, 2003) Zo gebruiken ook mannen van de *Hispanic*² geweld, om macht en autoriteit betekenis te geven in hun relatie. Deze traditionele culturele opvattingen leiden tot een dubbele standaard. Zo is er een tolerantie voor sociale contacten buiten het huwelijk voor het mannelijk geslacht en dienen vrouwen braaf trouw te blijven aan hun echtgenoot (Weidel, Provencio – Vasquez, Watson, S., & Gonzalez - Guarda, 2008). In Puerto Rico zien mannelijke adolescenten de dubbele standaard als een natuurlijk resultaat van mannelijke en vrouwelijke verschillen (Asencio, 1999)

Bij deze analyse stellen Villasenor-Farías en Castañeda-Torres de vraag of er bij de inburgering van deze sociale constructen over mannelijkheid en macht, ook het privilege ontstaan is om seksueel geweld te gebruiken. Verkrachting wordt hier dus verklaard door middel van symbolische concepten. Vrouwen worden aanzien als de werkelijke en potentiële slachtoffers. Mannen daarentegen beschouwt men als gewelddadig van aard. Mannelijke slachtoffers worden enkel erkend indien het seksueel misbruik in de kindertijd plaatsvond (Villasenor Farías en Castañeda-Torres, 2003).

¹ *Macht* over iemand hebben, wordt bepaald door een onevenwicht dat op basis van ras, etniciteit, sociale klasse, geslacht, leeftijd, religie, seksuele geaardheid of onderwijs gevormd wordt (Villasenor & Torres, 2002).

² De term *Hispanic* verwijst hier naar bewoners in Amerika met een Latijns-Amerikaanse of Spaanse oorsprong. We dienen op te merken dat er een cultuurverschil t.o.v. de inwoners van Latijns-Amerika, aangezien Hispanics onderhevig zijn aan zowel Amerikaanse als Latijns-Amerikaanse culturele invloeden. Echter vinden we bij de Hispanics ook typische traditionele genderpatronen terug zoals bij de Latijns-Amerikaanse bevolking (Weidel, Provencio – Vasquez, Watson, S., & Gonzalez Guarda, 2008).

1.5.3 Impact van vrouwelijk gedrag op seksueel geweld

Vrouwen die toegeven aan verleidingen buiten het huwelijk worden door adolescenten van Puerto Rico aanzien als "sletten". De definitie van een "slet" die jongeren van Puerto Rico hanteren is de volgende: een onmogelijkheid om lief te hebben, niet in staat zijn om zich te binden, onbezorgdheid, onaanvaardbare gedragingen stellen zoals liegen, het onvermogen om respect op te brengen voor zichzelf en anderen... . Tieners van Puerto Rico vormen, aan de hand van dit beeld, een identiteit van vrouwen die bestempeld worden als "sletten". Deze identiteit houdt in dat ze seksueel promiscue zijn, niet in staat zijn om hun seksuele verlangens te controleren en dat ze zelfcentrisch in het leven staan. Deze gedachtengang kent een impact op de veronderstelling dat een vrouw, wanneer ze zich netjes gedraagt, geen slachtoffer zal worden van geweld of misbruik. Omdat vrouwen niet als een slet behandeld willen worden, zullen ze op hun beurt hun seksuele interacties limiteren. Het labelen van vrouwen als sletten vormt een mechanisme om het mannelijk sociaal gedrag te rechtvaardigen. Zo zijn mannelijke adolescenten van Puerto Rico ervan overtuigd dat een ontrouwe vrouw gestraft dient te worden (Asencio, 1999).

1.5.4 Uitlokkende factor: alcohol

Genderidentiteit en geslachtsgerelateerde persoonlijkheidskarakteristieken zijn verbonden aan specifieke risico- en protectieve factoren van middelengebruik. Ricciardelli en William (in Kullis et al. 2007 p. 260) hebben enerzijds aangetoond dat agressie en de negatieve zijde van "*machismo*" leiden tot een sterk verhoogd drankgebruik bij mannen. Zo leven er frequente geloofsopvattingen tussen de Mexicanen, dat men masculiniteit kan meten aan de hand van de hoeveelheid alcohol een man kan drinken. Op deze manier wordt drinken gesocialiseerd. Mexicaanse vrouwen wijzen *machismo* aan als de oorzaak van buitensporig drankgebruik. Deze vrouwen erkennen dat mannen agressief worden wanneer ze drinken en dit dan vaak resulteert in fysiek geweld (Fiorentino, Berger & Ramirez, 2007). Anderzijds zou de emotionele warmte en bezorgdheid voor anderen, die men terugvindt in de begripsbepaling van vrouwelijkheid, bepalend zijn voor minder alcoholgebruik (Kullis et al.).

González-Guarda et al. (2008) wijst op het bestaan van een sterk verband tussen middelengebruik en *Intimate Partner Violence* (intiem partnergeweld). Zo heeft iemand met een partner die vaak onder invloed is van drugs of alcohol tijdens de seksuele betrekkingen, een grotere kans op seksueel misbruik. In het onderzoek van González-Guarda et al. (2008) blijkt verder dat personen met een verleden van psychisch of (en) seksueel misbruik, vier maal meer de kans hebben om een partner te hebben die dronken is tijdens de seksuele daad.

1.6 Gender en verwantschap

Gender is meer dan enkel de homogene scheiding tussen man en vrouw. Gender komt tot uitdrukking in alle aspecten van het dagelijks leven, namelijk in relaties, praktijken en interacties. Het verschil tussen man en vrouw wordt gevormd, door deze gewoonten. Hierdoor worden genderidentiteiten onderscheiden en bepaalde machtsposities uitgedrukt in specifieke contexten. Geweld gevormd uit verschillende machtsidentiteiten, komt ook naar voor in de complexiteit van verwantschap. Het huwelijk in de Latijns-Amerikaanse samenleving, erkent het belang van verwantschap. Huiselijk geweld reikt verder dan het echtelijk paar, maar ook moeders, schoondochters, schoonzussen worden er bij betrokken. Verwantschap in die zin, schept een context, waar geweld genormaliseerd wordt. In gesprekken met vrouwen, die leven in de Andesgebieden bleek, dat de vrouwen huiselijk geweld normaliseren, in het licht van verwantschap. Zo verkeerde de geweldpleger op het ogenblik van de feiten “in een dronken staat”. Hierdoor wordt geweld een standaard in het dagelijkse leven. Dit wordt uitgedrukt met het volgende Quecha-woord: *kustumbrilla* of *costumbre* in het Spaans, wat gewoonte betekent (Van Vleet, 2002). Deze zienswijze komt volgens Van Vleet (2002) terug in het volgende spreekwoord in de Indiaanse gemeenschap: “*Más me pegan, más te quiero*”, hoe meer hij me slaat, hoe meer hij van me houdt. Dezelfde zienswijze komt terug in de quote van Sanchez Parga (in Van Vleet, 2002): “*ha de pegar, marida es pues*”, natuurlijk slaat hij me, dat is hoe een echtgenoot is. Vrouwen ondergaan dit lot niet zomaar, ze vechten ook terug op hun wijze. Vrouwen kunnen, bij confrontatie met huiselijk geweld, fysiek terugvechten, maar ook voedsel gebruiken als strijdmiddel. De primaire taak van de vrouw in het huishouden in Ecuador is koken. Op deze manier heeft de vrouw macht over de consumptie en de verdeling van de voedselproducten. Antropologen beschrijven verhalen over Sullk’ata-vrouwen in het Andesgebergte in Bolivia, die hun man verplichten bepaald voedsel te eten, dat hun kater verslechtert? (Van Vleet, 2002).

1.7 Belang van familismo

Familismo is een centraal concept in de Latijns-Amerikaanse cultuur. Dit begrip accentueert de familierelaties, loyaliteit, wederkerigheid en solidariteit. Ouderschap en gezinsvorming worden dan ook gezien als een elementair element van genderidentiteit en het zelfstelsel tussen Latino’s. De traditionele rollen bepalen dat de meeste mannen buitenshuis gaan werken. Vrouwen staan in voor het huishouden. Deze traditionele rol kunnen we koppelen aan het genderrolgedrag van marianismo. Hierin is het vrouwelijk zelfstelsel gevestigd in de mogelijkheid om een genereuze moeder te zijn. Machismo in de context van familismo verwacht van Latinomannen dat ze goede beschermers van vrouw en kind zullen zijn (Becker, Castrillo, Jackson, & Nachtigall, 2006).

1.8 Besluit

We kunnen besluiten dat de populaire opvatting van “machismo” een sociaal construct is. De traditionele genderrollen die uit het concept “machismo” ontstaan zijn, zijn sterk gerelateerd aan seksueel geweld. Ascencio (1999) stelt zich echter de vraag of machismo eeuwig stand zal houden. Zo merkt Ascencio (1999) op dat de sociale constructie van bepaalde aspecten die worden aangeduid als "machismo" grondige veranderingen hebben ondergaan. De meest opmerkelijke verandering in de definitie van machismo houdt het belang van de vereiste maagdelijkheid van vrouwen in. Zo vinden jonge mannen de voorwaarde dat een vrouw maagd is voordat ze een serieuze relatie aangaan, niet meer strikt noodzakelijk (Ascencio, 1999).

2 Adolescentie en seksualiteit in Latijns -Amerika

2.1 Adolescentie in Latijns-Amerika

Vanuit een antropologische context weten we dat de psychologische fase³ van de adolescentie onder invloed staat van de culturele context. De meeste antropologen menen dat de adolescentie in Latijns-Amerika op een vroegere leeftijd begint, in vergelijking met de andere werelddelen. De adolescentie in Latijns-Amerika zou starten op een 10-jarige leeftijd en loopt door tot een leeftijdsfase van 20 of meer. Het concept “adolescentie” heeft ook een andere invulling bij de indiaanse populatie of bij de mestiezen populatie. Eveneens kan men veronderstellen dat de adolescentie een verschillende betekenis heeft op het platteland en de stad. Op het platteland is het belangrijk voor jonge vrouwen om getrouwd te zijn. Zo trouwen sommige adolescenten al reeds heel vroeg. Of nemen ze in de puberteit al de verantwoordelijkheden op als hoofd van het gezin. Sommige van hen zijn reeds al tienerouder. Moederschap wordt gezien als de belangrijkste rol voor de vrouw. Het gevolg hiervan is dat de kindertijd zijn onmiddellijke overgang kent naar de volwassen fase. Maar de belangrijkste trend blijft een gestegen levensverwachting dat ervoor zorgt dat de jongeren langer in de adolescentiefase blijven (Welti, 2002).

Eenzijds zouden adolescenten in Latijns-Amerika volgens UNICEF (in Welti, 2002) een iets positiever toekomstbeeld hebben dan als hun ouders. Anderzijds beschouwen ze hun continent als één van de ergste plaatsen om te leven. De grote meerderheid heeft geen vertrouwen in overheidsinstanties. De ergste problemen die adolescenten aanhalen zijn geweld en onzekerheid. Hierdoor hebben adolescenten een pesimistische visie in verband met het leven en hun toekomstverwachtingen (Welti, 2002).

Sociale veranderingen in Latijns-Amerika, zijn het sterkst beïnvloed door de Cubaanse revolutie in de jaren 60 en Che Guevera. In de jaren '68 was er de revolutie bij de jongeren in Mexico. In de verdere geschiedenis zijn adolescenten weinig betrokken geweest in politieke bewegingen. Op economisch vlak is Latijns-Amerika in de laatste 20 jaar in een diepe crisis verzeild. Deze economische crisis ontnemt de kansen van de jongeren (Welti, 2002).

De jeugd in Latijns-Amerika worden vandaag beïnvloed door de opkomst van het internet en mediakanalen. Deze communicatiemiddelen zijn bijna uitsluitend weggelegd voor de

³ Mead Margaret (1928) onderzocht in haar studie ‘*Coming of Age in Samoa*’ of adolescentie een universeel traumatiserende gebeurtenis is of de ervaring van adolescentie eerder afhankelijk is van de cultuur. Na een 9 maand durend verblijf in Somoa, besloot ze dat men de psychologische fase van de adolescentie, grotendeels kon toeschrijven aan culturele patronen.

stedelijke, midden en opperklasse adolescenten. Verder identificeren deze jongeren zich met Europa en Amerika (Welti, 2002).

2.1.1 Niveau van Onderwijs

Het onderwijssysteem in Latijns-Amerika is onderverdeeld in twee gescheiden netwerken, namelijk het publiek en het privé-onderwijs. Verder omvat het onderwijs 3 niveaus: basisonderwijs, middelbaar en de universiteit. Sociale klassen en etnische groepen bepalen genderverschillen en het onderwijsniveau. Zo gaan kinderen van de lage sociale economische klasse naar de publieke school, waar het onderwijs bijna volledig kosteloos is. De kwaliteit van deze publieke scholen is echter laag. Kinderen van de hogere sociaal economische klasse gaan eerder naar een privé-school. Hier genieten ze van tweetalige klassen en worden ze voorbereid op een latere economische carrière. Slechts een nihil minderheid vindt zijn weg van het publieke middelbare onderwijs naar de universiteitsbanken. Op deze manier wordt de economische ongelijkheid in stand gehouden. Kinderen uit arme gezinnen dienen meestal al van jongs af mee te zorgen voor het onderhoud van het gezin. Ons onderzoek vindt plaats in CEDFI, een privé-school (Welti, 2002).

Op heden hebben de adolescenten gemiddeld twee jaar meer opleiding genoten dan hun ouders. In de plattelandsgebieden blijft slechts 1 op 6 van de adolescenten naar school gaan tot hun 18de. In de steden zal ongeveer 70 % voort studeren. Op het einde van de 20ste eeuw zijn er meer jongeren die het hoger middelbaar onderwijs niet afgemaakt hebben. Cárdenas, et al. (2009) erkennen dat het analfabetisme sterk afgenomen is. De analfabetismegraad is het grootst bij vrouwen. Ongeveer evenveel mannen als vrouwen gaan naar de universiteit. De drop-out van de universiteit is het grootst bij mannen. Verder zijn er heel wat jonge vrouwen met een universiteitsdiploma, die werkloos zijn (Welti, 2002).

2.1.2 Familie Structuur

Hedendaags zouden ook de familierelaties wijzigen volgens Welti (2002). Zo zouden de patriarchale relaties steeds meer worden ingeruild voor individuele relaties. Wat als gevolg heeft, dat men meer autonomie heeft. Seksualiteit vindt niet enkel meer plaats bij getrouwde koppels. De Latijns-Amerikaanse jeugd blijft langer thuis bij hun ouders. Ze spenderen meer tijd aan studeren en ze hebben het moeilijker om een betaalde job te vinden. Jongeren in de stedelijke gebieden blijven langer thuis. De gemiddelde leeftijd om te trouwen is 20 jaar. Echter bestaan er heel sterke verschillen, qua regio, etnische afkomst... Zo trouwen de mensen van de indiaanse bevolking op het platteland veel vroeger. Ongeveer 20 % is getrouwd tussen hun 15de en hun 19de. Een vrouw die niet getrouwd is op haar 20ste op het platteland, heeft heel weinig mogelijkheden om nog te trouwen. De familie heeft een bepalende rol in de adolescent zijn beslissingen (Welti, 2002).

2.1.3 Peerrelaties

Vrienden spelen een belangrijke rol in de ontwikkeling van de adolescent. Vrienden worden uitgedrukt als *carnales*, *cuates*, *chamos*, Jongeren van de hogere klasse, die naar een privé-school gaan, zouden een uitgebreider netwerk hebben aan vrienden. De hoofdactiviteit van de Latijns-Amerikaanse jongens samen is voetbal spelen en bier drinken. Meisjes trekken het meest op met vriendinnen van school. In het weekend dienen ze in te staan voor huiselijk werk. Soms gaan ze naar de cinema of naar feestjes. Ook bendes komen voor, meestal in arme stedelijke gebieden. Deze worden *pandilla* of *marra* genoemd (Welti, 2002).

2.2 Adolescentie en seksualiteit in Latijns-Amerika

Religie is de kern van de traditionele cultuur in Latijns-Amerika. De Katholieke Kerk is de grootste religie in Latijns-Amerika. In het verleden had religie een heel sterke invloed op het seksueel gedrag van deze jongeren. Zo keurt de Kerk buitenhuwelijkse relaties af. Verder zijn ze gekant tegen moderne anticonceptiva en abortus. Hedendaags zwakt deze invloed af bij de adolescenten, door onder andere secularisatie. Zo zorgde de seksuele revolutie, ervoor dat er nu steeds vroeger seksuele betrekkingen plaatsvinden. Paradoxaal zijn er nu meer jonge vrouwen die conservatieve opvattingen hebben over voorhuwelijkse seks (Wilti, 2002). Zo bevestigde CONOPA (in Wilti, 2002) dat 3/4 van de adolescente meisjes voorhuwelijkse seks afkeurt. Toch wordt een groot aantal zwanger in de adolescentiefase. Guzmán (in Wilti, 2002) stelt dat slechts 1 op de 10 anticonceptiva gebruikt. Bij de eerste seksuele betrekking zou slechts 30 % zich beschermen. Aangezien moederschap een groot deel uitmaakt van hun levenspad.

Vroeger werden seksuele betrekkingen enkel getolereerd in het huwelijk. Op zijn mits diende de vrouw een stabiele relatie te hebben, als ze seks wou. Indien ze toch zwanger raakte, na een kortstondige relatie, onteerde dit de familie (Welti, 2002). Welti (2002) vergeleek de cijfers, van de gemiddelde leeftijd van de eerste seksuele betrekking van Latijns-Amerikaanse landen met het Westen. Zo geeft minder dan 50 % in Guatemala en Mexico aan dat ze voor hun 20ste, de eerste maal seks hadden. In het Westen heeft 75 % al seks gehad voor het 20ste levensjaar. Een nationale studie *Fundación Mexicana Para la Planeacion Familiar* (in Wilti, 2002) van Mexico gaf aan dat slechts 22 % van de jongens en 11 % van de meisjes op 16-jarige leeftijd al seksuele betrekkingen had gehad. Sociaal-economische omstandigheden determineren verder ook het reproductiegedrag. Zo is 60 % van de vrouwen die hun school niet afgemaakt hebben, voor hun 20ste zwanger (Wilti, 2002).

Een homofobische attitude is aanwezig in de Latijns-Amerikaanse samenleving. Zowel de staat als de Kerk benadert homoseksualiteit als iets zondig. Op publiek terrein homoseksueel gedrag vertonen, wordt niet geaccepteerd. Een volwassen homoseksuele man, genoemd als een *joto* of een *mariquita* krijgen veel discriminatie van hun omgeving. Een homoseksuele

adolescent word beschouwd, als iemand die moet genezen van zijn deviant gedrag door middel van psychotherapie. Zeker in de lagere sociaal economische klassen is het een tragedie als iemand zich out als homoseksueel. In vele gevallen verlaat deze homoseksuele persoon, de familie en verzeild hij in de prostitutie (Welti, 2002).

2.3 Adolescentie in Ecuador

2.3.1 Demografische kenmerken

Ecuador kent vier etnische groepen, de mestiezen, de blanken, de Indianen en de zwarten. Mestiezen zijn nakomelingen uit gemengde huwelijken tussen Indianen en de Spaanse veroveraars. In Ecuador behoort 60 % van de bevolking tot deze groep. De mestiezen bekleden de hoogste sociaal-economische posities in de maatschappij. De zwarte bevolking stamt af van de Afrikaanse slaven. Verder leven er ook blanken. Hiervan heeft een groot deel Duitse voorouders, die weggevlucht zijn uit Duitsland na WO. II. Tenslotte hebben we de Indianen, die sociaal en politiek onderdrukt worden (Benitez & Garcés, 1993).

Er bestaat geen eenduidige definitie van de Indianenpopulatie. Algemeen beschrijft men de Indianen als afstammelingen van de pre-Colombiaanse inwoners van de Azteken, Maya's en Inca's. Ze houden vast aan traditionele sociale, economische, culturele en politieke gewoontes. De Indianen zijn een zeer diverse bevolking. Ze spreken uiteenlopende talen met een verscheidenheid aan dialecten. Verder is de beleving van hun tradities en spiritualiteit uiteenlopend. Deze gevarieerdheid maakt het moeilijk om een standaarddefinitie op te stellen die de Indianenpopulatie identificeert. In Cuenca leven er voornamelijk Indianen, die *Quechua* spreken. Ze zijn afstammelingen van de Inca's (Terborgh et al., 1995)

De Indianen worden vaak getypeerd als arme bewoners van het platteland, die te kampen hebben met een gebrekkig onderwijs. Echter zijn er ook heel wat Indianen, die leven in stedelijke gebieden, Spaans sprekend zijn en westers gekleed gaan. Deze Indianen houden wel sterke banden met hun landelijke gemeenschappen van herkomst. Een gebrek aan demografische gegevens zorgt ervoor dat men niet het exacte aantal kan geven van de Indiaanse populatie in Latijns-Amerika (Terborgh et al. 1995) Volgens Terborgh et al. (1995) is de Indianenpopulatie in de Latijns-Amerikaanse samenleving, bijna niet beïnvloed geweest door de *contraceptieve revolutie*. Zo zouden familieplanningcentra's moeilijk bereikbaar zijn voor de Indianenpopulatie (Terborgh et al. 1995)

De '*Comparisons from the Demographic and Health Surveys*' (in Terborgh et al. 1995) wijst erop, dat er grote verschillen bestaan op gezondheidsvlak tussen de Indianen en de niet-Indianenpopulatie. Zo zouden kindersterfte tweemaal zo groot zijn bij de Indianenpopulatie in Peru, Bolivia en Mexico, dan bij de mestiezen en de blanken. Verder is het contraceptiegebruik

bij de Indianen veel lager. Waaruit volgt, dat vruchtbaarheidcijfers bij de Indianen, dubbel zo hoog liggen (Terborgh et al. 1995).

2.3.2 Anticonceptivagebruik bij de Indiaanse populatie

Terborgh et al. (1995) identificeren verschillende barrières om contraceptie te gebruiken bij de Indianengroepen. Ze onderscheiden sociaal-economische, culturele en institutionele barrières. De eerste sociaal-economische hindernis is armoede en analfabetisme, die groter zijn bij de Indianenpopulatie. Gender speelt hier een belangrijke rol. Zo hebben Indianenvrouwen een lagere geletterdheid en spreken ze enkel hun eigen dialect.

Armoede en gebrek aan onderwijs gaan vaak samen met een lager anticonceptiegebruik. Verder is de aanwezigheid van voorlichtingscentra eerder laag in de arme plattelandsgebieden, waar de Indianen wonen. Maar ook een hoge kindersterfte en conservatieve waarden bevorderen een hoge vruchtbaarheid bij de Indianenvrouwen. De Indianenbevolking wantrouwt overheidsinstanties die instaan voor fertiliteit. In het verleden en nu nog, zijn Indianen vaak het slachtoffer van discriminatie door de autoriteiten. Een verdere ontevredenheid bij de Indiaanse bevolking ligt in het feit, dat traditionele geloofsopvattingen niet overeenstemmen met de moderne anticonceptietechnieken. Een fatalistische houding is hiervan de oorzaak. Zo leeft er bij de Indianenvrouwen in Guatemala de overtuiging dat ze voorbestemd zijn om een aantal kinderen op de wereld te zetten. De Katholieke Kerk, die enkel natuurlijke anticonceptie ondersteunt, oefent druk uit op het anticonceptiegedrag van de Indianen. Sociale afkeuring in de gemeenschap bij Indianenvrouwen bij het gebruik van moderne anticonceptie, speelt ook een belangrijke rol. Zo achterhaalde Centro Médico de Orientación y Planificación Familiar en Ecuador (CEMOPLAF), dat vrouwen verkiezen om begeleid te worden door een niet-Indiaanse counselor. Tenslotte hebben mannen in de Indianenpopulatie, door hun dominantie en controle, een sterke invloed op de beslissing rond familieplanning. Een institutionele barrière is de taal. Zo spreken sommige Indianen enkel hun eigen dialect en geen Spaans. Dit bemoeilijkt de communicatie met de voorlichtingscentra. Verder krijgen Indiaanse cliënten vaak te maken met discriminatie. Wanneer CEMOPLAF, Quechua gebruikte tijdens hun voorlichtingscampagnes, steeg het zoeken naar hulp. Een laatste institutioneel probleem bij het beleid rondom seksualiteit, is dat er een gebrek is aan Indiaans personeel in beslissingsmakende posities (Terborgh et al., 1995).

2.4 Adolescentie in Cuenca

2.4.1 Sociaal-culturele kenmerken

Cuenca is de hoofdstad van Azuay met zo'n 200 000 inwoners. De provincie Azuay is eentalig Spaans en de grote meerderheid van de populatie zijn mestiezen. Een vaste hiërarchie is sterk geworteld in Cuenca. De hiërarchie wordt bepaald door klasse en ras (Miles, 2000) Dit drukt zijn stempel op de verhoudingen in het dagelijks leven; de "keuze" tussen een publieke en een privé-school, een publiek of een privé ziekenhuis. Op deze manier wordt de ongelijkheid in stand gehouden. Cuenca heeft een patriarchale attitude, gevormd door zijn klein oppervlak en isolatie. De sociale hiërarchie wordt aangestast, door zowel inlandse als uitgaande migratie (Miles, 2000).

Miles (2000) ging na op welke manier modernisatie invloed heeft op het leven van arme adolescente meisjes in Cuenca. Televisie en onderwijs hebben een sterke invloed op hoe deze meisjes zichzelf zien in de toekomst. Dit geïdealiseerd toekomstbeeld, strookt niet met de realiteit. Zo kent Cuenca, een sociale stratificatie, die mensen indeelt naargelang hun etnische groepering. Deze klassen bepalen de sociale posities in de maatschappij. Deze onderverdeling zorgt ervoor dat de sociale ongelijkheid in stand gehouden wordt (Miles, 2000) Donker gekleurde meisjes in Cuenca, die in armoede leven, hebben minder mogelijkheden. Vaak zijn deze meisjes afkomstig van families die er fundamentele autoritaire en patriarchale tradities op nahouden (Miles, 2000) Miles leidt hier logischerwijze uit af dat adolescente meisjes een identiteit opbouwen, gebaseerd op ongelijkheid. Hun identiteitsconstructie is volgens Ennew, Folbre en Philips (in Miles, 2000) sterk gedetermineerd door lokale veronderstellingen over gender, klas en ras. Adolescente dochters van inlandse migranten, die verhuisd zijn van het platteland naar de stad, lijden nog veel sterker onder de stereotype opvatting van onderwerping van de vrouw. De migrantenouders geloofden in de potentie van een stedelijke omgeving, maar hadden zelf weinig stedelijke ervaring (Miles 2000). Volgens Miles worden de kinderen van de migranten in Cuenca, sociaal gestigmatiseerd.

2.4.2 Kennis over seksuele voorlichting in Cuenca

Flores en Feijoo (2007) analyseerden in hun thesis "*Conocimiento acerca de VIH/SIDA en los estudiantes de secundaria de los colegios de la región urbana de Cuenca*" de kennis van HIV en het anticonceptiegebruik bij de adolescenten in Cuenca. Uit de resultaten kan men concluderen, dat de meerderheid een gebrekkige kennis heeft over het retrovirus HIV en de ziekte AIDS. Het kennisniveau, over hoe de overdracht van HIV gebeurt, is matig, maar kan zeker verbeteren. Vaak pleiten overheidsinstanties in Ecuador, vanuit religieuze drijfveren, voor onthouding (Bonacci, 2007). Echter blijkt dit in de praktijk vaak niet haalbaar (Flores & Feijoo,

2007). Daarom pleiten Flores en Feijoo (2007) voor de promotie van condoomgebruik door het Ministerio de Salud Público.

2.5 Tienerzwangerschap

2.5.1 Tienerzwangerschappen in Ecuador

Ministerio de Salud Pública de Ecuador publiceerde in Demográficas, de Salud Materna e Infantil, dat het eerste seksuele contact bij een Ecuadoriaans meisje gemiddeld plaats vindt op een 14 jarige leeftijd. Voor een jongen van Ecuador ligt de gemiddelde leeftijd op 15 jaar (ENDEMAIN, 2004). Verder rapporteert ENDEMAIN (2004) dat acht op de tien zwangerschappen niet gewenst zijn. Bijna alle tienermoeders hebben geen werk tijdens hun zwangerschapsperiode. Tachtig procent zullen hun studies niet meer hervatten. Ongeveer de helft van de tienermoeders leeft in armoede. Dertig procent van de Ecuadoriaanse adolescenten heeft al een tweede kind, voor het einde van hun puberteit. Ongeveer één vierde van de koppels tussen 15 en 24 jaar, die zich aanmelden bij *Maternidad Isidro Ayora* in Quito, wanneer ze een kindje verwachten, zijn niet op de hoogte van anticonceptiva. Een beduidend laag aantal adolescenten, die seksueel actief zijn, gebruiken anticonceptiva, namelijk 6 %. Verder blijkt dat 29 % van de adolescenten niets afweet van de menarche (ENDEMAIN, 2004). Cárdenas, et al. (2009) legt verder het verband tussen tienerzwangerschap en geweld. Zo meldt één derde van de tienermoeders, dat ze in het verleden mishandeld werden door hun ouders. Deze associatie komt ook terug in agressieve partnerrelaties. Zo geeft 21 % van de tienermoeders aan, dat ze regelmatig geslagen worden (Cárdenas, et al., 2009)

Uit een onderzoek van Guijarro et al. (1999) in Quito, Ecuador, concludeert men dat zwangere adolescenten minder vaak samenleven met hun biologische ouders in vergelijking met hun niet-zwangere leeftijdsgenoten. De grootste *risicofactor* voor tienerzwangerschap is volgens Guijarro et al. (1999) een zwakke ouder-dochter communicatie. Minder levenstevredenheid, school en economische problemen zorgen voor een verhoogde kans op tienerzwangerschap. Tienermoeders ervaren minder ondersteuning voor hun problemen, zowel binnen als buiten de familie. Tenslotte is er een hogere frequentie van depressie en seksueel misbruik bij tienermoeders (Guijarro et al., 1999). Cárdenas, et al. (2009) wijzen op het gebrek aan educatieve gezondheidsdiensten in Ecuador om deze risicofactoren te reduceren.

Beschermende factoren tegen een tienerzwangerschap in Ecuador zijn een hoger opleidingsniveau van de ouders en afkomstig zijn uit een tweeverdienersgezin. De belangrijkste protectieve factor voor tienerzwangerschap zijn grotere verwachtingen omtrent de schoolloopbaan. Hierin staan de voltooiing van de school en de toekomstige perspectieven centraal. Ondersteunende familiale factoren om tienerzwangerschap te voorkomen, zijn een

beter probleemoplossend vermogen en sterke gevoelens van familiale cohesie (Guijarro et al., 1999)

Naast het probleem van tienerzwangerschap, is het belangrijk om te rapporteren dat Ecuador een opvallend hoge moedersterfte kent. Deze sterfte is vaak te wijten aan pre-eclampsie of met de zwangerschap gepaard gaande complicaties.

2.5.2 Tienerzwangerschappen in Cuenca.

Cárdenas, et al. (2009) voerden een grootschalig onderzoek uit bij adolescenten in de middelbare scholen van Cuenca, om de prevalentie en de risicofactoren van tienerzwangerschap te determineren. De prevalentie van adolescenten, die zwanger waren tijdens het onderzoek was 0,24 %. Ongeveer 2,6 % was ooit al eens zwanger geweest, voor het onderzoek (Cárdenas, et al., 1999).

2.6 Besluit

Cuenca wordt gekenmerkt door een patriachale attitude. Hierdoor zijn sociale en culturele expressies specifiek gerelateerd aan de stad. Zo wordt de identiteitsconstructie van adolescente meisjes sterk beïnvloed door patriachale tradities en ongelijkheid. Verder komt een diverse genderinvulling terug bij verschillende etnische groeperingen in Cuenca. Zo wordt de familieplanning van de Indiaanse vrouwen sterk gestuurd door een dominante en autoritaire opvatting van mannen. Alsook kent partnergeweld, die geconstitueerd is op typische man en vrouw verhoudingen, een sterke samenhang met tienerzwangerschap in deze omgeving. Ons onderzoek, waarbij gepeild wordt naar de attitudes van de adolescente meisjes ten opzichte van seksueel en intrafamiliaal geweld, heeft dus een specifiek karakter.

3 Intrafamiliaal geweld in Latijns-Amerika

3.1 Intiem partnergeweld

Intiem partnergeweld wordt gebruikt als een overkoepelende term voor zowel huiselijk als echtelijk geweld. Deze term omvat fysisch, seksueel en psychologisch misbruik. Intiem partnergeweld drukt zich uit als een complex fenomeen, waarvan meerdere factoren aan de grondslag liggen. Zo zijn alcoholmisbruik, een sociaal-economische druk en een te strikte interpretatie van traditionele genderrollen, belangrijke drijfveren voor het stellen van intiem partnergeweld. Ook sociale isolatie is een risicofactor. Vrouwen die sociaal geïsoleerd leven, blijven langer in een gewelddadige relatie. Intiem partnergeweld brengt op zijn beurt een verhoogd risico op onbeschermd seks met zich mee. Dat leidt tot een hogere incidentie van HIV en andere seksueel overdraagbare ziekten (Weidel, Provencio-Vasquez, Watson, S., & Gonzalez – Guarda, 2008)

3.1.1 Intiem partner geweld tegen vrouwen in Latijns Amerika

The declaration on the Elimination of Violence against Women (in Alméres, Bravo, Milosavljevic, Montano & Rico 2004) omschrijft geweld tegen vrouwen als volgt:

"Any act of gender-based violence, that results in, or is likely to result in, physical sexual or psychological harm or suffering to women, including threats of such acts, coercion or arbitrary deprivation of liberty, whether occurring in public or private."

Alméres, Bravo, Milosavljevic, Montano, Rico (2004) bestudeerden in opdracht van ECLAC Women and Development Unit for the International Meeting on Gender Statistics and Indicators for Measuring the Incidence of and Trends in Violence against Women in Latin America and the Caribbean. Deze projectleiders beschouwen geweld als een product van een patriarchale samenleving. Genderdiscriminatie wordt bestudeerd als een cultureel fenomeen. Hun doel is om symbolische dimensies van gewelddadig gedrag te traceren, waaronder masculiniteit.

Tot voor kort bekommerde de overheid van Latijns-Amerika zich niet over relaties in de privésfeer. Heden wordt het probleem van geweld tegen vrouwen in partnerrelaties steeds meer onderzocht. Tegenwoordig erkennen ook Latijns- Amerikaanse landen dit probleem. De *United Nations Inter Agency Campaign on Women's Human Rights in Latin America and the Caribbean*⁴ deed tussen 1998 en 1999 een poging om informatie te verzamelen over de hulpvraag van mensen in slachtoffercentra. In Ecuador zijn er twintig gespecialiseerde politiediensten bekend, die vrouwen registreerden met klachten over familiaal geweld: 95 % van deze klachten waren afkomstig van toegetakelde vrouwen (Alméres, Bravo, Milosavljevic, Montano, & Rico, 2004).

3.1.2 Prevalentie van intiem partnergeweld bij Latijns-Amerikaanse adolescenten

Intiem partnergeweld komt volgens Halpern, Oslak, Young, Martin en Kuper (2001) het meest voor in de vroege volwassenheid. Adolescenten zijn extra kwetsbaar, bij de confrontatie met partnergeweld, doordat ze nog volop in ontwikkeling zijn (Hickman, Jaycox & Arnoff, 2004) Hickman, Jaycox en Arnoff (2003) merken op, dat precies in deze fundamentele fase, heel weinig geweten is over de prevalentie, de determinanten en de rol van gender bij intiem partnergeweld. Nog zwakker is dit soort onderzoek bij adolescenten in de Latijns-Amerikaanse cultuur. Daarom vergelijken onderzoekers vaak cijfers van intiem partnergeweld van blanke adolescenten met de cijfers van een algemene minderheidsgroep (Schnurr & Lohman, 2007). Hierdoor ontstaat een tekort aan specifieke aangepaste onderwijsprogramma's (Hickman, Jaycox & Arnoff, 2004) Hickman et al. (2004) geven aan dat een specifieke noodzaak bestaat om een valide methodologie te ontwikkelen, specifiek gericht om intiem partnergeweld bij adolescenten te onderzoeken. Verder wijzen Hickman et al. (2004) erop dat het belangrijk is in deze kwestie, om de etnische variëteit in adolescentie partnerrelaties te onderzoeken.

3.1.3 Geslachtsverschillen in het stellen van intiem partnergeweld

Partnergeweld is dikwijls wederkerig van aard. Vaak zijn partners in een gewelddadige relatie zowel slachtoffer als dader (Schnurr, & Lohman, 2007). Hierdoor is het moeilijk een tweedeling te maken tussen de karakteristieken van de agressor en de karakteristieken van het slachtoffer.

⁴ Alméres, Bravo, Milosavljevic, Montano en Rico (2004) merken op dat het niet evident was in deze studie om de gegevens te verzamelen. Zo was er een gebrek aan uniformiteit over de criteria en de verschillende concepten die betrekking hebben op fysisch, seksueel en psychologisch geweld (Alméres, Bravo, Milosavljevic, Montano, & Rico, 2004).

Vrouwen erkennen vlugger dan mannen, dat ze zich schuldig stellen aan geweldsmisbruik. Het geweld dat ze gebruiken is van een mildere vorm dan dat van mannen (Vangie, Bauman & Linder, 1999) Zo stelt men meer fysieke verwondingen vast bij vrouwelijke slachtoffers, dan bij mannelijke slachtoffers. Bovendien zijn de meerderheid van de slachtoffers van seksueel misbruik van het vrouwelijk geslacht (Halpern, Oslak, Young, Martin, & Kuper, 2001). Aan de grondslag van deze geslachtsgerelateerde symptomen ligt het feit, dat mannen en vrouwen verschillende geweldstrategieën gebruiken. Vrouwen zullen vlugger krassen, schoppen, knijpen, ... om controle te krijgen over hun partner. Mannen daarentegen zullen eerder hun partner dwingen tot ongewilde seksuele activiteiten (Schnurr, & Lohman, 2007)

Vangie, Bauman en Linder (1999) rapporteren genderverschillen, in de associatie tussen de blootstelling aan *huiselijk geweld*⁵ en ouderschap van partnergeweld. Zo is er een sterk verband aangetoond tussen mannen met een eigen verleden van misbruik en het stellen van ouderschap binnen een partnerrelatie. De oorzaak zou te wijten zijn aan het feit dat meisjes en jongens op een andere manier worden gesocialiseerd. Hierdoor wordt familiegeweld op een verschillende wijze geïnternaliseerd (Vangie, Bauman en Linder, 1999)

Vangie, Bauman en Linder (1999) merken op dat geslagen worden door de moeder, een opmerkelijke associatie vertoont met vrouwelijk ouderschap. Daartegenover staat dat geslagen worden door de vader, geen significant verband houdt met het stellen van ouderschap bij zowel het mannelijk als het vrouwelijk geslacht (Vangie, Bauman, & Linder, 1999).

3.1.3 Geslachtsverschillen in de victimisatie van intiem partnergeweld

Er bestaan heel wat genderverschillen in de rapportagecijfers van intiem partnergeweld. Sommige wetenschappers geven aan dat de beleving van geweld gelijke cijfers kent voor mannen en vrouwen. Anderen geven dan weer aan, dat de vrouw het meest een slachtoffergevoel kent (Brownridge, 2009).

De patronen van victimisatie zijn ook geslachtsafhankelijk. Beduidend veel vrouwen ervaren enkel psychologische victimisatie (Halpern, Oslak, Young, Martin, & Kuper, 2001). Maar Halpern, Oslak, Young, Marin en Kuper (2001) plaatsen hierbij wel de volgende kanttekening, namelijk dat vrouwelijke tieners die lagere cijfers halen op school of meerdere relaties hebben, vatbaarder zijn voor fysieke victimisatie. Diverse uiteenlopende theoretische benaderingen trachten deze genderverschillen van victimisatie te verklaren (Brownridge, 2009).

⁵ *Familiegeweld* wordt vaak ondergerapporteerd, waardoor het vaak moeilijk is om conclusies te trekken (Vangie, Bauman en Linder, 1999).

Verschillende perspectieven geven een andere invulling aan een patriarchale samenleving. De *familiegeweldbenadering* ziet de *patriarchale samenleving* als één van de factoren, die familiegeweld bevordert. De *feministische benadering* beschouwt een patriarchale samenleving als een centraal element van familiegeweld.

O'Neil en Nadeau (in Brownridge, 2009, p.6) definiëren een patriarchale samenleving als volgt:

“the supremacy of the father over his family members and the domination of men over women and children in every aspect of life and culture.” Zowel in de ideologie als in de sociale structuur leeft de *patriarchale samenleving* sterk door (Brownridge, 2009).

De *evolutionaire benadering* verklaart geweld vanuit een genetische ontwikkeling. Zo zouden mannen geen zekerheid hebben over ouderschap. Het gevolg hiervan is dat mannen hun seksuele eigendom opeisen. De vrouwelijke partner wordt hierdoor beschouwd als hun eigendom. Dit gaat verder dan seksuele jaloezie, aangezien het attitudes internaliseert in de sociale verhoudingen in de samenleving. Geweld tegen vrouwen zou dan ook het gevolg zijn van seksuele bezitterigheid (Brownridge, 2009).

Bronnefenbrenner (in Brownridge, 2009) verklaart intiem partnergeweld vanuit een ecologisch model. Het *ecologisch model* is opgebouwd uit macro - en microstructuren. De macrostructuur is geconstitueerd vanuit de brede samenleving en omvat bepaalde gesocialiseerde waarden, attitudes en geloofsopvattingen. Het *exosysteem* heeft betrekking op de formele en de informele netwerken, zoals de familie, de school, In het microsysteem, het gezin of het koppel, vindt het geweld plaats. Tenslotte hebben we het *ontogenetisch systeem*, dat dieper ingaat op de individuele ontwikkeling van het individu. Deze systemen staan in een onderlinge uitwisseling en beïnvloeden elkaar dus (Brownridge, 2009).

3.1.4 Intersectionaliteit

Intersectionaliteit betekent, hoe de aard van huiselijk geweld zelf ervaren wordt en hoe anderen er op reageren. Dit kan toegepast worden op het begrijpen van definities, risico's, gevolgen en antwoorden tegenover geweld. Sociale klasse-ongelijkheid, seksisme, heteroseksisme oefent een sterke invloed uit op de oorzaken en de gevolgen van intiem partnergeweld. Zo zetten wetenschappers sommige sociaal-economische variabelen, te sterk in de verf, wat leidt tot een overrapportage van geweld bij bepaalde groepen. Deze rapportage staft de stereotypen naar de buitenwereld toe. Deze negatieve stereotypen zorgen ervoor dat hulpverleners denken dat het bijna onmogelijk is, om een interventie te doen bij deze kwetsbare groepen (Brownridge, 2009).

3.1.5 Adolescenten en geweldpleging

Zowel mannelijke als vrouwelijke adolescenten verklaren dat boosheid de belangrijkste drijfveer is voor geweldpleging. Controle over de partner is volgens de jongens één van de voornaamste redenen voor gewelduitbarsting. Meisjes daarentegen melden eerder dat hun geweldgebruik ontstaat uit zelfverdediging (Hickman, Jaycox & Arnoff, 2004).

3.1.5.1. Vrouwelijke adolescenten

Er is steeds meer onderzoek dat agressief gedrag bij vrouwelijke adolescenten bestudeert. Moretti, Odgers en Jackson (2004) merken op dat gewelddadig gedrag bij vrouwen tussen 1988 en 1997 sterker gestegen is 69 % dan bij de mannen.

Bestaande vrouwelijke geweldstrategieën zijn onmiddellijke fysieke agressie, verbale agressie en het ondermijnen van de ander zijn sociale relaties (Moretti, Odgers en Jackson, 2004). Moretti, Odgers en Jackson (2004) determineerden de volgende karakteristieken van een gewelddadige vrouw: het verlies van zelfcontrole, meer reactiviteit dan reflectief ingesteld zijn en instrumenteel zijn van aard.

In het boek "*Girls and aggression*" wordt door Morreti, Odgers en Jackson (2004) een verband gelegd tussen het *Rejection Sensitivity model* en de uitdrukking van agressie door vrouwen. Zo kan een bepaalde situatie, het "*beschermend motivationeel systeem*" activeren. Het verdedigend motivationeel systeem is opgebouwd uit *angstige verwachtingen van verwerping*, *percepties van verwerping* en *intense cognitieve affectieve verwachtingen*. Deze negatief gepercipieerde verwachtingen leiden tot bepaalde gedragsreacties. Deze gedragsreacties lokken gedragsgevolgen uit en bepaalde lange-termijngevolgen. De "*Cognitive-Social Learning History*" die vroegere ervaringen van verwerping bevat, heeft op zijn beurt weer invloed op bepaalde triggers en het *verdedigend motivationeel systeem*. Vijandig gedrag is een bepaalde anticipatie op verondersteld "afwijzend gedrag" door de anderen. Ze hopen door zich gewelddadig op te stellen, zichzelf te kunnen beschermen. Vrouwen met een hoog "*Rejection System*" hebben meer de nood om hun pijn en stress uit te drukken op een agressieve manier.

3.1.5.2 Mannelijke adolescenten

Volgens Pellegrini (2007) is het afhankelijk van de situatie of agressie al of niet een slechte aanpassing is. Agressie kan bestudeerd worden vanuit een biologische, maar ook vanuit een culturele context. Veel traditionele samenlevingen moedigen agressie aan bij jongens in de kindertijd. Deze agressie wordt gezien als een weg naar de volwassenheid. De moderne samenlevingen keuren geweld sterk af, vanuit pedagogisch gezichtspunt. Ouders dienen er op toe te zien dat kinderen op een goede wijze gesocialiseerd worden. Hierin past agressie niet (Pellegrini, 2007).

3.1.6 Gender en rechtvaardiging van geweld

Multivariatie analyses van Schwartz (in Hickman et al., 2004) hebben een verband gevonden tussen de rechtvaardiging van het gebruik van geweld in adolescentie partnerrelaties en de waarneming van geweld tussen de ouders.

Volgens Hickman et al. (2004) is het belangrijk, om een gender specifiek onderscheid te maken bij de rechtvaardiging van geweld. Schwartz (in Hickman et al. 2004) stelt een belangrijke samenhang vast tussen de rechtvaardiging van 'man-tegen-vrouw geweld' en daderschap bij de mannelijke adolescenten. Bij vrouwelijke adolescenten heerst de overtuiging dat geweld van de vrouw tegen de man gerechtvaardigd is, maar in de omgekeerde richting niet. O'Keefe (in Hickman et al. 2004) haalt hier het belang aan, dat culturele boodschappen ten opzichte van de andere sekse, bepalend zijn bij het gebruik van geweld door jongens en meisjes.

3.1.7 De normatieve bescherming van vrouwen

Volgens Felson (2000) zien de meeste wetenschappers de patriarchale samenleving als een omgeving waar geweld van mannen tegen vrouwen wordt aangemoedigd. Op deze manier wil men zijn mannelijke dominantie behouden. Controle over de vrouwelijke partner staat hierin centraal (Felson, 2000). Felson bekritiseert deze positie en stelt dat geweld tegen vrouwen eerder als iets deviant beschouwd wordt. Deze norm ontmoedigt potentiële daders (Felson, 2000). Hierdoor bestaat er volgens Felson (2000) een gender-effect, wanneer derden intiem partnergeweld rapporteren aan de politie of de hulpverlener. Zo worden vrouwen vlugger in bescherming genomen en ontvangen meer hulp dan mannen (Felson, 2000). Felson (2000) noemt dit fenomeen *The Normative Protection of Women* (NPW). Het gevolg van deze opvatting is dat vrouwen er niet in slagen om zich van de afhankelijkheid van de man te ontdoen. Door deze opvatting worden bestaande stereotypen versterkt. De norm is geconstrueerd op de zichtbare fysieke kwetsbaarheid van vrouwen. Deze norm wordt versterkt

door de structurele kwetsbaarheid. Structurele kwetsbaarheid uit zich in de posities die een vrouw inneemt in de maatschappij (Felson, 2000).

Felson (2000) bespreekt twee verklaringen voor NPW. De eerste interpretatie is dat NPW ontwikkeld werd uit een uitwisselingsproces van vrouwen. Omdat ze kwetsbaar zijn, stellen ze zichzelf onderdanig op in ruil voor bescherming. Een andere verklaring is dat NPW ontwikkeld werd, om te waken over de vruchtbaarheid en de moederlijke zorg van vrouwen. Door het moederschap kennen sommigen een grotere waarde aan het vrouwelijk leven (Felson, 2000).

Felson (2000) argumenteert het volgende over vrouwelijk ouderschap (p.94): “*Wife beaters are breakers not bearers of society norms*”. Het meeste wetenschappelijk onderzoek heeft volgens Felson (2000) negatievere attitudes ten opzichte van geweld tegen vrouwen in partnerrelaties, dan ten opzichte van geweld tegen mannen. Experimenteel onderzoek toont de traditionele genderrolverwachtingen aan in NPW. Zo meent men dat traditionele mannen, de “gentleman”, minder geweld gebruiken tegen vrouwen, dan niet-traditionele mannen. Uit onderzoek blijkt dat ouders zowel traditionele als niet-traditionele mannen zijn. Echter houdt men zich minder in om een vrouw te slaan lager, wanneer een vrouw eerst begonnen is met te slaan (Felson, 2000).

Relationele afstand is een probleem waar de politie en derden mee te kampen hebben bij een interventie. Relationele afstand wijst op de bezorgdheid om de huiselijke en intieme privacy te schaden. Er ontstaat een ethisch dilemma tussen het respecteren van die privacy en de bescherming van familieleden (Felson, 2000). Zo vond Block (in Felson, 2000) dat mensen minder geneigd zijn om geweld te rapporteren aan de politie, als de dader een bekende is. Rapportage gebeurt het minst wanneer het geweld voorkomt bij familieleden.

Felson (2000) ging na hoe de relationele afstand, het rapportage gedrag naar de politie beïnvloedde. Politie-interventie is het grootst wanneer er geweld voorkomt bij vreemden. Dit gebeurt het minst wanneer het geweld gebeurt bij koppels. Mixed-gender geweld, ongeveer 30 %, wordt het minst vaak gerapporteerd. In mixed-gender geweld, zijn zowel man als vrouw betrokken partij. Dit soort geweld komt het meest voor in intieme partnerrelaties.

3.2 Huiselijk geweld in Latijns-Amerika

Huiselijk geweld is een ernstig en veelvoorkomend fenomeen in Latijns-Amerika. Buvinic, Morrison en Shifter (1999) rapporteren dat 6 miljoen kinderen in Latijns-Amerika misbruikt worden. Aan de gevolgen van ouderlijke mishandeling sterven er jaarlijks 80 000 kinderen. Classificaties van huiselijk geweld worden opgesteld volgens het type van geweld en de identiteit van de slachtoffers. Men onderscheidt fysiek, psychisch en seksueel geweld. Fysisch geweld in een gezinscontext houdt in dat een familielid een andere verwant opzettelijk pijn doet door te slaan, te schoppen, te knijpen,... . Psychologisch geweld komt vaker voor dan fysisch geweld. Vormen van psychologisch geweld in het huishouden zijn onder andere: het bedreigen van een slachtoffer in het gezin, de ander vernederen of een gezinslid schreeuwen met als doel een dominante positie te verwerven in een conflict. Seksueel geweld onder de noemer van huiselijk geweld, ontstaat wanneer een familielid een ander gezinslid dwingt tot seksuele activiteiten tegen hun wil. De meeste slachtoffers van seksueel geweld in het gezin zijn kinderen en vrouwen. De dader is vaak een man. Echter kan een man ook het slachtoffer zijn van huiselijk geweld (Buvinic, Morrison & Shifter, 1999).

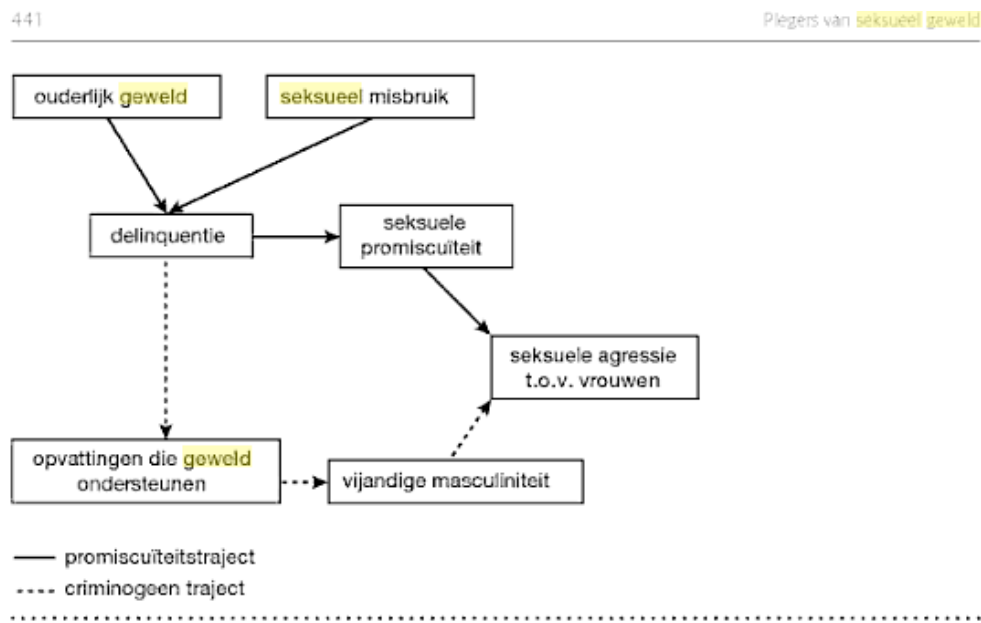
3.3 Cyclys intrafamiliaal geweld

In de eindverhandeling “*Violencia Intrafamiliar y su Repercusión en la conducta agresiva del niño*” van Crespo (2008) komt de cyclus van intrafamiliaal geweld aan bod. De cyclus is opgebouwd uit verschillende fasen. De *fase van dichtheid* omvat alle positieve uitdrukkingen in een relatie, behalve geweld. Vervolgens begint na enkele dagen, weken of maanden de *fase van de explosie* (de fase van agressie) waarbij emotionele grenzen worden overschreden (Crespo, 2008). Deze fase beschadigt de gevoelens van integriteit en lokt angst uit (Ministerio de Salud de Publica, 2009) De personen voelen zich beschadigd en gaan eventueel op zoek naar hulp bij vrienden, familie of soms in hulpcentra. Tenslotte hebben we de *fase van ‘honing’*, een verzoeningsfase, waarbij een grote affectieve gevoeligheid ontstaat in de omgeving (Crespo, 2008) Deze fase karakteriseert zich door een zekere mate van afhankelijkheid. Na enkele dagen, weken of maanden is er een grote kans, dat het geweld opnieuw start. Het geweld breekt binnen op het niveau van affectie, cognitie en gewoontes. Dus in alle aspecten van het familieleven ... (Ministerio de Salud de Publica, 2009).

4 Seksueel geweld in Latijns-Amerika

4.1 Verklaringsmodellen seksueel geweld

Het confluentiemodel van Malamuth verklaart seksueel geweld vanuit een mozaïek van verschillende risicofactoren. Er is een samenspel tussen factoren en effecten, die interageren met elkaar aangeduid als versterkers voor het plegen van seksueel geweld. Het uitgangspunt in deze benadering is, dat daders van seksueel geweld, vroeger geconfronteerd geweest zijn met ouderlijk geweld en seksueel misbruik, waardoor zich een criminogeen traject heeft ontwikkeld. Het criminogeen traject heeft delinquent gedrag, een positieve houding ten aanzien van interpersoonlijk geweld en een vijandige masculiniteit als gevolg. Vijandige masculiniteit bestaat uit de superioriteit van mannen ten opzichte van vrouwen. Dit criminogeen traject karakteriseert zich voornamelijk door culturele factoren en genderfactoren. Uiteindelijk leidt dit pad tot een verhoogde seksuele agressie ten aanzien van vrouwen. Daarnaast hebben we het promiscuiteitstraject. Het promiscuiteitstraject kadert eerder in evolutionaire biologische wetmatigheden. Zo geeft de evolutietheorie aan, dat mannen er een voordeel bij hebben om te paren met zoveel mogelijk vrouwen. In dit model veroorzaakt delinquent gedrag, seksuele promiscuïteit, dat op zijn beurt seksueel geweld ten aanzien van vrouwen bekrachtigd (Malamuth, Huppin & Bryant, 2005).

Figuur 19.1 Het confluentiemodel.

Figuur 1: Confluentiemodel Malamuth (Malamuth, Huppin & Bryant, 2005)

4.2 Gevolgen van seksueel geweld

Guedes et al. (2002) rapporteert, dat de gezondheidsgevolgen van seksueel geweld, zeer uiteenlopend zijn. Het varieert tussen fysieke verwondingen, chronische pijn, mentale en emotionele stoornissen, zoals angst en depressie tot bepaalde fatale aflopen zoals suïcide en homicide. Verder is er een verhoogde kans op zwangerschap, door de angst om contraceptie te gebruiken. Gynaecologische problemen zoals vaginale infecties en chronische pelvische pijn komen ook frequenter voor, als er sprake is van seksueel geweld. Seksueel misbruik in de kindertijd heeft vaak een risicogedrag in de adolescentie tot gevolg, door veel seksuele partners te hebben en door onbeschermd seks (Guedes et al. 2002).

4.3 Psychologische gevolgen van seksueel geweld

Seksueel misbruik is één van de meest stresserende gebeurtenissen, wat een jong persoon kan overkomen (Bal, Van Oost, Bourdeaudhuij en Crombez, 2002). Externaliserende en internaliserende symptomen komen vaker voor bij adolescenten, die het slachtoffer werden of zijn van seksueel geweld (Young & Furman, 2007). Verder blijkt dat borderline pathologie, stoornisproblemen, suïcide, drugsmisbruik en zelfmutilatie meer voorkomen bij adolescenten met een geschiedenis van seksueel misbruik, dan bij een verleden van fysisch misbruik. Verder is er uit grootschalig onderzoek gebleken, dat adolescenten die het slachtoffer zijn van seksueel geweld, een gestegen risico kennen van interpersoonlijke en psychologische problemen in vergelijking met hun leeftijdsgenoten. Coping is een belangrijke vaardigheid om stressvolle gebeurtenissen om te buigen naar emotionele of rationele oplossingen (Bal et al. 2002). Men kan volgens Lazarus en Folkman (in Bal et al. 2002) twee soorten copingstrategieën onderscheiden. Ten eerste bestaat er *probleemfocus coping*, waarbij men rationeel een stressvolle situatie tracht te overbruggen. Een tweede soort is *emotiefocus coping*, die een emotioneel antwoord tracht te geven op een bepaalde gebeurtenis. Zo is vermijding een vorm van emotiefocus coping (Bal et al. 2002). Volgens (Bal et al. 2002) stellen adolescenten, die ooit geconfronteerd werden met seksueel geweld meer vermijdende copingstrategieën, in vergelijking met adolescenten, die niet misbruikt werden. Vermijdende coping wordt beschouwd als een mediator tussen een stressvolle seksuele gebeurtenis en de gevolgen van stress gerelateerde symptomen. Zo blijkt dat adolescente meisjes met een probleemfocus coping op een positieve actieve manier, hun probleem aanpakken. Seksueel misbruikte adolescenten die de emotiefocus coping hanteren, zullen eerder depressieve symptomen vertonen. Dit komt doordat ze een gevoel hebben van controleverlies (Bal et al. 2002) Aan de hand van deze conclusies onderstreept (Bal et al. 2002) het belang om aandacht te besteden aan copingstrategieën in het therapeutisch proces.

4.4 Seksueel geweld in Latijns-Amerika

Villaseñor-Farías en Castaneda-Torres (2003) concluderen uit een Mexicaanse survey, dat seksueel geweld in Latijns-Amerika gesymboliseerd wordt door een morele controversie. Zo bepalen de ideologische waarden van masculiniteit, de formele en informele machten in de Latijns-Amerikaanse maatschappij. Zo is seksueel geweld volgens de auteurs eerder cultureel bepaald, dan biologisch gestuurd. Seksueel geweld drukt macht uit, gebaseerd op een onevenwicht op basis van ras, etniciteit, sociale klasse, geslacht, leeftijd, religie, seksuele geaardheid en onderwijs. Seksueel geweld in intieme partnerrelaties, kan verklaard worden door een identiteit opgelegd door middel van een patriachale asymmetrie. Deze patriachale asymmetrie wordt gekenmerkt door zijn dominant karakter en gebruikt mannelijke hegemonie als privilege om geweld te gebruiken (Villaseñor-Farías & Casteñada-Torres, 2003).

De definitie van seksueel geweld is in ieder cultuur verschillend. Welke vormen van seksueel gedrag vallen onder seksueel geweld, welke niet? Hier volgt een beschrijving hoe seksueel geweld wordt omschreven in het Ecuatoriaans recht, namelijk Ley 103. Seksueel geweld kan voorkomen in intieme partnerrelaties of wordt veroorzaakt door vreemden. Dat houdt onder andere in, de ander dwingen tot een seksuele daad, zonder toestemming en enkel gericht op de eigen verlangens. Het negeren van het recht op anticonceptie is ook een vorm van seksueel geweld. Hierdoor ontstaat er een vergrote kans op ongewenste zwangerschap en seksueel overdraagbare ziekten. Tenslotte valt een gedwongen abortus onder de noemer van seksueel geweld. De daden van geweld tegen de seksuele integriteit van de vrouw kunnen onderzocht worden door een medisch genitaal onderzoek. In dit onderzoek wordt nagegaan of er een verkrachting plaats gevonden heeft. Alsook wordt de schade tegenover de maagdelijkheid vastgesteld (Ministerio de Salud Pública del Ecuador, 2009).

5 Intrafamiliaal en seksueel geweld in Ecuador

5.1 Wetgeving in Ecuador

5.1.1 Wetgeving omtrent intrafamiliaal en seksueel geweld

Vanaf 1990 speelden mensenrechtenorganisaties een belangrijke sleutelrol in het bewerkstelligen van de wetgeving omtrent huiselijk geweld (Hawkins & Humes, 2002). Onder deze invloeden, stelde de Asamblea General de las Naciones Unidas in 1993 in de “Declaración sobre la eliminación de la violencia contra la mujer” het volgende artikel op: “*Todo acto de violencia basado en la pertenencia al sexo femenino que tenga o pueda tener como resultado un daño o sufrimiento físico, sexual o psicológico para la mujer, así como las amenazas de tales actos, la coacción o la privación arbitraria de la libertad, tanto si se producen en la vida pública como en la vida privada.*”

Letterlijk vertaald betekent dit: “Elke daad van geweld, tegen het vrouwelijk geslacht, met als resultaat fysiek, seksueel of psychologisch lijden, alsook de dreiging van deze daden, de medewerking of de ontzegging van het beschikken over vrijheid, zowel voorkomend in het publieke leven als in het privé leven.

In 1995 trad de nationale wetgeving in Ecuador “*Law against Violence toward Women and the Family*”, die bepalingen voorziet over huiselijk geweld, in voege. Deze wetgeving, voorziet in juridische bescherming, een toegangsverbod en omgangsverbod van de daders van hun thuis en de vergoeding van de slachtoffers. De overheid voorzag ook media-campagnes om de sociale attitudes te veranderen (Hawkins & Humes, 2002).

5.1.2 Nationale werkplannen omtrent intrafamiliaal en seksueel geweld

Op 20 november 1998 erkende het Ministerio de Salud de Publica, intrafamiliaal en seksueel geweld als een gezondheidsprobleem. Hierbij stelden ze *Normas de Salud Sexual y Reproductiva* op. Vervolgens was er in 2005 het volgende congres “*la Política de Salud y Derechos Reproductivos y la Creación elaboran el Plan de Acción de la Política*”. Hierop volgde de regering “*Plan Nacional para combatir la trata, la explotación sexual, laboral y otros medios de explotación de personas*”, een werkplan om seksuele uitbuiting, specifiek gericht op kinderen en vrouwen te bestrijden. Tenslotte is in 2008, “*el Plan Nacional para la Erradicación de la Violencia de Género e Intrafamiliar*” in werking gezet (Ministerio de Salud de Publica, 2009).

5.2 Intrafamiliaal geweld in Ecuador

5.2.1 Prevalentie

Het Ministerio de Salud de Publica geeft aan dat geweld voorkomt in alle leeftijdsfasen, bij alle sociaal-economische groepen, bij alle religies, etnische groepen en onderwijsniveaus. Echter zijn de groepen, die in een kwetsbare situatie leven, extra gevoelig voor geweld, zoals personen met een andere seksuele oriëntatie (Ministerio de Salud de Publica, 2009) Ministerio de Salud de Publica (2009) rapporteert dat intrafamiliaal geweld tussen 1999 en 2007 met ongeveer 60 % gestegen is. De stedelijke omgeving kent het grootst aantal geregistreerde sterfgevallen, waarvan de doodsoorzaak geweld is. Het aantal getelde casussen bij *Las comisarías de la Mujer* in Quito is tussen 1999 en 2006 gestegen van 49.032 naar 60.660. Van de geregistreerde gewelddelicten classificeerde Policía Judicial in het jaar 2006, 60 % als seksuele delicten. Ministerio Público onderzocht tussen 2003 en 2007 ongeveer 41 à 195 casussen, die betrekking hadden op seksuele uitbuiting en prostitutie van kinderen (Ministerio de Salud de Publica, 2009).

Het Ministerio de Salud de Publica (2009) meent dat de zwaarst getroffen groep, vrouwen van Indiaanse afkomst zijn. Encuesta ENDEMAIN (in Ministerio de Salud de Publica, 2009) beschrijft dat zowel verbaal, fysiek als seksueel geweld frequenter voorkomt bij de Indiaanse vrouwen, in vergelijking met de andere etnische groepen.

5.2.2 Intrafamiliaal geweld gerapporteerd door vrouwen

Goicolea (2001) deed een studie naar de vrouwelijke noden in het Amazone gebied in Ecuador. Ze achterhaalde seksuele en reproductieproblemen (Goicolea, 2001). De grootste bekommernis van de gezondheidspromotors in verband met de vrouw is huiselijk geweld, waarbij de man de vrouw slaat. Daarnaast komen drank- en economische problemen vooral bij de man. Verder rapporteren de vrouwen dat: de man de vrouw vernedert en controle heeft over het geld. De ongelijke genderverhoudingen waaruit de onderwerping van de vrouw duidelijk naar voor- komt als een prangend probleem (Goicolea 2001).

5.2.3 Seksueel geweld in Ecuador bij vrouwen

Aangezien ik me in dit onderzoek enkel zal richten op de vrouwelijke adolescenten in Cuenca in Ecuador, bespreek ik enkel de prevalentie van seksueel geweld bij vrouwen en kinderen. Een aanbeveling voor een volgend onderzoek, is het voorkomen van seksueel geweld bij mannen in Ecuador. Dit is een onderbestudeerd fenomeen.

5.2.3.1 Prevalentie bij vrouwen

Ongeveer 10 % van de Ecuadoriaanse vrouwen tussen 15 en 49 jaar, rapporteerden aan de organisatie '*La Encuesta Demográfica y de Salud Materna e infantil*⁶' in 2004, dat ze in hun levensloop al te maken hadden gekregen met een bepaalde vorm van seksueel geweld. Zo werd zeven procent gedwongen tot geslachtsgemeenschap en had twee procent te maken met seksueel misbruik. In de studie werden geen significante verschillen gevonden qua leeftijd en opleidingsniveau. Vrouwen die afkomstig waren van een stedelijk district, maakten vaker melding van seksueel misbruik, dan vrouwen afkomstig van het platteland. Bepaalde provincies en regio's kenden een sterke prevalentie van seksueel geweld, namelijk Imbabura met 18 %, El Oro met 16 % en het Amazonegebied met 17 %, in Ecuador. In de meerderheid van de gevallen, namelijk 81 %, waren de daders bekenden (Jerves, et al. 2009)

Seks onder dwang kwam ook veel voor in intieme partnerrelaties. Zo werd 27 % gedwongen om seksuele handelingen te stellen door hun partner. Ex-partners waren in 20 % van de gevallen de dader. Seksueel misbruik door vriendjes of voormalige vriendjes kwam voor in 16 % van de gevallen. De overige seksuele bekende daders waren burens en vrienden,... (Jerves, et al. 2009).

5.2.3.2 Determinerende factoren

De Universidad de Cuenca deed in 2009 een analyse naar factoren die seksueel geweld bevorderen. Deze factoren waren jaloezie van de mannelijke partner, het niet kunnen verdragen dat de vrouw het huis verliet, onder invloed van alcohol of drugs zijn, problemen op het werk en in de familie en tenslotte financiële problemen. Deze factoren kwamen meer voor bij vrouwen die enkel lager onderwijs genoten hadden (Jerves et al. 2009).

⁶ De studie werd waargenomen door Endemain (in Jerves, 2009). Er werden iets meer dan 16.530 gezinnen in Ecuador geïnterviewd.

5.2.3.3 Hulp zoeken

Ongeveer 46 % van de vrouwen die geweld rapporteerden, hadden hulp gezocht bij een bevoegde instantie of een persoon die ze vertrouwden. Vrouwen in stedelijke gebieden zochten sneller hulp. Oudere vrouwen, zo'n 36 % waren minder snel geneigd om hulp te zoeken. Meestal werd er een beroep gedaan op informele hulp van vrienden of familie (Jerves et al. 2009).

5.3 Seksueel geweld in Ecuador bij kinderen

5.3.1 Prevalentie

De organisatie '*Sistema Red de Prevención y Atención del Niño Maltratado*' ontving in de eerste helft van 2007, 387 klachten over geweld gericht op kinderen. Van deze 387 klachten, hadden 23 klachten betrekking op seksueel misbruik. Het aandeel van gerapporteerd seksueel misbruik lag op 6 %. Het seksueel misbruik dat gesteld werd, was bijzonder schadelijk voor het opgroeiend kind. Het gros van de seksuele daden, die gepleegd werden, werd gesteld door familieleden, namelijk 74 %. De betrokkenheid van familieleden in de zaak, bemoeilijkte de klachtenprocedure doordat de organisatie vaak botste op verzet van de familie (Jerves et al. 2009) Naast incestrelaties is kinderprostitutie een probleem in Ecuador (Porrás, 2008) Seksuele uitbuiting van kinderen en adolescenten kent zijn grootste activiteit in Quito, Santa Domingo, Quayaquil en Machala (Ministerio de Salud de Pública, 2009)

6 Risico en beschermende factoren van intrafamiliaal geweld

6.1 Risicofactoren van intrafamiliaal geweld

6.1.1 Demografische factoren

Demografische factoren vormen in principe ook risicofactoren. Familiestructuur, ras, etniciteit en religie zijn bepalende factoren voor het al dan niet optreden van partnergeweld. Risicofactoren zijn hier: het geslacht, lage sociaal-economische status en een lage academische voltooiing (Halpern, Oslak, Young, Martin en Kuper, 2001)

Vergeleken met de welgestelde Westerse landen is er in Latijns-Amerika, een lagere economische welstand, een minder gunstige situatie van de mensenrechten en zijn er minder voorzieningen voor onderwijs en gezondheidszorg. Er bestaat ook een grotere ongelijkheid tussen mannen en vrouwen. Aangezien de levenskwaliteit sterk afhankelijk is van de bovengenoemde socio-culturele elementen, scoren individualistische Westerse landen hoger in termen van levensduur en tevredenheid. Landen uit Latijns-Amerika zijn collectivistisch van aard. De cijfers van geweldplegingen, drugsgebruik en zelfmoordcijfers zijn dan ook veel hoger dan in de individualistische landen (Arocena, & Ceballos, 2007)

Huiselijk geweld verhoogt de morbiditeit en mortaliteit in Latijns-Amerika. Vervolgens vormt deze vorm van geweld een ernstige belemmering voor de economische ontwikkeling in dit continent. Echter beschouwt men huiselijk geweld in sommige Latijns- Amerikaanse landen niet als een crimineel feit (Buvinic, Morrison, & Shifter, 1999).

6.1.2 Persoonlijkheidskenmerken

In de studie van Arocena en Cabellos (2007) blijkt dat de tevredenheid met het leven een significante relatie vertoont met een minder gewelddadig gedrag. Volgens O'Leary (in Brownridge, 2009) liggen er verschillende persoonlijkheidsfactoren aan de grondslag van het plegen van geweld. Zo zouden een antisociale persoonlijkheid en een borderline persoonlijkheid, het risico op de exploratie van geweld verhogen.

6.1.3 Interpersoonlijke factoren

Levy (in Young & Furman, 2007) beklemtoont, dat het meest zorgwekkende feit van intiem partnergeweld bij adolescenten, blijvend slachtofferschap is. Young en Furman (2007) vinden het dan ook aangewezen, om de determinanten te traceren van een slachtofferprofiel bij chronische victimisatie. Ze beargumenteren dit als volgt (Young en Furman, 2007, p.1) : *“The identification of characteristics of victims of sexual aggression is essential to understand the factors that incur risk for victimization.”*

Cognitieve factoren, zoals tekorten in sociale competentie en conflictoplossing, zouden volgens Avery-Leaf en Cascardi (in Young & Furman, 2007) het risico verhogen op het slachtofferschap van seksuele agressie. Andere onderzoekers Wolfe en Feiring (in Young & Furman, 2007) beschrijven de risicofactor een gedepriveerde sociaal-economische omgeving. Young en Furman (2007) wijzen er echter op, dat preventieprogramma's, waarbij zowel cognitieve factoren als sociaal-economische factoren behandeld werden, weinig effectief bleken om seksueel slachtofferschap te voorkomen. Young en Furman (2007) wijzen op het belang van interpersoonlijke factoren.

Young en Furman (2007) geven als eerste interpersoonlijke factor de *onzekere romantische relationele stijl* aan. Volgens Young en Furman (2007) is slachtofferschap van seksueel geweld sterk geassocieerd met een onzekere romantische relationele stijl. Een romantische relatie kent volgens Young en Furman (2007) drie stijlen, namelijk de zekere, de vermijdende en de gepreoccupeerde. Deze stijlen zijn opgebouwd als voorstellingen van zichzelf, de partner en de relatie. Het hanteren van een bepaalde stijl heeft geen onmiddellijke invloed op iemand zijn gedrag, maar wel op de verwachting van een ander zijn gedrag (Young en Furman, 2007). Een persoon met een *vermijdende relatiestijl*, minimaliseert het belang van affectie en intimiteit in de relatie. Dit individu zal seks gaan beschouwen als een opportuniteit om zijn zelfbevrediging te ontplooiën. Dergelijke personen komen vaker terecht, in opspraak makende situaties. Hierdoor worden ze vaker slachtoffer van seksueel geweld in partnerrelaties (Young & Furman, 2007; Flanagan & Furman, 2000). Mensen met een *gepreoccupeerde romantische relatiestijl* hebben een angstige en ambivalente houding. Ze zoeken aanvaarding van de ander en leiden onder een hoog angstniveau in romantische relaties. Deze personen storten zich vlug in een relatie. Ze houden er vaak knipperlichtrelaties op na. Seks wordt door hen beschouwd als een middel om de intimiteit en dichtheid in de relatie te bevorderen (Young & Furman, 2007). Dergelijke afhankelijkheid maakt hen, dan ook extra kwetsbaar voor de seksuele druk van hun partner (Flanagan & Furman, 2000).

Een tweede interpersoonlijke factor, die Young en Furman (2007) aanhaalt als risico voor victimisatie is *rejection sensitivity*. Als een individu hiermee kampt, betekent dit ze zich gevoelig opstellen voor een mogelijke verwerping van de anderen. Ze zullen er alles voor doen, om niet verworpen te worden door anderen. Dergelijk gedrag zorgt ervoor, dat ze zich extra kwetsbaar opstellen en meer ongewenst seksueel gedrag toelaten. Zo zouden vrouwelijke adolescenten met een hoge "rejection sensitivity" eerder buigen naar de seksuele zin van de partner, dan deze met een "lage rejection" sensitivity. Ze hopen hiermee de partner niet te verliezen (Young & Furman, 2007).

Een derde interpersoonlijke factor volgens Young en Furman (2007) is de romantische competentie. Dit betekent het zelfvervend vermogen van een individu om effectief te onderhandelen over romantische relaties. Alsook de perceptie, dat men een waardige plaats

heeft in dit proces. Een laag waargenomen romantische perceptie bij adolescenten leidt tot een laag sociaal zelfvertrouwen, een gebrek aan assertiviteit en controle in de relatie. Deze kenmerken vergroten het risico om slachtoffer te worden van seksueel geweld (Young & Furman, 2007)

Tenslotte is meer seksuele ervaring ook een risicofactor voor slachtofferschap van seksuele agressie (Young & Furman, 2007).

6.1.4 Blootstelling aan ouderlijk geweld

Een jongere die thuis blootgesteld wordt aan ouderlijk geweld, zal deze gewelddadige gedragingen als voorbeeldmodel hanteren in latere romantische relaties (Schnurr & Lohman, 2007). Schnurr en Lohman verklaren dit fenomeen aan de hand van het cognitief-ecologisch model en de sociale leertheorie. Jongeren die blootgesteld worden aan ouderlijk geweld, ontwikkelen een cognitief pad waarbij geweld als niet zo afstotend wordt ervaren. Op deze manier distantiëren ze zich van de werkelijke gevolgen van geweld (Schnurr & Lohman, 2007)

Het *cognitiefecologisch model*⁷ verklaart waarom jongeren, die zowel thuis blootgesteld worden aan geweld, een algemene tendens vertonen voor aanvaarding van geweld (Schnurr & Lohman, 2007). Schnurr en Lohman (2007) concludeerden namelijk dat het ouderschap van *dating violence*⁸ bij vrouwelijke Hispanic sterk afhankelijk is van hoe ze hun relatie met hun moeder ervaren hebben, in de vroege adolescentie. Zo blijkt dat het ervaren van vijandigheid en een fysieke druk afkomstig van de moeder sterk gerelateerd is aan het ouderschap van deze vrouwen van intiem partnergeweld vier jaar later (Schnurr & Lohman, 2007). Ouderlijke ondersteuning zorgt er immers voor dat een vrouw een lagere victimisatie vertoont (Vangie, Bauman en Linder, 1999).

De *sociale leertheorie*⁹ zet uiteen waarom jongeren die blootgesteld worden aan ouderlijk geweld, aspecten van geweld integreren in het dagelijks leven. (Schnurr & Lohman, 2007). Kinderen observeren immers het geweld en de geassocieerde "positieve gevolgen" van hun ouders en vormen hiervan een script van een agressieve conflictstijl die ze later zullen hanteren in hun dagelijks leven (Vangie Bauman & Linder, 1999). Het bijsturen van deze vastgelopen

⁷ De *sociale leertheorie* in deze context veronderstelt dat agressie is aangeleerd door het gedrag van anderen te waarnemen en de positieve gevolgen ervan, zoals een hoge status, competentie, macht (Vangie, Bauman & Linder, 1999).

⁸ Het *sociaalecologisch model* is ontworpen door de psycholoog Bronfenbrennen (°1917-2005) uit Amerika. De focus ligt hier op de interactie tussen de mens en de omgeving (Schnurr & Lohman, 2007).

⁹ Ely (in Schnurr, & Lohman, 2007) definieert *dating violence* als volgt: "psychical assault or acts of bodily harm, including psychological and emotional abuse, verbal or implied, take place in private or in social situation."

cognities naar geweldloze gedachten, is mogelijk aan de hand van cognitieve gedragstherapie en (of) zinvolle schoolactiviteiten (Schnurr & Lohman, 2007).

Volgens Hickman et al. (2004) hangt de beleving van mishandeling in de familie van oorsprong samen met victimisatie bij intiem partnergeweld bij adolescenten. Ze wijzen er op dat verder onderzoek noodzakelijk is, om deze samenhang te exploreren. Zo hebben Mc Closkey en Lichter (in Hickman et al., 2004) aangetoond, dat de blootstelling aan partnergeweld tussen de ouders in de kindertijd, geassocieerd is met het stellen van geweld binnen relaties in de adolescentie.

6.1.5 Invloed van de peergroep

Het reeds vroeg optrekken met antisociale leeftijdsgenoten en hoe meer de betrokkenheid van deze antisociale leeftijdsgenoten stijgt, versterkt het daderschap van dating violence. Deze bevindingen gelden voor Hispanic mannen. Opmerkelijk is dat vroege schoolbetrokkenheid van Hispanic vrouwen, de impact versterkt op dating violence (Schnurr, & Lohman, 2007). Dat verklaren Schnurr en Lohman (2007) vanuit het feit dat deze vrouwen meer deelnamen aan schoolactiviteiten en hierdoor meer populair werden. Deze populaire positie brengt een verhoogde aantrekkelijkheid met zich mee en dus meer afspraakjes met het ander geslacht. Bij meer partnerafspraken, sluimert er een groter gevaar voor seksueel geweld (Schnurr, & Lohman, 2007).

6.1.6 Academische moeilijkheden

Blanke en Afro-Amerikaanse adolescenten die hoge academische moeilijkheden vertonen tijdens de vroege volwassenheid en de blootstelling aan ouderlijk huiselijk geweld zullen eerder daderschap in intiem partnerschap vertonen vergeleken met Hispanic mannen, die lage academische moeilijkheden vertonen. Aan de basis van dit cultureel verschil ligt het concept "familismo" en "respect" voor vaders. Hispanic mannen worden eerder sterk aangespoord om verbonden te blijven met hun familie, dan uit te blinken in academische graden. Hun focus ligt dus veeleer op familiesucces (Schnurr & Lohman, 2007).

6.1.7 Middelengebruik

Een Mexicaanse studie toont volgens Ramos, Salívar – Hernández, Medina – Mora, Rojas – Guiot en Villatoro – Velázquez (1998) aan dat drugsgebruik zowel gerelateerd aan daderschap en slachtofferschap. Ongeveer 31, 4 % van de drugsgebruikers pleegt seksuele gewelddaden. Zo'n 24,7 % van de drugsgebruikers zijn slachtoffers van seksueel geweld. Bij langdurig druggebruik komt seksueel geweld drie tot vijf maal meer voor (Ramos, 1998).

6.2 Beschermende factoren van familiaal geweld

6.2.1 Belang van sociale steun

Vanuit een kwantitatieve studie van Bal, Crombez, Van Oost en Debourdeauhuij (2003) kan men besluiten, dat sociale ondersteuning gerelateerd is, aan minder trauma symptomen. Deze conclusies hebben voornamelijk betrekking op niet-seksueel misbruikte adolescenten. Bij adolescenten, die geconfronteerd werden met seksueel geweld is de bufferende rol van sociale ondersteuning in het copingproces weinig bestudeerd. Deze groep maakt immers veel meer gebruik van vermijdingsstrategieën en veel minder van sociaal-ondersteunde strategieën. De grote meerderheid van hen, zegt meer steun te ontvangen van hun vrienden, dan van hun familie. Zij vertonen meer internaliserende en externaliserende problemen. Dit kan het gevolg zijn, van het ontbreken van steun van de familie. Ze zoeken dan vlugger ondersteuning bij hun vrienden. Problematisch is, wanneer dit leidt tot een slechte aanpassing en betrokkenheid bij antisociale activiteiten. De familie kan wanneer er sprake is van incest, de adolescent bemoedigen om vermijdende copingsstrategieën te gebruiken (Bal et al. 2003) In het algemeen concluderen Bal et al. (2003) dat bij adolescenten met een geschiedenis van seksueel misbruik, de sociale ondersteuning, een minder sterke rol speelt in het copingproces.

6.2.2 Preventieprogramma's

Effectieve preventieprogramma's voor partnergeweld, hebben volgens Macgowan (in Hickman et al. 2004) de volgende kenmerken: het verhogen van de kennis, veranderen van attitudes die partnergeweld ondersteunen, het stimuleren van interpersoonlijke sterktes, zoals een effectieve communicatie, het zelfstelsel en hulp zoeken. Avery – Leaf (in Hickman et al. 2004) stipt verder het belang aan van gelijkheid in intieme partnerrelaties. Een andere doeltreffende studie bij partnerrelaties van adolescenten, is de *Foshee of the Safe Dates program* (in Hickman et al. 2004) die een positieve invloed kent op het wijzigen van negatieve attitudes, gender stereotypering en het bevorderen van conflictmanagement vaardigheden.

Onderwijsprogramma's uit de geïndustrialiseerde wereld, die als doel hebben de tienerzwangerschappen te laten dalen, werden overgenomen door Latijns-Amerikaanse landen. Echter gebeurde deze implantatie zonder een evaluatieplan of het nagaan van bepaalde gedragsveranderingen in zijn specifieke culturele context (Silvia & Ross, 2003).

7 De rol van migratie bij intrafamiliaal geweld

Menselijke migratie heeft heel wat effecten op de regio van oorsprong, de regio van bestemming, de natie, op de migrant en het gezin van de migrant (Van Dijk, 1986) Migratie gaat gepaard met een belangrijke wijziging in de familiestructuur en drukt zo zijn stempel op intrafamiliaal geweld in het gezin (Monica Cordero, 2003) Om een duidelijk beeld te schetsen over migratie, zullen we eerst migratie in het algemeen bespreken in Ecuador, daarna gaan we dieper in op de veranderingen in de familiestructuur als gevolg van migratie en tenslotte zullen we bestuderen welke impact migratie heeft op intrafamiliaal geweld.

7.1 Migratie

7.1.1 Definitie van migratie

Vooraleer we migratie in zijn context zullen definiëren, is het belangrijk om een onderscheid te maken tussen een vluchteling en een migrant. Een vluchteling is een persoon die zijn thuisland achterlaat omdat hij of zij vreest voor haar eigen leven of vrijheid. Hier spreken we van vervolging door een bepaalde politieke, religieuze overtuiging. Ze kunnen niet terugvallen op overheidsinstanties die hen beschermen, hiermee vallen ze onder het internationaal recht van bescherming. Een migrant beslist vanuit politieke, economische of veiligheidsoverwegingen om zich ergens anders te gaan vestigen. Deze personen kunnen wel rekenen op rechtsbescherming van hun eigen overheid en hierdoor genieten ze niet van een internationale rechtsbescherming (Amnesty International, 2009).

7.1.2 Drijfveren voor migratie

Migranten gaan vaak om politieke, sociale of economische redenen naar een ander land, in de hoop een beter bestaan op te bouwen. Vaak besluiten mannen om in een ander land of regio te werken, aangezien de lonen en de werkkansen daar hoger zijn. Op het eind van de maand, sturen ze een deel van hun geld op naar hun familie. De jongere bevolking kan ook geen interesse meer hebben in hun geboorteland. Naast economische en sociale drijfveren om in een ander land te werken, hebben we ook het fenomeen van de “Amerikaanse droom”. Het heeft een grote aantrekkelijkheid om naar een Hollywoodland met een hoog consumptiegehalte te trekken. Echter is die droom, vaak valse hoop. Zo zien de migranten in dat ze niet dezelfde rechten hebben, of van de inwoners van het land waar ze naar toe emigreren. De taal van het migratieland brengt ook vaak problemen met zich mee. Dat leidt tot heel wat frustraties. Sommige kampen met identiteitsproblemen. Velen hopen op een dag terug te keren, maar keren echter nooit terug (Monica Cordero, 2003).

7.2 Migratie in Ecuador

7.2.1 Ontwikkelingsproblemen in Ecuador

Sociaal-economische problemen en sociale ongelijkheid zijn de belangrijkste drijfveren voor migratie. IADM (in Larrea en Kawachi, 2000) rapporteert dat Latijns – Amerika, één van de continenten is, waar ongelijkheid het sterkst voorkomt. Ecuador is één van de minst ontwikkelde landen in Latijns–Amerika. Verder typeert Ecuador zich, door zijn economische, sociale, regionale en etnische differenties. De cultuur-etnische verschillen tussen de mestiezen, indianen, de blanken en zwarten drukken zijn stempel op de verhoudingen in het dagelijkse leven. Zo hebben de meeste mensen niet de volledige keuzevrijheid tussen een publieke of een privé school en een publieke of een privé ziekenhuis. Er zijn ernstige tekortkomingen op het vlak van sociale overheidsinvesteringen in het gezondheidssysteem, om de basisbehoeften voor de volledige bevolking te kunnen voorzien. Op deze manier wordt de ongelijkheid in stand gehouden (Larrea & Kawachi, 2000). Deze ongelijkheid zorgt ervoor, dat de sociale cohesie afbrokkelt en er een grotere kans ontstaat op maatschappelijke conflicten. Dit beïnvloedt dan weer een efficiënte gezondheidszorg. Zo stellen Larrea en Kawaxhi (2000), dat economische ongelijkheid een voorspeller is voor de bevolkingsgezondheid, onafhankelijk van de aanwezige armoede en het huishoudinkomen. Larrea en Kawaxki (2000) onderzochten in Ecuador de individuele huishoudens, naar de voedselconsumptie, de huisvesting, onderwijs, etniciteit, vruchtbaarheid, sterfte aan diarree, de zorg voor de kinderen en de toegang tot gezondheidcentra (Larrea & Kawachi, 2000).

Ongeveer 26 % van de kinderen lijdt, als gevolg van ondervoeding, aan dwerggroei in Ecuador. Dit komt het meest voor in de landelijke gebieden, bij de Indiaanse bevolking met ongeveer 58 %. Ook de toegang tot de gezondheidszorg en het onderwijs dat de moeder genoot is sterk geassocieerd met ondervoeding (Larrea en Kawaxki, 2000).

Men stelde in 1998 vast, dat ongeveer 63 % van de populatie leeft onder de armoedegrens. Deze armoede treft het meest de landelijke gebieden met zo'n 82%. De meeste inwoners van de landelijke gebieden zijn de Indianen. Deze populatiegroep wordt dan ook het sterkst geconfronteerd met armoede, namelijk met zo'n 87 %. Verder stelt men een analfabetisatiegraad vast van ongeveer 10 %. Ook kindersterfte treft Ecuador sterk, met ongeveer 30 per 1000 levendgeborenen (Larrea en Kawaxki, 2000).

7.2.2 Een analyse van Ecuatoriaanse migratie

Ramírez en Gallegos stelden in 2005 hun werk voor, op een internationaal congres in Quito: “*Migración transnacionalismo e identidades: la experiencia ecuatoriana*” De auteurs analyseren in eerste instantie, de historische en politieke achtergrond van Ecuador. Daarna gaan ze dieper in op de economische en financiële middelen, die achter het migratienetwerk schuilen (Ramírez & Gallegos, 2005). In deze masterproef zullen we ons richten op de determinanten van de huidige Ecuatoriaanse migratie.

De jaren 1998 en de jaren 1999 waren gekenmerkt door een economische malaise. Er was een sterke reductie van de economische activiteit en de economische groei werd herleid tot 0 %. Deze malaise had sterke gevolgen voor de werkzekerheid en voornamelijk bij de zelfstandigen. Deze financiële crisis was voor vele Ecuatoriaanse arbeiders de doorslaggevende factor om naar een ander land of regio te trekken om daar te gaan werken. Zo steeg de migratiestroom van 45.332 in 1998 naar 158.359 in 2000. De Ecuatoriaanse economie heeft moeilijkheden om de problemen omtrent de grote werkloosheid, productie en schulden op te lossen in de complexe internationale context. Alsook biedt de dollarizatie geen zekerheid voor een stabiele economie in Ecuador (Ramírez & Gallegos, 2005).

Vervolgens schetsen (Ramírez en Gallegos 2005) een helder beeld over de politieke hervormingen en zijn impact op de Ecuatoriaanse migratie. Ecuador kent hedendaags een instabiele politieke toestand, waarbij een intense dynamiek van politieke conflicten is losgebroken. Deze structurele problemen hebben sterke gevolgen op de sociale ongelijkheid binnen Ecuador en vormen op die manier een reden voor migratie (Ramírez & Gallegos, 2005).

7.2.2.1 Immigratie in Ecuador

Ecuador is onderverdeeld in 3 regio's, namelijk La Sierra, La Costa en El Oriente. De grootste immigratie gebeurt in de provincie Loja, gelegen in de regio La Sierra, met een migratie van 13,62 %. Gevolgd door de provincie El Oro en La Costa met 11,4 %. Het percentage in de stad Cuenca, gelegen in het kanton Gualaceo, in de provincie Azuay, de regio Sierra is 8,69 %. El Oriente kent het laagst percentage, tussen 7 en 8 %. Het aantal immigranten naar de steden stijgt ook. Cuenca kende in de periode van 1998-1999, een zeer sterke groei van immigranten, ongeveer 12 %. In 2000 nam dat cijfer sterk af naar 7,5 %. Migratie en armoede kent een sterke correlatie. Ongeveer 38,4 % van de immigranten in Cuenca zijn armen (Ramírez & Gallegos, 2005).

7.2.2.2 Ecuatoriaanse emigratie

Elk jaar zoeken er zo'n 600 000 Ecuadorianen hun geluk op in het buitenland. Het totaal aantal inwoners bedroeg in 2009 in Ecuador zo'n 14.573.101. Wat ongeveer neerkomt op vier procent. Het voorkeursland voor emigratie is de Verenigde Staten. Daarna zijn in aflopende volgorde, Spanje, Italië en Duitsland, de landen die het grootste aantal Ecuatoriaanse emigranten verwelkomt. Velen zien het als een voorlopige oplossing. Maar zo'n 83 % blijft in het emigratieland (Ramírez & Gallegos, 2005).

7.2.3 Een analyse van migratie in Cuenca

Migratie heeft vanaf de late jaren '80 het sociale en politieke beeld van Cuenca gekleurd. Migratie van het platteland naar de stad is vaak gedreven door angst. Voor ze immigrerden dachten ze dat de stad Cuenca, charmevol was. Op het platteland ontbreken vaak openbare voorzieningen en tegenstelling tot een stad zoals Cuenca. Anderzijds kent Cuenca ook een sterke emigratie naar de Verenigde Staten. De vader wordt meestal weggestuurd, in de hoop dat de ganse familie hiervan welgesteld wordt. Hierdoor kunnen families van de migrant soms huizen bouwen in de middenklassenbuurt. De samenleving in Cuenca reageert negatief op dit nieuwe fenomeen (Miles, 2000).

7.2.4 De impact van migratie op intrafamiliaal geweld

Het eindwerk "*Migración de los padres y consecuencias en la vida socio – afectiva de los hijos*" van Monica Cordero (2003), gaat dieper in op de sociaal-affectieve gevolgen, bij kinderen in Cuenca te Ecuador, die een vader hadden die naar een ander land of regio is gemigreerd. Migratie van de vader heeft een sterke impact op het emotioneel leven van de kinderen. Veranderingen die gepaard gaan met de migratie van de vader, versterken deze impact. Ten eerste kan men spreken over een wijziging van de familiestructuur, ten tweede wordt het proces van zekerheid aangetast en tenslotte is er sprake van bescherming van gesocialiseerde waarden van het kind. De psycho-affectieve gevolgen voor jongeren zijn problemen met agressiviteit, depressie en soms zelf een fatale afloop, zoals een suïcide poging. Deze jongeren hebben het vaak moeilijk om met problemen om te gaan, door hun gedesorganiseerde leven. Soms vinden ze moeilijk hun plek in de gemeenschap.

De afwezigheid van de vader in het gezin brengt heel wat veranderingen met zich mee. Er is sprake van desintegratie van de familie. Een affectieve leegte valt binnenin de familie. Het is echter zo dat de beslissing of een familielid al dan niet emigreert, niet alleen door de persoon zelf wordt genomen, maar vaak een doordachte beslissing van het gezin. Meestal gaat het om de vader, aangezien er van de vrouw verondersteld wordt, dat ze thuis blijft om voor de kinderen te

zorgen. Als men de relatie bestuderen tussen man en vrouw, heeft de vrouw het slechts getroffen, wanneer het gezin geconfronteerd wordt met migratie. Een gebrek aan affectie leidt tot eenzaamheid, desintegratie van de familie, problemen met de kinderen, die een grotere kans hebben om zich antisociaal te gedragen (Monica Cordero, 2003). Kinderen van een vader die migreert zijn volgens (Monica Cordero 2003) het grootste slachtoffer. Deze kinderen hebben door de afwezigheid van een autoriteitsfiguur vaak problemen met discipline en dalende schoolprestaties. De traditionele visie op het gezin kent een onmisbare rol toe aan de vader binnen het gezin. Voor kinderen en adolescenten is het belangrijk om op te groeien in een stabiel gezin, dat respect en rust biedt. Een dergelijke omgeving biedt een stevige basis om te groeien als een zelfstandig persoon, die in staat is om zijn eigen problemen op te lossen. Indien jongeren opgroeien in een instabiele omgeving, waar de afwezigheid van een vaderfiguur leidt tot een structureel communicatieprobleem binnen het gezin, is er een groter risico voor conflicten en depressie (Monica Cordero, 2003).

7.2.4.1. Sociaal-affectieve gevolgen voor de adolescent

Omgevingsfactoren in de ontwikkeling van *agressiviteit* zijn belangrijk. Het socialisatieproces staat er voor in dat agressieve impulsen worden gekanaliseerd. Wanneer een jongere tot een agressieve explosie komt, is er vaak iets fout gelopen in het socialisatieproces (Cordero, 2003) Adolescenten worden volgens Cordero (2003) vaak geconfronteerd met geweld in de media. Indien deze beeldvorming niet bijgestuurd wordt door de ouders, omdat de vader geëmigreerd is, kan dat tot leiden tot kopievorming van deze geweldvorming in het dagelijkse leven. In de casus "Tania" die Monica Cordero (2003) gebruikt in haar thesis, wordt beschreven dat "Tania" in het verleden agressief werd benaderd door haar vader. Nu haar vader weg is, is het volgens haar nog slechter, aangezien ze nu zelf te kampen heeft met woedebuien (Cordero, 2003). Naast agressiviteit hebben we ook isolement als een sociaal - affectief gevolg van een emigreerde vader. Op materiaal gebied kan het wel zijn, dat ze er iets beter voor staan dan voor het vertrek van de vader. Maar qua affectie blijven ze toch op een groot gemis stoten. Het gevoel dat de familierelaties ontbreken, kan leiden tot depersonalisatie, een maladaptatie aan de sociale omgeving en conflicten met de opvoeders, zoals grootouders of leerkrachten.

De jongeren kunnen zich eenzaam en onbegrepen voelen en gaan zich isoleren van de samenleving (Cordero, 2003). Negatieve en zwartgallige gevoelens duiken ook vaak op, wanneer een gezinslid migreert. De adolescent voelt zich vaak in de steek gelaten. Deze emotionele verlatenheid kunnen in het ergste geval een reden vormen voor depressie.

Een ander fenomeen dat opduikt is "de jeugdige delinquent". Delinquentie uit zich als een slechte aanpassing, het drukt een conflict uit van een individu met de samenleving

8 Attitudes van Latijns-Amerikaanse adolescenten

8.1 Theoretische bepaling

8.1.1 Het concept 'attitude'

De eerste mentale invulling van het concept 'attitude' werd gegeven in 1921 door Thomas en Znaniecki (in Zaretsky, Thomas & Znaniecki, 1996), toen ze een onderzoek voerden naar de *"The Polish peasant in Europe and America."* De volgende definitie gaven ze aan het concept 'attitude': *"A process of individual consciousness, which determines real or possible activity of the individual social world"*.

Azjen en Fishbein (in Aronson, Wilson & Akert, 2010) definiëren attitudes als volgt: *"Evaluations of people, objects, or ideas"*. Volgens Aronson, Wilson en Akert (2010) bepalen attitudes vaak het gedrag van de mensen. De oorsprong van attitudes zou volgens de *procreatieve visie* van Guastello (in Aronson, Wilson & Akert, 2010) in onze genen liggen. Bewijzen voor deze stelling, zouden aangetoond zijn in tweelingstudies. Dit wordt ook aangehaald door Aronson, Wilson en Akert (2010) in het volgende citaat: *"some attitudes are an indirect function of our genetic make up"*.

Daarnaast geven Aronson, Wilson en Akert (2010) aan, dat onze ervaringen in de *sociale wereld*, meehelpen onze attitudes op te bouwen. Deze visie is de meest dominante in de sociale psychologie. Sociaal psychologen onderscheiden drie componenten, in hoe attitudes kunnen worden opgebouwd. Ten eerste hebben we de *'cognitieve component'*, dat zijn de gedachten en geloofsopvattingen, die mensen hebben ten opzichte van een bepaald object, gedachtegoed of een persoon. Bij cognitief gebaseerde attitudes, maakt men een afweging van de positieve en de negatieve zijde van een bepaald object of een idee. Daarnaast speelt de *'affectieve component'* een belangrijke rol, bij de constructie van een attitude. De attitude is gekleurd, door een emotionele respons of waarde, die men hecht aan een bepaald object. Tenslotte hebben we de *gedragscomponent*, hoe mensen zich gedragen, ten opzichte van een bepaald object (Aronson, Wilson & Akert, 2010)

Tenslotte geven De Houwer, Thomas en Baeyans (in Aronson, Wilson & Akert, 2010) aan, dat attitudes tot stand komen door conditionering. *Klassieke conditionering* speelt de volgende rol in de opbouw van een attitude: "een bepaalde stimulus zal herhaaldelijk een emotionele respons oproepen." Deze respons wordt gekoppeld aan een neutrale stimulus, die na verloop van tijd, dezelfde emotionele bijklank heeft of de eerste stimulus. In het leerproces van de *operante conditionering*, is er eerst een respons van het gedrag, ten opzichte van een attitude - object en daarna volgt er een positieve of negatieve bekrachtiging. De positieve en negatieve

bekrachtiger beïnvloeden zowel positieve of negatieve attitudes van een bepaald object. We onderscheiden twee niveaus van attitudes, namelijk expliciete attitudes en impliciete attitudes.

De *expliciete attitudes* worden op een bewuste manier duidelijk gemaakt aan de ander. Wanneer men antwoordt op een meningsvraag, gebruikt men expliciete attitudes. *Impliciete attitudes* daarentegen zijn onvrijwillig, oncontroleerbaar en soms het gevolg van onbewuste evaluaties. Impliciete attitudes omvatten vaak seksistische en racistische gedachten. Bij ons attitude-onderzoek, dat we zullen voeren is het belangrijk om stil te staan tussen de onderverdeling van *impliciete* en *expliciete* attitudes. Tegenwoordig is er onderzoek in opmars door sociaal psychologen om de impliciete attitudes te kunnen meten.

8.1.2 Wijzigen van attitudes

Attitudes zijn niet vaststaand en zijn onderhevig aan invloeden. Zo verklaart de *cognitieve dissonantie theorie*, dat attitudes kunnen veranderen door gewijzigd gedrag. Aronson (1969) argumenteert, dat men een attitude kan wijzigen, doordat een nieuwe cognitie bewust of onbewust in strijd is, met een eerder gevormde cognitie. Deze onverenigbaarheid zorgt ervoor, dat de attitude zich aanpast aan de nieuwe cognitie. Een andere benadering, de *Yale Attitude Change approach*, stelt dat persuasieve communicatie¹⁰, het meest effectief is voor een attitudewijziging. Zo blijkt in de *Yale Attitude Change approach*, dat sprekers met een sterke expertise en grotere aantrekkelijkheid, meer invloed hebben op de attitudes, dan degenen, die hier laag op scoren. Verder is het primary effect¹¹ van belang. Tenslotte zouden mensen met een zwakkere intelligentie, volgens Rhodes en Wood (in Aronson, Wilson & Akert, 2010) bij het horen van persuasieve communicatie, meer geneigd zijn tot een attitudeverandering, dan mensen met een hogere intelligentie. Een sterke beïnvloeding geldt ook voor mensen met een gematigd zelfstelsel, in tegenstelling tot degenen met een laag of hoog zelfstelsel. De fase van de jongvolwassenheid, tussen 18 en 25 jaar, heeft volgens Krosnick en Alwin (in Aronson, Wilson & Akert, 2010) de sterkste invloed op een attitudewijziging.

8.1.3 Voorspellen van gedrag

De dominante opvatting leeft dat wanneer men zijn *attitudes* verandert, men ook zijn gedrag kan veranderen. Volgens Fazio (in Aronson, Wilson & Akert, 2010) voorspellen attitudes enkel *spontaan gedrag*, als er een sterke toegankelijkheid ervaren wordt. De term '*attitude accessibility*' drukt de sterkte van het verband uit, tussen het object en de evaluatie ervan. De mate van de ervaring van het gedrag, ten opzichte van een object, bepaalt de

¹⁰ *Persuasieve communicatie* is een communicatievorm, die slechts één zijde van een bepaalde kwestie belicht. Dit wordt voornamelijk gebruikt in de media, een speech,... (Aronson, Wilson & Akert, 2010).

¹¹ Primary effect is hetgene wat er eerst gezegd of gebeurd is, dat men het best onthoudt (Aronson, Wilson & Akert, 2010).

toegankelijkheid van de attitudes (Aronson, Wilson & Akert, 2010) Naast spontaan gedrag, dienen we ook rekening te houden met *gepland gedrag*. De correlatie tussen attitudes en gepland gedrag wordt het sterkst bepaald door de determinator “*de intentie*”. Ajzen (in Aronson, Wilson & Akert, 2010) verklaart dit verder in de “*Theory of Planned Behavior*”. Drie belangrijke factoren, die volgens dit model de *gedragsintentie* bepalen: de attitude ten opzichte van het gedrag, de subjectieve normen (geloofsopvattingen) en de waargenomen gedragscontrole. Het gesteld gedrag is onderhevig aan de gedragsintentie.

8.1.4 De invloed van culturele aspecten op attitudes

Culturele stereotypen spelen een sterke rol bij de *vorming van attitudes*. Een belangrijk voorbeeld is. Zo bekrachtigt reclame de toonaangevende stereotype opvattingen. Naast het belang van stereotypen, hebben we ook de invloed van de cultuur op verschillende soorten attitudes. Zo hebben personen in de Westerse culturen eerder attitudes die gekleurd zijn, door een individualistische samenleving. Mensen die opgroeien in culturen zoals Azië, Afrika en Latijns-Amerika hebben eerder een collectieve attitude (Aronson, Wilson & Akert, 2010).

8.1.5 Attitudes ten opzichte van geweld bij Latijns-Amerikaanse adolescenten

Arocenta en Ceballos (2007) onderzochten de attitudes ten opzichte van geweld bij Mexicaanse jongeren. Deze attitudes worden door Arocenta en Ceballos (2007) geassocieerd aan het subjectieve welzijn van de deelnemers met een individualistische of een collectivistische zienswijze. Singelis en Triandis (in Arocenta & Ceballos, 2007) koppelen een extra dimensie aan de concepten van individualisme en collectivisme. Ze maken een onderscheid tussen de categorie ‘horizontaal’ en de categorie ‘verticaal’. De horizontale verdeling drukt een gevoel van ongelijkheid uit. Een diep gevoel van gelijkheid wordt beschreven door de verticale verdeling (Arocenta & Ceballos, 2007).

Mexicaanse adolescenten scoren het hoogst op horizontaal individualisme en collectivisme. Ze hebben dus geen sterk gevoel van concurrentie (verticaal individualisme) of het gevoel dat ze zaken moeten opofferen voor een groep (verticaal collectivisme). Deze attitudes verklaren hun hoge levenstevredenheid. Ze hebben dus eerder liberale ideeën over de ontstaansgronden van geweld. Geweld wordt gezien in het kader van communicatiepatronen, copingstrategieën en bepaalde patronen van besluitvorming (Arocenta & Ceballos, 2007)

De Mexicaanse jongeren schrijven meestal de exploratie van geweld toe aan een mentale ziekte en het minst aan biologische factoren. Jongeren van Westerse landen verklaren geweld veelal uit biologische factoren (Arocenta & Ceballos, 2007).

De verticale dimensie, met zowel karakteristieken van individualisme en collectivisme heeft een negatieve correlatie met criminaliteit. Het wordt verder op een positieve manier

geassocieerd met straf en conservatieve opvattingen. Deze dimensie is een bodem van antiliberaal attitudes. In extreme gevallen van verticaal collectivisme hebben individuen geen eigen ideeën (Arocenta & Ceballos, 2007).

De onderzoekers vonden een significante correlatie tevredenheid over het leven en ‘horizontaal’ individualisme. Horizontaal individualisme legt eerder het accent om geen rekening te houden met de beperking, die een groep oplegt. Verticaal individualisme daarentegen legt veeleer de nadruk op een sociale en professionele concurrentiestrijd tussen individuen. Dat was in tegenstelling tot de verwachtingen, aangezien Mexico als een collectivistisch land bestempeld wordt (Arocenta & Ceballos, 2007).

Tabel 1: Attitudes bij een individualisme of collectivistische zienswijze

	Horizontaal: gelijkheid	Verticaal: ongelijkheid
Individualisme	Beperking van groep	Concurrentie tussen individuen
Collectivisme	Antiliberaal attitudes	Geen eigen ideeën

8.1.6 Beperkingen attitudeonderzoek

In attitudeonderzoek kent men de beperking, dat de participanten sociaal-wenselijk zullen antwoorden (Heerwig & McCabe, 2007).

PRACTISCH GEDEELTE

9 Onderzoeksstrategie

9.1 Verantwoording voor het onderzoek

9.1.1 Maatschappelijke relevantie

Dit onderzoek kadert in een bilateraal project ‘*Social Medicine in human sexuality and reproduction promoting sexual health in high school teenagers*’ tussen de Katholieke Universiteit Leuven en de Universidad de Cuenca. Dit project wordt gedragen door de Vlaamse interuniversitaire raad, universitaire ontwikkelingssamenwerking (VLIR - UOS). Specifiek kadert deze masterproef in de doelstelling om een beschrijvende studie over de kennis, attitudes en seksueel gedrag bij de tieners uit te voeren in Cuenca.

9.1.2 Wetenschappelijke relevantie

Het opgestelde model en de bekomen resultaten kunnen dienen als een voorbeeld, om de overige data, die bekomen zijn binnen de onderzoeksgroep ‘sexual violencia’ op een gelijkaardige manier te analyseren. Verder kan het model op een wetenschappelijk verantwoorde manier, inzicht geven in hoe adolescente meisjes gender-concepten integreren in hun identiteit en op welke manier dit een impact heeft op hun vatbaarheid voor seksueel en intrafamiliaal geweld.

9.2 Onderzoeksvragen en doelstelling

9.2.1 Initiële Onderzoeksvragen

Aangezien we gewerkt hebben met een theorieopbouwend onderzoek, hebben we bij aanvang van het onderzoeksproces gebruik gemaakt van *initiële onderzoeksvragen*. Dit wil zeggen dat de vooropgestelde onderzoeksvragen in de loop van het onderzoeksproces, werden bijgestuurd door het verwerven van nieuwe theoretische inzichten. De oorspronkelijke hoofdonderzoeksvraag was om de “*attitudes van adolescenten ten opzichte van seksueel en intrafamiliaal geweld*” te bestuderen. Deze hoofdonderzoeksvraag werd gebruikt om de handleiding voor de focusgroepen op te bouwen. Er werden drie casussen uitgeschreven gekoppeld aan drie thema’s, namelijk fysisch, psychologisch en seksueel geweld. De specifieke

deelonderzoeksvragen werden opgebouwd aan de hand van de casussen. Deze zijn dan ook terug te vinden in de opgestelde leidraad voor de focusgroepen (bijlage 1).

In de analysefase heb ik besloten om in deze masterproef me enkel te richten op de focusgroepen afgenomen bij de adolescente meisjes in de privéschool, CEDFI in Cuenca, te Ecuador. Deze gerichte keuze had diverse overwegingen. Ten eerste was er de praktische kant: namelijk tijd en middelen. Ten tweede kon ik besluiten vanuit de literatuur, dat genderidentiteit met betrekking tot de mannelijkheid in Latijns-Amerika en zijn impact op intrafamiliaal en seksueel geweld, al uitvoerig is bestudeerd. Daarom koos ik ervoor om de genderidentiteit met betrekking tot de vrouwelijkheid en zijn impact op intrafamiliaal en seksueel geweld als uitgangspunt te nemen. Verder had de keuze om enkel de focusgroepen van de privéschool, CEDFI te analyseren en niet de publieke school, te maken met *theoretische saturatie*.

Aangezien mijn doel van dit onderzoek is om de man-vrouw verhoudingen te bestuderen, was ik me er van bewust, dat een bijkomende analyse van de vrouwelijke focusgroepen in de publieke school geen bijkomende informatie zou opleveren. Dit sluit niet uit, dat vanuit een sociaalpsychologisch perspectief, een vergelijking tussen de privéscholen en de publieke scholen wel vernieuwde informatie zou geven.

Vanuit de theoretische empirische opbouw zijn we gekomen tot de volgende *huidige onderzoeksvragen*:

- Hoe beleven de adolescente meisjes de man-vrouw verhoudingen in de dagdagelijkse samenleving?
- Hoe voelen ze zich wanneer ze geconfronteerd worden met geweld?
- Hoe gaan ze om met ervaringen van geweld?
- Op welke manier wordt hierdoor hun (seksuele) identiteit gevormd?
- Op welke manier integreren adolescente meisjes gender-concepten in hun identiteit?
- Op welke manier heeft deze identiteit een invloed bij het tot stand komen van geweld?
- Op welke manier heeft deze identiteit een invloed bij de vatbaarheid voor geweld?
- Wat is de beleving van hun huidige identiteit? Wat is hun gewilde identiteit?

9.2.2 Doelstelling

Het doel is om meer inzicht te verwerven in de belevingswereld van vrouwelijke adolescenten, wanneer ze geconfronteerd worden met geweld in hun thuissituatie of in hun partnerrelatie. In latere studies kan op basis van deze theorie een preventieprogramma worden ontwikkeld.

9.3 Keuze voor een kwalitatief onderzoek

Oakely (in Patton, 2002): "Interviewing is rather like a marriage; everybody knows what it is, an awful a lot of people do it, and yet behind each close door, there is a world of secrets."

Uit deze stelling geeft Oakely aan dat gevoelens, gedachten en intenties van mensen niet zomaar observeerbaar zijn. Kwalitatief onderzoek kan hierbij helpen. Zo streeft kwalitatief onderzoek ernaar om het perspectief in te nemen van anderen. Aan de hand van kwalitatief onderzoek, wil men te weten komen wat de ideeën van de mensen zijn (Patton, 2002). Kwalitatief onderzoek hanteert het principe van *descriptieve inferentie*. Dit principe stelt dat men het inzicht wil verwerven in bepaalde onderliggende processen van fenomenen. Niet zozeer het meten en kwantificeren van gegevens is belangrijk, maar wel het bestuderen van "in de diepte" ervaringen, processen die zich afspelen in de sociale wereld (Deville & Corveleyn, 2008).

In de huidige wetenschappelijke visie is het niet zo dat ofwel kwalitatief onderzoek ofwel kwantitatief onderzoek als een betere onderzoeksmethode beschouwd wordt. De keuze voor kwalitatief of kwantitatief onderzoek hangt eerder af van de onderzoeksvraag en de doelstelling van het onderzoek (Deville & Corveleyn, 2008). In ons onderzoek willen we weten, wat de houding, de beleving en de ervaringen zijn van de adolescente meisjes in Cuenca wanneer ze geconfronteerd worden met geweld in hun thuissituatie of partnerrelatie. De keuze van een kwalitatief onderzoek om dieper in te gaan op de belevingswereld van de adolescente meisjes lag dan ook voor de hand.

Kwalitatief onderzoek is beïnvloed door postmoderne en constructivistische perspectieven. Zo wordt het inzicht van de realiteit altijd omschreven als een constructie. Men kan niet spreken van een essentie, aangezien deze altijd ingebed is in een context. Het resultaat hiervan is, dat er geen objectiviteit bestaat (Enzlin, 2008).

9.3.1 Voordelen

Kwalitatief onderzoek kan gebruikt worden bij onderwerpen die van een complexe aard zijn (Deville & Corveleyn, 2008). Dit geldt ook bij onderwerpen die gevoelig zijn of in de taboesfeer behoren. Dit geldt ook voor ons onderzoek. Een belangrijk *voordeel* van kwalitatief onderzoek is dat het kennis bestudeert in een context (Enzlin, 2008). Aangezien in ons onderzoek de sociaal-culturele context van groot belang is, komt kwalitatief onderzoek hieraan tegemoet.

9.3.2 Nadelen

Nadeel bij het gebruik van kwalitatief onderzoek is dat de onderzochten terughoudend kunnen zijn bij het geven van informatie. Bepaalde participanten kunnen moeilijk bereikbaar of benaderbaar zijn. Participanten dienen een intensieve interactie met de onderzoeker aan te gaan. Dit vraagt vertrouwen van beide kanten. Soms kan men het moeilijk hebben om bepaalde opvattingen onder woorden te brengen. In ons onderzoek kan het een beperking zijn, dat bepaalde gevoelige kwesties niet uitgesproken worden (Baarda, de Goede & Teunissen, 2005).

9.3.3 Explorerend onderzoek

Dit onderzoek is een exploratief onderzoek. Een exploratief onderzoek heeft als doel om vernieuwde begrippen, hypothesen of een theorie te creëren (Baarda, de Goede & Teunissen, 2005). Het opbouwen van een theorie in ons onderzoek vraagt een systematische aanpak. Daarom past de gefundeerde-theorie benadering of de Grounded Theory van Glasser en Strauss het best in ons onderzoek.

Exploratief onderzoek is tweeledig. In een eerste fase wordt er aan de hand van de vooropgestelde onderzoeksvraag, gerichte informatie verzameld over het onderwerp. In een tweede fase wordt deze informatie geordend en gecategoriseerd. Het doel is om bepaalde begrippen te ontwikkelen en deze samen te brengen in een model. Een exploratief onderzoek omschrijft zich als een circulair proces. Zo worden in het stappenproces, regelmatig controles en terugkoppelingen uitgevoerd (Baarda, de Goede & Teunissen, 2005).

9.3.4 Cross-cultureel onderzoek

Aangezien dit onderzoek plaats vond in Cuenca, te Ecuador, kan ik dit onderzoek ook terugbrengen onder cross-cultureel onderzoek. Als Westers onderzoeker dien ik rekening te houden met een aantal culturele aspecten, die van belang kunnen zijn in het onderzoek. Veel onderwerpen die ter discussie zijn in de Westerse cultuur, zijn een taboe in andere delen van de wereld (Baarda, de Goede & Teunissen, 2005). Aangezien er in Ecuador een taboe rust op het openlijk spreken over seksualiteit en geweldpleging, dien ik hiermee rekening te houden. Als observator en interviewer dien ik niet te veranderen in mijn waarden en normen, maar trachte ik me zoveel mogelijk in te leven in het perspectief van anderen. Dit inlevingsvermogen was voor mij een proces. Ik verbleef twee maand en half bij een gastfamilie in Cuenca te Ecuador. Overdag ging ik naar de Universidad de Cuenca. 's Avonds trok ik zoveel mogelijk op met de lokale bevolking. In het begin werd ik geconfronteerd met een cultuurschok. Geleidelijk begreep ik beter de cultuur door gesprekken te voeren, te luisteren naar andere ideeën, bepaalde perspectieven. Op deze manier ontstond er respect voor andere waarden en normen. Het voordeel van mijn langdurig verblijf met een antropologisch karakter en de samenwerking met de Universidad de Cuenca, was dat dit onderzoek minder vatbaar is voor misvattingen. Door

langdurig te proeven en te voelen van deze specifieke cultuur, heb ik gepoogd om de problematiek van Westerse korte termijn studies die geïmplant worden, te onderdrukken.

Taalverschillen (hier Spaans en het Nederlands) kunnen bij het voeren van een onderzoek ook van belang zijn. Ikzelf beschikte toen ik aankwam over een survival-pakket Spaans. Aangezien de focusgroepen exploreren naar gevoelens en gedachten, waren de onderzoekers van de Universidad de Cuenca, de moderators. Ikzelf kreeg de rol van observator.

De data-analyse is gebeurd in België aan de Katholieke Universiteit van Leuven. Hiermee dient men ook rekening te houden wanneer de resultaten worden geïnterpreteerd, aangezien de Universidad de Cuenca werkt met een top-down analyse. De Katholieke Universiteit van Leuven verkoos in dit onderzoek te werken met een bottom-up analyse. Beide universiteiten gebruiken dus een eigen analyse methode. Het is belangrijk rekening te houden met deze informatie, wanneer men de resultaten in de toekomst wil laten overeenstemmen.

9.4 Gebruikte methode: focusgroep

9.4.1 Keuze onderzoeksopzet

Morgan (in Devillé & Corveleyn, 2008): *“The hallmark of focus groups is the explicit use of the group interaction to produce data and insights that would be less accessible without the interaction found in a group.”*

Een focusgroep is een interview met een aantal personen, die dezelfde achtergrond delen. Het kent een hoge kwaliteit, aangezien er data verzameld wordt in een *sociale context*. Een interessant punt in een focusgroep is, dat de mensen hun eigen denken vergelijken met die van anderen. Het geven en reageren op reacties, meningen en feedback van anderen, zorgt dat specifieke betekenis-eenheden eerder samen van belang zijn, dan het individuele (Kitzinger, 1999). De nadruk in een focusgroep ligt in tegenstelling tot een groepsinterview op de *groepsinteracties* (Deville & Corveleyn, 2008). In ons onderzoek is van belang om de groepsinteracties tussen de adolescente meisjes te bestuderen. In welk opzicht delen ze elkaars meningen en bij welke kwesties zijn hun meningen verdeeld?

9.4.2 Voordeel focusgroep

De datacollectie verkregen uit een focusgroep is een schat aan informatie. Een toegevoegde waarde bij het gebruik van focusgroepen is dat het geen individueel gesprek is, maar dat het de interacties bestudeert tussen de participanten. Een focusgroep karakteriseert zich door zijn dynamisch karakter. Een focusgroep gefundeerd uit de optiek van de Grounded Theory, erkent het belang van een gedeelde cultuur. Welke specifieke uitdrukkingen worden er gebruikt tussen de leeftijdsgenoten? Het gelach, het geplaag en de typische expressies tussen de groepsleden in een focusgroep zijn een meerwaarde. Verder is het verschil in meningen ook een verrijking van een focusgroepsgebesprek. Het helpt om de groepsnormen, die zich afspelen in een specifieke context te identificeren (Kitzinger, 1999). Dit leidt tot een grote uitbreiding van de informatie, wat een grote diversiteit als gevolg heeft (Baarda, de Goede & Teunissen, 2005). Deze opgesomde voordelen zijn allemaal ten gunste van mijn onderzoek.

9.4.3 Nadeel focusgroep

Mogelijke nadelen in een focusgroep kunnen het aantal vragen zijn, wat kan zorgen voor een restrictie in de groep. Verder kan door de vastgestelde tijdslimiet, de antwoordtijd eerder beperkt zijn. In een focusgroep komen sommige participanten die mondiger zijn, soms meer aan bod.

Echter is het de taak van de moderator om er op toe te zien, dat iedereen in gelijke mate kan deelnemen aan het gesprek. Een ander nadeel kan zijn, dat bepaalde negatieve perspectieven, met bijvoorbeeld een racistische of een seksistische inslag niet worden meegedeeld. Participanten zullen vaak sociaal wenselijk antwoorden, uit schrik voor negatieve reacties van anderen. Het groepsklimaat is ook van belang. Ons onderzoek werd gevoerd bij meisjesgroepen of jongensgroepen uit eenzelfde klas. De groeps sfeer die er is voor het gesprek is van belang en of er al dan niet een vertrouwelijk klimaat heerst tussen de leerlingen onderling. Tenslotte stelt men dat controversiële en hoogstpersoonlijke kwesties in een focusgroep het best uitgesloten worden (Baarda, de Goede & Teunissen, 2005).

9.4.4 Besluit

Een focusgroep is geschikt om naar gemeenschappelijke thema's, meningen en ideeën te peilen. Bij het gebruik van focusgroepen is de moeilijkheid, inschattingen te maken naar individuele opvattingen, gevoelens en diepere ervaringen.

9.5 De onderzoekseenheden

De onderwijstherapeute Silvia López Alvarado heeft telefonisch contact opgenomen met de scholen in Cuenca te Ecuador, met de vraag of ze wilden meewerken in het grootschalig onderzoek 'sexual violencia'. Uiteindelijk bleken er twee scholen bereid om mee te werken aan het onderzoek, namelijk de privéschool CEDFI en de publieke school César Andrade. Er werd dus gebruik gemaakt van non-probability sampling.

De onderzoeksgroep 'sexual violencia' heeft twaalf focusgroepen afgenomen in de periode van één oktober tot en met 30 oktober 2009. Er werden zes focusgroepen afgenomen in de privéschool CEDFI en zes focusgroepen in de publieke school César Andrade in Cuenca te Ecuador. In elke school werden er drie focusgroepen bij vrouwelijke adolescenten en drie focusgroepen bij mannelijke adolescenten afgenomen. De onderverdeling van de focusgroepen was gebaseerd op de leeftijdssegmenten. Het eerste segment bevat adolescenten van 9 tot elf jaar. Het tweede segment omvat de adolescenten van twaalf tot veertien jaar. Tenslotte is er een derde segment van vijftien tot negentien jaar. Het aantal leerlingen per focusgroep was tien tot twaalf personen.

In deze masterproef beperk ik me enkel tot de bespreking van de vrouwelijke adolescenten in de drie leeftijdsgroepen in de privé school CEDFI.

9.6 Wat wordt er bevraagd: de keuze van de factoren

Aan de hand van casussen werd er gepeild naar de attitudes ten opzichte van intrafamiliaal en seksueel geweld. Deze casussen vindt u terug in de opgestelde gids voor de focusgroepen. De eerste casus peilt naar fysiek geweld, de tweede casus gaat dieper in op psychologisch geweld en verwaarlozing. Tenslotte hebben we de laatste casus die betrekking heeft op seksueel geweld. De Spaanse gids vindt u terug in bijlage 1. De Nederlandse vertaling vindt u terug in bijlage 2.

9.7 Kwalitatieve observaties

Tijdens de focusgesprekken, nam ik de rol op als observator. De observatiegegevens vindt u terug in bijlage 5.

9.8 Verloop focusgroepen

Aan het begin van de focusgroep, ging de onderzoeksgroep "sexual violencia" van start met een casus over familiegeweld. Aan de hand van deze casus peilden we naar de attitudes bij de adolescenten. Elke student die aanwezig was in de klas, participeerde in het interview. Op het einde van de focusgroep, gaven we een educatieve brochure mee over geweld. Hierop stond informatie over waar ze naar toe konden, als ze een probleem hadden. Er was ook ruimte om

bijkomende vragen te stellen. Een mogelijkheid om bijkomende informatie te verkrijgen, was vermeld op de infobrochure, namelijk de adressen van assistentie centra's. Op deze manier waren de focusgroepen gekaderd in relationele en seksuele vorming. Op het einde kreeg elke leerling als bedanking een frisdrank en een sandwich.

9.9 Ethische overwegingen

Om op een zo'n ethisch verantwoorde manier te werken, heeft de onderzoeksgroep "sexual violencia" gebruik gemaakt van de eerste vijf punten van de ethische gewoonte checklijst (Shane, Bush, Connell & Denny 2006).

Ten eerste is het van belang dat het doel van het onderzoek zo *duidelijk* mogelijk wordt gemaakt aan de participanten. Zo werd er aan het begin van de focusgroep duidelijke richtlijnen gegeven, wat er met de ingewonnen informatie zou gebeuren. Ten tweede werden er geen valse *beloften gedaan aan* de scholen. De scholen zullen op het einde van het onderzoek, een rapport krijgen over de gevonden resultaten. Het is nu een doel om dit na te streven. Ten derde was er het belang van *risk assesment*. Welk risico hebben ze na afloop van de focusgroep op psychologische trauma's ... (Shane, Bush, Connell & Denny 2006). Door de aard van de gevoelige materie, werden de focusgroepen afgelegd en bijgestaan door professionelen. Zo waren aanwezig: de schoolpsycholoog Monserrath Jerves, de psychiater Pinos, de onderwijstherapeute Silvia López Alvarado en de lerares Verónica Patricia Pinos Vélez en ikzelf als bachelor in de toegepaste psychologie. Na afloop konden de participanten terecht bij deze personen met hun vragen en hun problemen. Verder werd een informatiebrochure meegegeven met adressen van hulpcentra, voor personen die hier nood aan hadden (bijlage 4). Ten vierde werd er gehandeld volgens *confidentialiteit principes*. Zo werd aangegeven dat de data werden opgeslagen op cassette. Tenslotte werd door de leerling een informed consent ondertekend. Deze *informed consent* is opgesteld volgens de ethische richtlijnen van de Universidad de Cuenca (bijlage 3).

10 Keuze analysetechniek: Grounded Theory

10.1 Geschiedenis van Grounded Theory

In 1965 deden Glasser en Strauss een onderzoek “Awareness of Dying” naar de beleving van stervende ziekenhuispatiënten. Ze creëerden in deze studie een nieuwe analyse methode, namelijk de ‘*constant comparative method*’. Hiermee was de bakermat van de Grounded Theory gelegd. In 1967 brachten ze samen het boek “The discovery of Grounded Theory: Strategies of Qualitative Research” uit. Daarna kregen Glasser en Strauss een verdeelde mening over de methodologische invulling van de Grounded Theory (Devillé & Corveleyn, 2008).

De Grounded Theory is gestoeld op het pragmatisme en het symbolische interactionisme, die hun opkomst kenden in 1920 en 1930. Symbolisch interactionisme verklaart de interacties in de betekenissen tussen mensen. Het pragmatisme is een filosofische stroming die elke theorie als waarheid beschouwd, als deze getoetst kan worden aan de praktijk. Andere theoretische stromingen, die geassocieerd worden met de Grounded Theory zijn de micro-sociologie en de sociale psychologie (Henwood & Pidgeon, 2004).

Glasser en Strauss waren de pioniers in het bouwen van een brug tussen theorie en empirisch onderzoek. Ze zetten zich af tegen de “*methodologie van de verificatie*”. Sociologische onderzoekers zouden volgens Glasser en Strauss te veel de nadruk leggen op het bewijzen van hun theorie. Pas nadat het onderzoek gevoerd is, wordt de theorie aan de hand van voorbeelden gestaafd. Glasser en Strauss distantiëren zich van de logische-deductieve theorie en schuiven de “fenomenologische” theorie naar voor (Devillé & Corveleyn, 2008). Zij ijveren voor theorievorming, het genereren van de theorie in plaats van de theorie te verifiëren (Glasser & Strauss, 1967).

10.2 Doel van Grounded Theory

Het doel van Grounded Theory is om aan theorie opbouw te doen vanuit de kwalitatieve data. Er wordt gesproken over een *bottom-up proces*. Deze theorie opbouw omschrijft zich als een interpretatieve thematische analyse vanuit de betekenissen die ontspringen van de data. Het hoofddoel van de Grounded Theory is om hypothesen te formuleren op basis van relaties tussen conceptuele ideeën. Het is niet zozeer van belang om de waarheid te achterhalen van het onderzochte fenomeen, wel het “*what’s going on*” proces op basis van de empirische data (Henwood & Pidgeon, 2004).

Er worden drie verschillende soorten projecten omschreven, waarbij Grounded Theory een dankbaar hulpmiddel kan zijn. Ten eerste hebben we betekenisvolle patronen en processen van acties, interacties en identiteitsvorming, ongeacht een verschillende plaats en tijd. Ten tweede kan de Grounded Theory nuttig zijn bij de interpretatieve analyse van de subjectieve

beleving van de mensen. Deze benadering past het best om de mensen hun levenservaringen en levenswerelden nader te bestuderen. Ten slotte kan door de Grounded Theory de complexiteit van de betekenissen van sociale contexten in een microsociaal milieu bestudeerd worden. Zo kan men bepaalde rollen, identiteiten, culturele en machtsrelaties beter bestuderen (Henwood & Pidgeon, 2004).

Bij de Grounded Theory is de analyse eenheid de gebeurtenis en niet zozeer de persoon, wat de focus is in een ander gedragsonderzoek. Hier gaat het voornamelijk om gebeurtenissen te vergelijken en zo tot nieuwe concepten te komen (Henwood & Pidgeon, 2004).

10.3 Eisen van Grounded Theory

Gebruik maken van de Grounded Theory veronderstelt vier eisen. Ten eerste hebben we de *fit*. In welke mate hangen de concepten nauw samen met de data? De tweede eis is de relevantie. Hier geldt niet zozeer het academisch belang, maar ook de zorg voor de participant. De derde eis is de werkbaarheid, of het probleem op een variërende manier is opgelost. Tenslotte hebben we de eis van de aanpasbaarheid, waar de nieuwe relevante gegevens kunnen worden vergeleken met bestaande gegevens (Larossa, 2005).

10.4 Werkmethode van Grounded Theory

Glasser en Strauss (in Henwood & Pidgeon, 2004) geven het volgende aan:

“Theoretical sampling is the process of data collection for generation theory whereby the analyst jointly collects, codes, and analyses his data and decides what to collect next and where to find them, in order to develop his theory as it emerges”.

Bij de Grounded Theory staat een *theoretische sampling* voorop. Het is dus niet zozeer de sampling van groepen en individuen die hier belangrijk is, maar wel het verwerven van nieuwe samples van data. Theoretische sampling is een sleutelement om een geslaagde data-theorie interactie op te volgen. Belangrijk is om dit uit te voeren tot er een *theoretische saturatie* wordt bereikt. Theoretische saturatie treedt op, wanneer er geen bijkomende analyse van data of cases noodzakelijk zijn, om een concept te verklaren. Het algemene doel van deze theoretische sampling is om de mogelijkheden te maximaliseren om een conceptuele vergelijking uit te voeren (Henwood & Pidgeon, 2004).

De dataverzameling in de Grounded Theory vereist een opname van de gesprekken op recorder. Daarna dienen er van deze gesprekken *transcripties* gemaakt te worden. Deze transcripties dienen voorzien te worden van een label, met de datum, tijd en locatie. Deze transcripties kunnen handmatig verwerkt worden of door de voorziene computerprogramma's (Henwood & Pidgeon, 2004).

Een **eerste stap** in de analyse van de Grounded Theory is het *open coderen*. Een open codering heeft als doel om te komen tot een categorisatie, door de data op te splitsen. De onderzoeker bevat belangrijke zinnen en kernwoorden van de data in een initiële categorie. Deze getuigen van een zekere dichtheid en nauwe aansluiting van de data. In de fase maakt de onderzoeker gebruik van de “*constante vergelijking*” van relevante gebeurtenissen in de data, die tot doel hebben om te komen tot een grotere diversiteit (Glasser & Strauss, 1967). Tijdens dit proces zal de onderzoeker, categorieën opsplitsen, integreren en herdefiniëren. Zo zal hij uiteindelijk komen tot categorieën, die voldoen aan de theoretische saturatie. Ondertussen wordt er gebruik gemaakt van *memo’s*, die kritische invallen van de onderzoeker omschrijft. Deze memo’s worden gebruikt, wanneer de onderzoeker dient te stoppen met coderen, bij het optreden van een disharmonie bij twee initiële categorieën. De onderzoeker verduidelijkt met deze memo, waarom hij deze categorieën dient te herevalueren (Henwood & Pidgeon, 2004).

De **tweede stap** is het opstellen van een integratie van de categorieën. Dit is mogelijk door verbanden te leggen tussen de categorieën en een grondige beschouwing van de memo’s. Het uiteindelijke geheel is het herclassificeren door middel van abstracte *concepten* (Glasser & Strauss, 1967).

De **derde fase** bestaat er uit om de theorie te *reducen*. Dit kan door een abstracte overkoepeling te maken van overeenkomstige categorieën. Verder worden niet relevante omschrijvingen bij bepaalde categorieën geschrapt (Glasser & Strauss, 1967).

Uiteindelijk kan in de **laatste stap**, de theorie worden weergegeven aan de hand van een model en toelichtend rapport (Henwood & Pidgeon, 2004). Een model kan op een overzichtelijke manier de interacties uit de sociale processen verklaard, uit de theorie demonstreren. De theoretische memo’s zijn een belangrijk hulpmiddel om de theoretische inzichten te illustreren (Glasser & Strauss, 1967).

Tabel 2: Overzicht over het proces van de Grounded Theory

Code	Belangrijkste info uit de data
Categorieën	Codes verzamelen met gelijke inhoud
Concepten	Abstracte overkoepeling overeenkomstige categorieën
Theorie	Verklaring geven over onderzochte fenomeen

10.5 Verdere ontwikkelingen van de Grounded Theory

Nadat Glasser en Strauss samen hun boek hadden geschreven in 1967, ontstond er een academische rivaliteit tussen Glasser en Strauss. Ze hadden namelijk een andere opvatting over de toepassing van de methodologie. Glasser vond dat de “vergelijkende analyse” de kern was van de Grounded Theory. Strauss daarentegen legde eerder het accent op een stelselmatige methode, met valide uitgangspunten. Strauss pende samen met Corbin in 1990 zijn basisideeën neer in het boek “Basics of Qualitative Research”. Dit werk was een reactie op een eerder werk van Glasser “Theoretical Sensitivity”, dat verschenen was in 1978.

Een belangrijk breekpunt is dat Strauss en Corbin (1990) ook belang hechten aan verificatie en inductie, naast deductie. De volgende uitspraak van Strauss en Corbin (1990, p.11) kenmerkt deze gedachtegang:

“Hypotheses About Relationships among Categories Should be Developed and Verified as Much as Possible during the Research Process. As hypotheses about relationships among categories are developed, they should be taken back into the field for checking out and revision as needed.”

Naast het proces van open codering, voegden ze de “axiale codering” toe, waarbij relaties terug getest worden aan de data (Strauss & Corbin, 1990).

10.6 Besluit

De Grounded Theory is hypothesevormend. Het biedt een theoretische meerwaarde. Tenslotte doet de Grounded Theory geen uitspraak over het kwalitatief voorkomen.

10.7 Integratie van Grounded Theory in deze masterproef

De oorspronkelijke methode van de Grounded Theory van Glasser en Strauss (1967) werd gebruikt in deze masterproef. Zo werden stappen ondernomen, zoals hierboven beschreven. De focusgroepen werden gecodeerd in maxqda.

11 Resultaten

11.1 Inleiding

De database vindt u terug in de bijhorende cd-rom. De foto's van opstelling van de klas zijn terug te vinden in bijlage 6. De transcripten werden onderverdeeld in 1028 betekeniseenheden. Er werden 292 codes gegeven bij de vroege vrouwelijke adolescenten. Bij de middelste leeftijdsgroep werden er 390 codes gegeven. Tenslotte werden er in de laatste leeftijdsgroep 346 codes gegeven.

11.2 Codestructuur

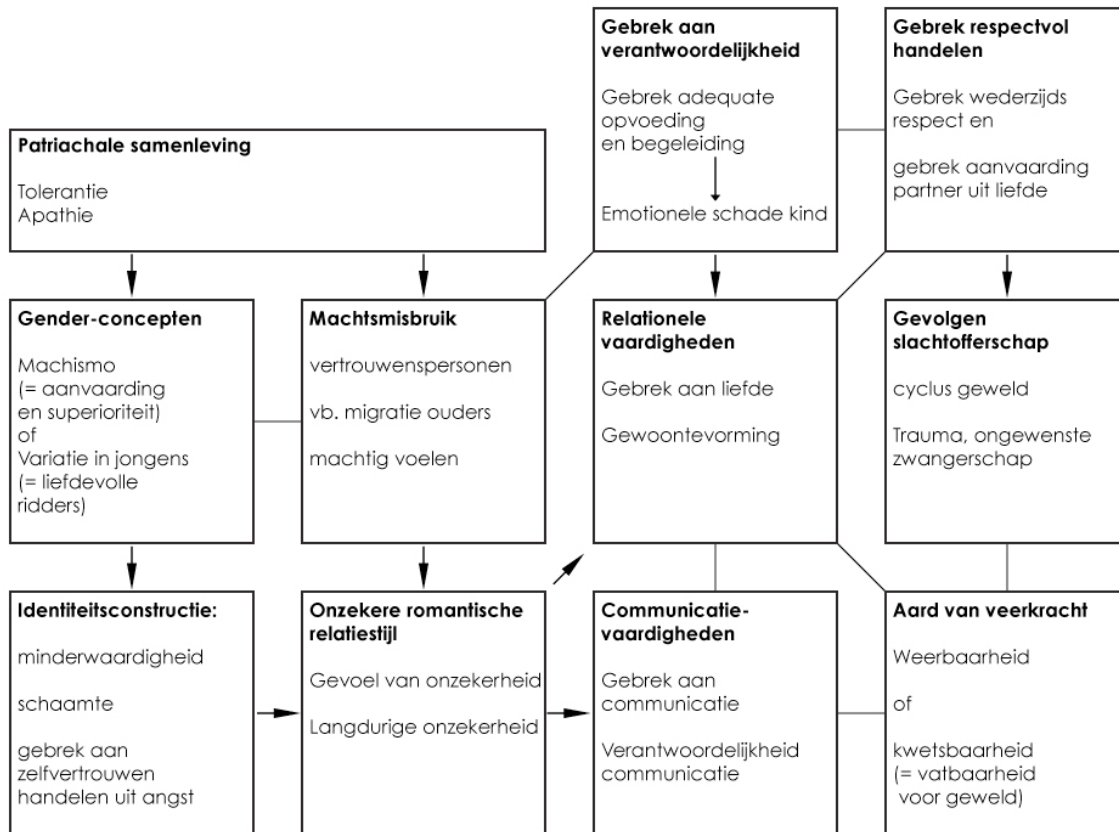
De volledige uitgewerkte codestructuur met de daarbijhorende citaten, vindt u terug in bijlage 6.

11.3 Interpretatie

Bij de Grounded Theory is het de bedoeling om codes te laten overvloeien in categorieën. Daarna volgt het onderbrengen in domeinen. Hierdoor wordt een theoretische opbouw ontwikkeld. De volgende 12 domeinen werden gedetermineerd uit de codestructuur:

- a) een onzekere romantische relatiestijl
- b) communicatievaardigheden
- c) relationele vaardigheden
- d) gebrek verantwoordelijkheid
- e) gender-concepten
- f) patriarchale samenleving
- g) machtsgebruik
- h) handelen uit respect
- i) minderwaardige identiteitsconstructie
- j) verdedigingsstrategieën (aard van veerkracht)
- k) gevolgen (slachtofferschap)

11.3.1 Associaties tussen domeinen

Figuur 2: “De relatie tussen identiteit, gender en geweld bij vrouwelijke adolescenten in Cuenca te Ecuador”

11.3.2 Verantwoording associaties

1) Gender-concepten → identiteitsconstructie

De gender-concepten die leven in de samenleving hebben een sterke invloed op de identiteitsconstructie van de vrouwelijke adolescenten. Machismo drukt zich uit als een superioriteit ten opzichte van de vrouwen. Een meisje drukt dit uit als volgt “*Mannen lijken superieur ten opzichte van de vrouwen. Ze denken dat ze alles kunnen. (r. 194, v.v.)*.” Op deze stelling wordt er ingespeeld, dat vrouwen in deze visie worden beschouwd als een lustobject. Dit wordt beschreven als volgt: “*Macho's moeten iemand hebben, ze willen iemand behagen. Net zoals een lustobject. Mannen die dit gebruiken, zetten zichzelf voor schut.*”(r.285, m.v.). Een vrouwelijke adolescent verwijst naar het feit, dat mannen in deze samenleving, de intentie hebben om seksuele activiteit te vragen als bewijs van liefde. “*Ze hebben gekke hormonen, met een zoen te geven, willen ze iets meer. Met een knuffel te geven, willen ze iets meer. In een*

relatie moet je liefde en zorg tonen. De man vertrouwt op de liefde, van wat zij voelt. Hij gaat haar vragen, dat ze een bewijs van liefde geeft. Een test van liefde moet men geven, één van de gevolgen is seks, als mindere een bewijs van liefde, zoals het me lijkt (r.283, m.v.)". Dergelijke vormen van machogedrag worden volgens de meeste vrouwelijke adolescenten getolereerd. Dit illustreer ik aan de hand van de volgende uitspraak: *"Ze aanvaarden het machismo. Ze aanvaarden dat ze mogen misbruiken (r. 196, l.v.)*." Ze stellen dat mannen zich superieur opstellen ten opzichte van vrouwen. *Mannen lijken superieur tenopzichte van de vrouwen. Ze denken dat ze alles kunnen. (r. 194, v.v.)*." Deze superieure masculiniteit (gender-concept) wordt geïnternaliseerd door de vrouwen. Zo menen sommige vrouwelijke adolescenten, dat meisjes vaak handelen uit een gevoel van onderdrukking, gepaard gaande met angst. *En als ze gedwongen wordt uit angst, zal ze uit vrees hetgene doen, ze zal zich bekeren (uit vrees voor verliezen) (r. 76, v.v.)*. Een gebrek aan eigenwaarde en zelfvertrouwen zouden volgens deze adolescentengroep aan de grondslag liggen van het tolereren van geweld. Dit komt terug in de volgende zinsnede: *"Ze heeft niet veel zelfvertrouwen. Indien je van jezelf houdt, laat je zo'n zaken niet toe..."* .

Andere vrouwelijke adolescenten wijzen erop, dat niet alle mannen superieur en masculien gedrag stellen. Ze wijzen erop dat vrouwen zelf de verantwoordelijkheid hebben om hun partner te kiezen. *"Niet de meerderheid is zoals Emillio, er is een zekere variatie. Wijzelf moeten kiezen."* (r.146, l.v.). Volgens sommige meisjes bestaan er twee soorten mannen, degene die macho-gedrag stellen en degene met een zachtaardig karakter. *"Er bestaan ook liefdevolle ridders, ze zijn veel vriendelijker, introverter. Ze weten hoe ze moeten communiceren."* Waarschijnlijk worden aanwezige genderconcepten in de samenleving van Cuenca geïnternaliseerd door de vrouwelijke adolescenten. De internalisatie van het gevoel, dat mannen zich superieur opstellen ten aanzien van de vrouw, leidt voor deze vrouwen tot een gevoel van onderdrukking. Ze construeren hierdoor een minderwaardige identiteit.

2) Identiteitsconstructie → onzekere romantische relatiestijl

Volgens sommige vrouwelijke adolescenten, durven sommige meisjes niet op te komen voor hun rechten, uit angst de liefde van hun man te verliezen. *“Ze moet sterk zijn in haar beslissingen. Ze mag haar niet laten beïnvloeden...”*. Verder wordt het belang erkend van een eigenwaarde. *“Het is noodzakelijk een eigenwaarde te hebben, om dergelijke zaken niet te tolereren”*. Zo zeggen ze dat als ze een gevoel van eigenwaarde heeft, ze niet mag terugkeren naar de man die haar mishandelt. Ze zal zich capabeler voelen. *“Houden van zoals je bent. Het lijkt me triestig, dat ze moet begrijpen, dat hij niet van haar houdt. Ze moet hem beter verlaten, ze zal zich capabel voelen. Hij zal niets voelen, omdat hij haar verplicht, omdat hij niet de gevoelens heeft (r.232, v.v.)*. Als de jongen het meisje manipuleert en onder druk zet voor seks, heeft dat volgens de meisjes uit de focusgroepen, slechte en pessimistische gevoelens als gevolg. *“Ze voelt zich geforceerd, omdat hij haar zou verlaten, als ze niet de hulp heeft van haar vriendin, dient ze haar ouders van de vriend op de hoogte te stellen, voor ze seksuele relaties hebben (r.144, m.v.)*. Als hij niet van haar houdt, zoals ze is, moet ze hem verlaten. *Ze moet niet op deze manier onderdrukt worden (r.215, v.v.)*. Een gebrek aan zelfvertrouwen leidt er toe, dat ze zo'n zaken toelaat. Het gebrek aan zelfvertrouwen creëert een minderwaardige identiteitsconstructie. Een minderwaardige identiteitsconstructie heeft een invloed op het vormen van een onzekere romantische relatiestijl. Zo wordt er vermeld, dat ze altijd zal twijfelen, als ze in een positie blijft, waar ze mishandeling toestaat. De angst kan altijd terugkeren, dat het opnieuw zal gebeuren. *“Sommige mensen leren niet uit hun fouten.... Ik bedoel, dat ze altijd met twijfel zal zitten, de angst dat het terug zal gebeuren... (r.76, m.v.)*. Afhankelijk van positieve ervaringen die men heeft gehad, kan men bepalen wat er al of niet fout zit. *“Maar om te begrijpen, wat er mis is, moet je eerst een leven gehad hebben, waarin de ervaringen wel positief waren (r.213, m.v.)*. Dit is de oorzaak, dat een minderwaardige identiteitsconstructie in stand wordt gehouden. Een gebrek aan positieve ervaringen, kan leiden tot een onzekere hechting. Waardoor er in relaties een onzekere romantische hechtingsstijl wordt gehanteerd. Een bijkomend probleem is de volgzaamheid van de vrouw. *“Ik zal zeggen, als ze liefde willen, waarom niet. Vele keren denken enkele meisjes nee. Waarom zouden ze slaan, dat is onze schuld. Ik denk niet dat het meisje zal weggaan, omdat ze steeds iemand anders volgt. Hij dient de waarheid te respecteren (r. 43, l.v.)*.

3) Onzekere romantische relatiestijl → relationele vaardigheden

Een onzekere romantische relatiestijl is geassocieerd met relationele vaardigheden. Zo beschrijft een vrouwelijke adolescente het volgende: *“Er is een gevoel van onzekerheid, houdt hij nu van haar of niet?”*. Deze onzekerheid kan komen door het voelen van een gebrek aan liefde of een gebrek aan genegenheid. Sommige meisjes halen aan dat de liefde blind is. Zo is het volgens hen zo dat sommige zomaar toelaten, dat men bepaalde beslissingen niet respecteert. Sommige meisjes voelen zich zo minderwaardig, dat ze hun eigen wensen zullen opschuiven en zich opofferen voor de ander. Volgens deze meisjes is er geen inzicht, dat hun partner niet van hen houdt en daardoor hen niet respecteert. *“Ze zeggen vaak dat liefde blind is, en dat men zijn eigen waarde vergeet. In elk geval dient men er rekening mee te houden, dat de jongen geen liefde voor haar heeft. Als hij liefde voor haar heeft, dient hij te wachten om een seksuele relatie te beginnen (en niet verplichten uit respect). Ze moet hem verlaten, als hij haar beslissingen niet respecteert (r. 75, v.v.)”* Een onzekere hechting in het verleden kan leiden tot een onzekere romantische relatiestijl. Een onzekere romantische relatiestijl gaat gepaard met zich vermijdend of angstig op stellen in relaties. Het is niet eenvoudig als men een onzekere romantische relatiestijl hanteert, om een andere levensstijl aan te nemen. Zo zei een meisje het volgende: *“Hoe zullen ze dat beslissen, als men heel zijn leven doorgebracht heeft voor de televisie. Ze geven geld voor hun eigen voedsel. Ze weten niet wat het is, om een andere stijl van leven aan te nemen (r. 208, m.v.)”* Verder is een onzekere romantische relatiestijl, van het gepreoccupeerde type, vaak geassocieerd met jaloezie.

4) Onzekere romantische relatiestijl → communicatie vaardigheden

Een onzekere romantische relatiestijl bij de vrouwelijke adolescenten leidt er toe, dat ze zich onzeker voelen om op te komen voor hun mening. Een onzekere romantische relatiestijl is geassocieerd met een gebrek aan communicatievaardigheden. *Het lijkt me voornamelijk een gebrek aan communicatie, omdat ze niet weten wat er hier gebeurt met de andere persoon. Men moet bepaalde zaken berekenen. Er is een fout aan communicatie. Men begrijpt niet de miscommunicatie. Men moet een onderlinge overeenstemming bereiken (r.132, m.v.)*. Verder vertellen de vrouwelijke adolescenten, dat ze zich comfortabeler voelen, wanneer ze enkel in een groep zijn met alleen vrouwen, om te praten over het intrafamiliaal en seksueel geweld. *“Het is goed, dat het enkel met de vrouwen is. Met de mannen erbij, zou ik me vlug beschaamd voelen. Ik zou dan eerder stil blijven (r.324, v.v.)*. Sommige meisjes voelen zich dus onzeker om te spreken over geweld met mannen erbij. Echter bestaat het verlangen, om hun waarden en gevoelens over dit onderwerp te delen met de mannen.

5) Relationale vaardigheid ⇔ communicatie vaardigheid

Communiceren doe je met twee in een relatie. Hierdoor staan relationele vaardigheden en communicatieve vaardigheden ook met elkaar in interactie. *“Melissa had ook een verantwoordelijkheid, doordat ze niet communiceerde. Het is een beetje naïef, misschien was het een gebrek aan communicatie van alle twee. Als hij de behoefte had om samen te zijn met iemand anders, denk ik dat hij er over zou moet praten. Ze moeten samen een akkoord bereiken. Geld was inderdaad een noodzaak, die zwaar doorweegt op alles. En Melissa heeft geen tijd door het werk, ze neemt het werk als prioriteit (r. 109, m.v.)”* De vrouwelijke adolescenten beamen dat de gevoelens in het koppel, dienen besproken te worden. Er dient een wisselwerking te zijn tussen gevoelens en bepaalde communicatievaardigheden. Het kunnen praten over al of geen seksuele relaties hebben, heeft volgens een vrouwelijke adolescente voornamelijk met liefde te maken. *“Volgens mij heeft het allemaal te maken met liefde en niet met principes en waarden. Men kan zeggen wat men verlangt aan een vriendin, maar de ander kan op een zekere leeftijd, nog geen seksuele relaties willen. Maar ze houden ervan hetgene te doen. Het heeft niets te maken met principes (r. 84., v.v.)”*

6) Communicatievaardigheid → aard van de veerkracht

De vrouwelijke adolescenten erkennen het belang aan communicatie. Zo geef je aan, dat het noodzakelijk is om over bepaalde zaken te praten, om zo tot een akkoord te komen. Dit is volgens hen een strategie om geweld te voorkomen. *“Maar in de omgeving, ik weet dat het slecht is, het is niet gerechtvaardigd. Ik denk dat het slecht is, het is niet gerechtvaardigd. Ze hebben geen tijd samen. Ik denk dat ze meer moeten samen delen. Hij moet zeggen hoe hij zich voelt, om dit te voorkomen (r.50, m.v.)”* Verder is het zeggen van “nee” van belang, een belangrijke manier om je te verdedigen. *“Eerst zou ik nee zeggen, daarna zou ik mijn ouders op de hoogte stellen, zodat ze zouden gaan klagen (r.345, v.v.)”*. Indien deze beslissing niet gerespecteerd wordt, mag ze geen geweld tolereren van de partner. *“Ik denk dat ze niet meer terug mag keren, want ze moet geen geweld tolereren van de partner (r.40, m.v.)”* Vaardigheden om te communiceren zijn een onderdeel van veerkracht.

7) Relationale vaardigheid → aard van de veerkracht

Een gebrek aan liefde voelen in de kindertijd kan volgens de vrouwelijke adolescenten leiden tot een zwakke veerkracht. *“Bijvoorbeeld ken ik een meisje, dat altijd alles had wat ze wilde op materieel gebied. De ouders waren altijd aan het werk. Ze zei altijd: mijn moeder is er niet, mijn vader is er niet. Ik ben alleen thuis. Ze is bijna altijd aan het slapen, als ze 's nachts thuiskomen. Ze leeft alleen, zonder gevoelens, ze heeft geen broers of zussen. Ze heeft geen liefde en zorg van de ouders. Het is een slechte opvoeding voor het meisje, de ouders begeleiden haar niet ... (r 64, v.v.).”* Verder wordt gezegd dat sommige meisjes verblind zijn door de liefde. Ze vergeten negatieve reacties in de relatie. *“Ik denk dat we vele keren verblind zijn door de liefde, een verkeerd beeld dat we hebben van de andere. We moeten echter met bepaalde zaken rekening houden. Men heeft negatieve reacties in relaties. Op deze manier wordt niet alles teruggevorderd (r. 42, v.v.).”* Het niet reageren op dingen, die fout lopen in de relatie, is een teken van een passieve coping. Wat dan weer gevolgen heeft op de veerkracht.

8) Aard van veerkracht ⇔ gevolgen: slachtofferschap

Een zwakkere veerkracht staat in wisselwerking met traumatische ervaringen van slachtofferschap volgens de vrouwelijke adolescenten. *Het is een typisch echtpaar, maar het probleem is, dat ze een trauma hebben, na wat er gebeurd is. Het is zoals men zich wil uitleven op iets. Ze houden erg van elkaar, ze houden er van samen te leven, maar ze zoeken een reden om zich uit te leven en geslaan te worden, zoals hier (r.146, m.v.)*. Het intiem partner geweld wordt door de vrouwelijke adolescenten, dan ook steeds geschied als een cyclus.

9) Gebrek respectvol handelen ⇔ relatie vaardigheden

Volgens de vrouwelijke adolescenten is de waardering van de andere persoon (relationele vaardigheden) gekoppeld aan een gebrek van respectvol handelen. *“In dit opzicht is vertrouwen hebben een wederzijds respect. Het is afhankelijk hoe ze zich gedragen. Men dient te praten over bepaalde zaken, dient respect en waardering gegeven te worden aan de andere.”*

10) Gebrek respectvol handelen ⇔ communicatie vaardigheden

De vrouwelijke adolescenten halen aan, wanneer je iemand verplicht, er geen sprake is van liefde. Het belang wordt onderstreept, dat ze elkaar begrijpen en zo elkaars beslissingen respecteren. Begrijpen als onderdeel van communicatievaardigheden, staat dus hier in wisselwerking met gebrek aan respectvol handelen. *Ze moeten een akkoord bereiken over het seksuele, zodat ze het niet als verplichting ervaren. Het is een verschrikkelijke fout van respect, des te meer in een partnerrelatie. **Het betekent dat er geen liefde is of dat alleen het fysieke noodzakelijk is** (r.234, m.v.).*

11) Gebrek aan respect → gevolgen: slachtofferschap

Volgens de vrouwelijke adolescenten is het zo, indien de jongen zijn meisje niet respecteert, dat de gewelddadige relatie steeds zal terugkomen. Men kan het beschouwen als een gewoonte in de relatie. *“Of alleen de gewoonte in een relatie. Ik denk dat het belangrijk is om zorg te dragen. Ze moeten elkaar begrijpen en ze moeten de beslissingen respecteren. Het is noodzakelijk dat men van elkaar houdt en dat men de ander niet dwingt”* (r. 234, m.v.).

12) Gebrek aan verantwoordelijkheid ⇔ gebrek aan respect

De vrouwelijke adolescenten halen aan, dat wanneer er liefde is in de relatie, dit ook gepaard gaat met respect in de relatie. Dit wordt geïllustreerd door het volgende: *“Als men ervan uitgaat, dat er liefde is in de relatie. Is er respect tussen de twee partners. Als de jongen zijn meisje niet respecteert. Zal men dan terugkeren naar een gewelddadige man.”*(r.38, v.v.).

13) Gebrek aan verantwoordelijkheid → relationele vaardigheden

Als er vroeger een gebrek aan verantwoordelijkheid was door de ouders, zal zich dit gaan uiten op relationele vaardigheden in de toekomst. Volgens de vrouwelijke adolescenten is het moeilijk een eigen leven uit te bouwen als iemand heel zijn leven de oudertaken heeft moeten overnemen. Er is hier sprake van *parentificatie*. Een voorbeeld wordt geïllustreerd door de volgende casus:

“Als kind leven om zorg op te nemen. Ik weet van een casus van een gezin waar de mama was overleden, een meisje van 15 jaar. Ze had vier jongere broers, ze heeft haar jeugd moeten opgeven om de zorg op te nemen voor haar broers. Ze is een vrij volwassene persoon. Ze zegt vele keren, dat ze op 15-jarige leeftijd, reeds heel volwassen moest handelen. Ze heeft drastisch haar leven moeten veranderen. Wanneer ze 20 jaar zal zijn, wil ze haar gevorderde tijd terug vorderen, maar tot hiertoe, zal ze nooit in staat zijn (r. 210, m.v.).”

14) Gebrek aan verantwoordelijkheid → communicatie vaardigheden

Als de ouders geen verantwoordelijkheid opnemen in de kindertijd, heeft dat volgens de vrouwelijke adolescenten gevolgen voor later. Dit komt terug in het volgende: *“Ze leeft alleen, zonder gevoelens. Ze heeft geen broers of zussen. Ze heeft geen liefde of zorg van de ouders. Het is een slechte weg voor de ouders, de ouders begeleiden haar niet (r.64, l.v.).”*

15) Gebrek aan verantwoordelijkheid ⇔ machtsmisbruik

Eenzijds vinden sommige vrouwelijke adolescenten, dat als de partner ontrouw is, dat de oorzaak misschien eenzaamheid is. De oplossing volgens hen is dan hulp zoeken. *“Hij voelt zich eenzaam, omdat hij geen tijd samen heeft met zijn meisje om te investeren in de relatie, hij moet hulp zoeken en naar een persoon gaan, die kan beslissen over deze situatie of een test voor de twee, en bekijken of alles gaat (r.65, m.v.).”* Echter halen andere vrouwelijke adolescenten aan, dat eenzaamheid geen rechtvaardiging is voor dergelijk gedrag. Hier situeert zich een wisselwerking tussen een gebrek aan verantwoordelijkheid en machtsmisbruik. *“Het is geen rechtvaardiging. Hij moet zeggen, hoe hij zich voelt, om dit te voorkomen. Het is slecht, om geen tijd met zijn echtgenote door te brengen. Ze dienen meer samen te delen.”* Een gebrek aan verantwoordelijkheid in de relatie, laat ook machtsmisbruik volgens de vrouwelijke adolescenten toe. Ze zeggen dat een dergelijke man, die zijn meisje onder druk zet om seksuele relaties te beginnen, zich goed en ongenaakbaar voelt. Hij heeft het recht, om zo zijn liefde uit te drukken. Als de jongen, weet dat het meisje van hem houdt, is het gemakkelijk om van haar te profiteren. *“Waarom ik dat zeg, hij denkt dat hij het recht heeft, omdat ze zoveel haar liefde uitdrukt. Hij weet dat zij van haar houdt, dus gaan we er van profiteren (r. 138, m.v.).”*

16) Genderconcepten ⇔ machtsmisbruik

Volgens de vrouwelijke adolescenten vullen jongens en meisjes “seksualiteit” op een andere manier in. Sommige vrouwelijke adolescenten zijn contra voorhuwelijkse seks. Dat komt terug in het volgende: *“Het is fout seks te hebben voor het huwelijk”*. Ze koppelen seks en liefde ook aan elkaar. Zo zegt er een meisje het volgende: *“Je lichaam geven aan iemand, betekent voor ons, dat je houdt van elkaar, we zeggen hiermee, dat je van elkaar houdt, maar het enige wat hij wil is plezier en zich laten gaan (r. 116, v.v.)”* Door deze opmerking wordt seksualiteit bij meisjes gekoppeld aan liefde. Bij jongens wordt dit gekoppeld aan plezier. Dat waarden en liefde bij de vrouwelijke adolescenten belangrijk zijn, komt nog eens terug in het volgende: *“In een serieuze relatie, moet men tonen, dat je elkaar graag ziet. Er moet liefde zijn, om te tonen dat de persoon het waard is. Voor mij is het iets heel speciaal, ik wil dat alleen doen met iemand, waarvan ik met hart en ziel van hou.”* Volgens de vrouwelijke adolescenten, denken de jongens helaas daar niet hetzelfde over. Ze beamen, dat hij alleen seks wil en niet haar. *“Ik denk dat ze de relatie met hem moet beëindigen en zich realiseren, dat alles wat hij wil van haar is een seksuele relatie en niet een serieuze relatie (r. 234, m.v.)”*

17) Patriachale samenleving → machtsmisbruik

Een patriachale samenleving tolereert het grensoverschrijdend gedrag in de samenleving. Volgens de vrouwelijke adolescenten gebruiken macho-mannen in de Cuencaanse samenleving het excuus, dat het vlees zwak is. *“In ieder geval, zijn er veel ervaringen op zijn minst bij de mannen. In onze cultuur zegt men als excuus: het vlees is zwak. Als alle mannen in het echt dit excuus zouden gebruiken, zetten ze zich zelf voor het hoofd. Het idee dat ze hebben, dat macho’s zijn, die iemand hebben, ze willen iemand om te behagen, zoals een lustobject, dat het niet is... (r. 285, m.v.)”*

Naast het geweld tolereren, zou er volgens deze vrouwelijke adolescenten ook een sterke apathie zijn in de samenleving ten opzichte van geweld. *“De een verkiest om uit de gevarezone te blijven, vanuit een zeker instinct. De ander begint snel te denken, aan de schade die je kan veroorzaken. Elke keer als er iets gebeurt, zijn we er niet om je te hele, omdat je bang bent, dat er iets zou gebeuren (r. 232, l.v.)”*

De concepten “tolerantie” en “apathie” leiden tot machtsmisbruik. Ander machtsmisbruik wordt vaak gepleegd door vertrouwenspersonen. Dit komt onder andere terug bij de volgende casus die verteld werd, waarbij de grootvader zijn kleindochter misbruikte. *“Een meisje werd verkracht door haar guagüaita, de grootvader. De ouders leven niet hier. Omdat de ouders zijn gemigreerd. Ze werd misbruikt werd door de tante en de grootvader, die ervan profiteerde” (r. 166, l.v.)*. De positie dat de ouders gemigreerd zijn, stelt de vertrouwenspersonen, die vaak een opvoedende taak hebben in een machtige positie. Een andere casus verteld door één van de vrouwelijke adolescenten, gaat over verkrachting van een

leraar. *“Ik had hulpen, ze waren aan het studeren in school. De leraar wachtte hen altijd op. Zo zijn ze enkele keren verkracht”.*

Volgens de oudste vrouwelijke adolescenten, komt seksueel misbruik veel meer voor op het platteland. *“Men heeft een voorbeeld op het platteland, men heeft veel casussen zoals dit. De werkster Angélica, is zoals de grootvader. ... Men zegt dat het meer voorkomt op het platteland (r. 192, v.l.).*

18) Patriachale samenleving→gender-concepten

De vrouwelijke adolescenten erkennen dat vrouwen zich vaak opofferen voor de mannen in Cuenca. *“Ik denk dat het veel te maken heeft met de samenleving en de familie. Ik weet het niet, het zijn de ooms en tantes die profiteren hier van de hijto. Het is jouw leven, het is jouw jeugd. Dus we geloven ook dat het de samenleving is. De vrienden, omdat het altijd de meisjes zijn die bepaalde zaken opofferen en zo een beloning willen (r. 155, v.v.).* Tenslotte menen de vrouwelijke adolescenten, dat vrouwen uit de lage sociale klassen, niet voldoende toekomstperspectieven hebben. *“In die zin, dat men een voorbeeld is voor een persoon. Een persoon van een lage sociale klasse. Heeft veel invloed op de moeder, ze brengt haar tijd al werkend door, ... Ze hebben niet voldoende onderwijs om dit aan te kunnen. Onderwijs, onderwijs is een noodzakelijk proces, voor de toekomst en de gevolgen ervan (r. 349, m.v.).*

11.4 Algemene theorievorming

Mijn besluit is dat de aanwezige genderconcepten in Cuenca, mogelijks geïnternaliseerd worden door vrouwelijke adolescenten.

De bestaande genderconcepten zijn gebaseerd op een assymetrische man-vrouw verhouding. De internalisatie van het gevoel, dat mannen zich superieur opstellen ten aanzien van de vrouw, leidt voor deze vrouwen tot een gevoel van onderdrukking. Door deze minderwaardigheidsgevoelens, gaan deze vrouwen vaak handelen uit angst. Ze durven niet op te komen voor hun rechten, uit angst de liefde van hun partner te verliezen. Door een gebrek aan eigenwaarde van de vrouwelijke adolescenten wordt geweld getolereerd. Dit leidt tot de vorming van een minderwaardige identiteitsconstructie.

Cuenca karakteriseert zich als een patriarchale samenleving. Hierdoor wordt machismo in het algemeen aanvaard in de Cuencaanse gemeenschap. Hierdoor tolereert de samenleving, die gedomineerd wordt door masculiniteit, intrafamiliaal geweld.

Niet alle mannen worden geplaatst onder de noemer van het "machismo". Zo erkennen de vrouwelijke adolescenten, dat er *variatie* bestaat onder de *mannen*. Naast mannen die macho-gedrag stellen, zijn er ook mannen met een zachtaardig karakter. Zij worden de liefdevolle ridders genoemd.

Sommige vrouwelijke adolescenten menen dan ook, dat meisjes zelf hun type man kunnen kiezen. Volgens hen bestaat er echter een groep meisjes, die toch volgzzaam zijn aan een macho-man. De meisjes die voor zo'n type man kiezen, hebben een gebrek aan zelfwaarde en zelfvertrouwen. Deze *minderwaardige identiteitsconstructie* is geassocieerd met een onzekere romantische relatiestijl. Dergelijke meisjes die een onzekere romantische relatiestijl hanteren, doen er alles aan om de liefde van hun man niet te verliezen. Ze cijferen zich zelf weg. De opofferingen en het opzij schuiven van hun eigen verlangens kenmerken zich als een zwakte in de relationele vaardigheden. Zo zullen ze in de onzekerheid blijven of hun partner al dan niet van hen houdt. Het ontbreken van positieve hechtingservaringen in de jeugd, zorgt ervoor dat deze meisjes in dergelijke situaties blijven hangen. Ze weten immers van niet beter...

Een *onzekere romantische relatiestijl* gaat gepaard met een gebrek aan communicatievaardigheden. Zo durft iemand die een onzekere romantische relatiestijl hanteert, niet op te komen voor zijn standpunten ten opzichte van de partner.

De vrouwelijke adolescenten voelen zich meer op hun gemak, in een groep met enkel vrouwen, als ze spreken over hun houding ten opzichte van intrafamiliaal geweld. Ze halen aan dat ze zich onzeker zouden voelen indien de mannen erbij zouden zijn. Echter hebben ze wel de wens om hun attitudes ten opzichte van intrafamiliaal geweld te delen met de mannen. Zodat de mannen zich beter zouden kunnen inleven in de gevoelens van de vrouw.

Relationele vaardigheden en *communicatievaardigheden* staan met elkaar in wisselwerking. In een relatie dient er volgens de participanten gecommuniceerd te worden over gevoelens. Zo dient ook seksualiteit aan bod te komen. Er dient overlegd te worden over het al of niet hebben van seksuele relaties. Indien zo'n zaken kunnen besproken worden is er volgens een participante sprake van echte liefde. Als men hierover kan communiceren binnen een partnerrelatie en zo tot een gezamenlijke beslissing kan komen, is dit een belangrijke preventie voor geweld.

Een gevoel van tekortkoming van liefde, door onder andere verwaarlozing, kan een zwakke veerkracht als gevolg hebben. Sommige meisjes reageren niet als er zaken scheef lopen in de relatie. Ze vermijden angstvallig problemen. Hier is er sprake van passieve coping. Een zwakke veerkracht staat in wisselwerking met trauma's die slachtoffers hebben opgelopen.

Een gebrek aan communicatievaardigheden, laat onrespectvol handelen toe. Als er onvoldoende gecommuniceerd wordt, begrijpt men vaak de andere zijn beslissing niet. Zo wordt de deur opengezet voor geweld. Bij een gebrek aan respect, wordt een gewelddadig patroon in de relatie vaak herhaald. Het wordt als het ware een "*gewoonte*" in de relatie.

Een gebrek aan verantwoordelijkheid opgenomen door de ouders heeft vergaande gevolgen naar de toekomst toe. Liefde compenseren aan de hand van materiële zaken, is gevoelloos en stelt niet veel voor. Als men geen begeleiding en zorg geeft aan de kinderen, is er sprake van verwaarlozing. In sommige gezinnen in Cuenca is er sprake van *parentificatie*. In

het geval van parentificatie zorgt dit voor moeilijkheden om los te komen van het gezin van oorsprong en een eigen leven op te bouwen.

Verder staat een gebrek aan verantwoordelijkheid in relatie met machtsmisbruik. Het is namelijk zo als de partner ontrouw is, dat hij de oorzaak legt bij eenzaamheid. Echter vinden de participanten, dat dit geen rechtvaardiging is voor dergelijk gedrag. Hierbij komt dat de patriarchale samenleving grensoverschrijdend gedrag tolereert. De patriarchale samenleving in Cuenca bekrachtigd, dat mannen superieur zijn en dat vrouwen zich dienen op te offeren. Dergelijke sociale attitudes zorgen voor een groter machtsmisbruik, ten aanzien van vrouwen. Hiernaast wordt de Cuencaanse samenleving volgens de participanten sterk gekenmerkt door een apathische houding tegenover geweld.

Dit zorgt ervoor, dat het geweld in stand wordt gehouden. Een andere vorm van machtsmisbruik, wordt gepleegd door vertrouwenspersonen. Zo zijn kinderen en adolescenten, waarvan hun ouders gemigreerd zijn, extra vatbaar voor intrafamiliaal en seksueel geweld. De personen die dan een opvoedende taak uitvoeren over hen, hebben het gemakkelijker om hun macht te misbruiken.

Vrouwen uit de lagere sociale klasse en met een lagere scholing offeren zich vlugger op voor de mannen. Deze vrouwen zijn dan ook extra kwetsbaar voor geweld.

11.5 Verband met de literatuur

Vanuit de literatuur kan men concluderen dat machismo een sociaal construct is. De traditionele genderrollen die geassocieerd worden met machismo ondersteunen seksueel geweld. Cuenca karakteriseert zich door zijn patriarchale attitude. De identiteitsconstructie van de vrouwelijke adolescenten staat onder invloed van patriarchale attitudes en ongelijkheid. De resultaten van het focusgroeponderzoek ondersteunen de stelling dat machismo in Cuenca een sterke invloed heeft op een minderwaardige identiteitsconstructie bij vrouwelijke adolescenten. Verder hebben tienerzwangerschappen een sterke samenhang met partnergeweld. Dit verband werd onvoldoende onderzocht in de focusgroepsgesprekken. Het vormt dus een belangrijke aanwijzing voor verder onderzoek.

Heden wordt intrafamiliaal en seksueel geweld in Latijns-Amerika meer beschouwd als een 'probleem' door de overheid, wat in het verleden niet zo werd aanzien. Echter bestaat er nog steeds een gebrek aan specifiek aangepaste preventieprogramma's, voor de adolescenten in de Latijns-Amerikaanse cultuur. Vanuit het onderzoek is gebleken dat extra aandacht voor relationele competenties en een open transparante communicatie geïmplementeerd dient te worden bij het ontwerpen van preventiecampagnes voor vrouwelijke adolescenten.

Geweld dat gepleegd wordt door mannelijke adolescenten is volgens de literatuur gedreven door culturele socialisatieprocessen en evolutionaire driften. Vrouwelijke tieners, die geweld plegen stellen anticiperend gedrag ten opzichte van een mogelijke afwijzing. Uit het

focusgroeponderzoek blijkt dat seksueel geweld gepleegd door mannelijke adolescenten, ondersteund wordt door culturele socialisatieprocessen, zoals de patriarchale cultuur.

Het confluentiemodel van Malamuth geeft een verklaring voor het plegen van seksueel geweld. De blootstelling aan ouderlijk geweld en seksueel misbruik zijn in deze benadering belangrijke risicofactoren voor de ontwikkeling van een criminogeen traject. Het criminogeen traject leidt tot delinquent gedrag, een positieve houding ten aanzien van interpersoonlijk geweld en een vijandige masculiniteit. Het criminogeen traject is cultureel bepaald omdat het gebaseerd is op opvattingen die geweld ondersteunen. Daarnaast is er het promiscuïteittraject dat kadert in evolutionair biologische paarstrategieën van de man.

Een bevestiging van het criminogeen traject wordt ondersteund door de resultaten van het onderzoek. Namelijk dat de superioriteit van de mannen seksuele agressie naar vrouwen toe vergroot in Cuenca. Aangezien er enkel gevraagd is geweest naar culturele factoren is er geen toepassing naar het promiscuïteittraject. Deze topic zou kunnen onderzocht worden in een volgende studie.

Vanuit de literatuur is geweten dat slachtoffers van seksueel geweld vermijdend copinggedrag stellen waardoor de kans op hervictimizatie groter wordt. Intrafamiliaal en seksueel geweld in Ecuador wordt gekenmerkt door sociaal-culturele karakteristieken. Zo zijn vrouwen van een Indiaanse afkomst het meest kwetsbaar voor alle vormen van seksueel geweld. Verder zijn vrouwen in stedelijke gebieden assertiever in het zoeken naar hulp dan vrouwen op het platteland. Betrokkenheid van de familie bemoeilijkt vaak de klachtenprocedure. Een gebrek van dit onderzoek is dat het verband tussen sociaal-culturele karakteristieken en intrafamiliaal en seksueel geweld niet wordt achterhaald. Dit kan bestudeert worden in bijkomend onderzoek.

Interpersoonlijke factoren, zoals een onzekere romantische relatiestijl, “rejection sensitivity” en een zwakke relationele competentie bevorderen het slachtofferschap van seksueel en relationeel geweld. In dit onderzoek wordt een onzekere romantische relatiestijl in verband gebracht met verminderde communicatieve en relationele vaardigheden.

Een bijkomend probleem in de Ecuatoriaanse samenleving is het hoge emigratiecijfer. Emigratie van de ouders gaat gepaard met een gewijzigde familiestructuur, wat zorgt voor een verhoogde kwetsbaarheid om slachtoffer te worden van intrafamiliaal geweld. De resultaten van het focusgroeponderzoek stellen, dat adolescenten, waarvan de ouders gemigreerd zijn, vatbaarder zijn voor intrafamiliaal en seksueel geweld.

Tenslotte kan men concluderen dat culturele invloeden op conservatieve attitudes ten aanzien van geweld met elkaar samenhangen. Deze bevindingen komen terug in het verloop van het hele focusgroeponderzoek.

12 Discussie

12.1 Beperkingen van het onderzoek

Aangezien de analyse in Leuven gebeurde door slechts één persoon is er in dit onderzoek een gebrek aan interbeoordelaarsbetrouwbaarheid. Verder werden er in het totaal twaalf focusgroepen afgenomen bij zowel mannelijke als vrouwelijke adolescenten in zowel een publieke school als een privé-school. Wegens tijdsgebrek en de opgelegde grenzen van de masterproef heb ik slechts drie focusgroepen geanalyseerd. Echter zijn ook de transcripties van de focusgroepen bij de mannelijke adolescenten in de privé-school vertaald. Desniettemin kan de opbouw van dit model, als voorbeeld dienen om op een zelfde wijze, de andere focusgroepen te analyseren. Een andere tekortkoming van dit onderzoek zijn de vertalingen. Wegens een vertaling van de transcripties van het Spaans naar het Nederlands is er ongetwijfeld informatie verloren gegaan.

12.2 Aanbevelingen van het onderzoek

Het gevoel van minderwaardigheid en onderdrukking, leidt tot een gebrek aan communicatie in intieme partnerrelaties. Een open transparante communicatie is dan ook een aanbeveling naar de gemeenschap in Cuenca toe. Deze open transparante communicatie, kan bereikt worden door vormingscursussen aan te bieden aan de adolescenten. Deze vormingscursussen kunnen gegeven worden door het nieuw opgericht centrum "*Centro de investigación y formación en sexualidad humana CIFOSH*". Het is belangrijk, dat hier de nadruk ligt op communicatie, assertiviteit en tolerantie voor evenwichtige man-vrouwverhoudingen.

REFERENTIELIJST

WETENSCHAPPELIJKE ARTIKELS

Amnesty International, asiel en migratie [WWW document] Afgehaald www op 12

oktober, <http://www.aivl.be/node/814>.

Alm eras D., Bravo, R., Milosavljevic, V., Monta o, & Rico, M (2004). Violence

against women in Couples: Latin America and the Caribbean. A proposal for measuring its incidence and trends. Women and Development Unit. Inter – agency project “Making gender indicators available or policy-making”, *Muyer y desarrollo*, 40.

Arocena, L., Ceballos, M. (2007). Actitudes ante la violencia, bienestar subjetivo e

individualismo en j venes mexicanos. *Ense anza e investigaci n en psicolog a* . 12 (2), 301-313

Aronson, E. (1969). The theory of cognitive dissonance: A current perspective. In

L.Berkowitz (Ed.) *Advances in experimental social psychology*, (Vol. 4) New York: Academic press

Aronson, E. Wilson, T.D. & Akert, M.R. (2010). (Eds.) (2010) *Social Psychology:*

Attitudes and attitudes change. University of California: Pearson.

Ascencio, M. W. (1999). Machos and sluts: Gender, Sexuality, and Violence among a Cohort of Puerto Rican Adolescents. *Medical Anthropology Quarterly*, 13 (1), 107-126.

Bal, S., Crombez, G., Van oost, P. & , Debourdeauhuij, I. (2003). The role of social support in well-being and coping with self-reported stressful events in adolescents. *Child Abuse and neglect*, 27, 1377-1395.

Bal, S., Van Oost, P., Bourdeaudhuij, I., Crombez, G. (2002). Avoidant coping as a mediator between self-reported sexual abuse and stress-related symptoms in adolescents. *Child Abuse & neglect*, 27

Becker, G., Castrillo, M., Jackson, M., & Nachtigall, R. (2006). Infertility among low-income Latinos. *Fertility and Sterility*. Vol. 85 (4).

Buvinic, M, Morrison, A., & Shifter, M. (1999). La violencia en América Latina y el Caribe. *Un Macro de Referencia para la Acción*. Banco Interamericano de Desarrollo: Washington

Brownridge, D. (2009). *Violence against women*. New York: Routledge.

Cárdenas, H., Jaramillo, J., Castro, C., Jerves, M., Ortiz, W., Dolores, M. & Pinos, G. (2009). *Prevalancia del ambarazo precos y factores de riesgo en adolescentes de los colegios de la ciudad de Cuenca*. Niet-gepubliceerd onderzoeksrapport, Proyecto de Medicina social en sexualidad de humana y reproducción. Facultad de filosofía.

Cordero, M. (2003). *Migración de los padres y consecuencias en la vida socio - afectiva de los hijos*. Niet gepubliceerde licentiaatsverhandeling. Universidad de Cuenca.

Crespo, M.F. (2008). *Violencia Intrafamiliar su Repercusión en la conducta agresiva del niño*: Niet gepubliceerde licentiaatsverhandeling. Ecuador: Universidad de Cuenca.

Devillé, A. & Corveleyn, J. (2008). *Methoden van geesteswetenschappelijk onderzoek*. KULeuven.

Dijk, Jouke van (1986). *Migratie en arbeidsmarkt. Assen: Van Gorcum*. Doctoraat Proefschrift. Economische Faculteit, Rijksuniversiteit, Groningen. 239 p.

ENDEMAIN (2004); informe Final, principales indicadores demográficos del Ecuador. CEPAR. Quito

Eskola, C.M., Gárate, S.G., González, M.C.C. (2008). *Plan de protección integral a la niñez y adolescencia del cantón Cuenca 2008-2020*, Ecuador.

Felson, R. (2000). The normative Protection of Women from Violence. *Sociological Forum*, 15 (1), 91 - 116.

Fiorentino, D., Berger, D., & Ramirez, J. (2007). Drinking and driving among high – risk young Mexican Men. *Accident Analysis and Prevention*, 39, 16-21. `

Flanagan, A. & Furman, W. (2000). Sexual Victimization and Perceptions of Close Relationships in Adolescence. *Child Maltreatment*. 5(4), 350 -359

Flores, M.D. & Feijoó, V. S., (2007). *Conocimiento acerca de VIH/SIDA en los estudiantes de secundaria de los colegios de la region urbana de Cuenca*. Niet-gepubliceerde licentiaatsverhandeling. Universidad de Cuenca. Facultad de ciencias Médicas. Escuela de Medicina, Cuenca, Ecuador.

- Gallegos, J.P., Gallegos, F.R. (2005). *La estampida migratoria ecuatoriana. Crisis, redes transnacionales y repertorias de acción de migratoria*. Centro de investigaciones ciudad: Ecuador.
- Guedes, A. Bott, S. Guézm, A., & Helzner, J. (2002). Gender-based violence, human rights, and the health sector: lessons from Latin-America. *Health and Human rights*, 6 (1), 177 - 195.
- Goicolea, I. (2001). Exploring women's needs in Amazon region of Ecuador. *Reproductive Health Matters*, 9 (17), 193-201.
- González – Guarda, R. (2008). HIV Risks, Substance Abuse, and Intimate Partner Violence Among Hispanic Women and Their Intimate Partners. *Journal of the association of nurses in AIDS CARE*, 19 (4), 252-266.
- Glaser, B. & Strauss, A (1967). *The discovery of grounded theory, Strategies for qualitative research*. New York: Aldine.
- Guijarro, S., Naranjo, J., Padilla, M., Gutiérrez, R. , Lammers, C. & Blum, R. (1999). FamilyRisk Factors Associated With Adolescent Pregnancy: Study of a Group of Adolescent Girls and Their Families in Ecuador. *Journal of Adolescent Health*, 25, 166 - 172.
- Halpern, T, Oslak, S., Young, M., Martin, S., & Kupper, L. (2001). Partner violence among Adolescents in Opposite – sex Romantic Relationships: Findings From the National Longitudinal Study of Adolescent Health. *American Journal of Public Health*, 91 (10), 1679-1684

Hawkins, D. & Humes, M. (2002). Human rights and Domestic Violence. *Political Science Quartely*. 117 (2), 231- 257.

Hickman, L., Jaycox, L., & Aronoff, J. (2004). Dating violence among adolescents. Prevalence, Gender Distribution, and Prevention Program Effectiveness. *Trauma, violence & abuse*. 5 (2), 132, 142

Jerves, M. (2009). *Estado del arte en violencia sexual en adolescents*. Ecuador, Cuenca : Unversidad de Cuenca

Larossa, R. (2005). Grounded Theory. Methods and Qualitative Family Research. *Journal of Marriage and Family*, 67, 837-857.

Larrea, C. & Kawachi, I. (2000). Does economic inequality affect child malnutrition? *Social Science & Medicine*, 60, 165 – 178.

Malamuth, N.M., Huppin, M., & Bryant, P. (2005). Sexual coercion. In: D.M. Buss (Ed.). *The Handbook of evolutionary psychology* (pp. 481-504). Houten: Bsl

Miles, A. (2000). Poor Adolescent Girls and Social Transformations in Cuenca, Ecuador. *Ethos*, 28 (1), p. 54 74.

Ministerio de Salud de Pública (2009). Norma y protocolos de atención integral de la

violencia de género, intrafamiliar y sexual por ciclos de vida, Ecuador.

Patton, M. (2002). *Qualitative Research & Evaluation Methods*, United States Of America: Sage Publications.

Pellegrini, A. (2007). Is aggression adaptive? Yes: some kinds are and in some ways.

In: P. Hawley, T. Little & P. Rodkin (Ed.), *Aggression and Adaptation. The Bright Side to Bad Behaviour*. (pp. 85 – 107). London: Lawrence Erlbaum Associates, publishers.

Porras, A. (2008). Plan contra la explotación sexual comercial y la trata de niños, niñas y adolescentes del cantón Cuenca 2008-2013, Ecuador.

Kitzinger, J. (1999). The Methodology of Focus Groups: The Importance of Interaction Between Research Participants. In: A. Bryman & R. Burgess (Ed.), *Qualitative Research*. (139- 153). London: SAGE Publications.

Kulis, S., Marsiglia, F., Lingard, E. C., Niere, T. & Nagoshi (2008). Gender identity and substance use among high schools in Monterrey, Mexico. *Drugs and Alcohol Dependence*, 95, 258- 68.

Ramos, L., Salívar – Hernández, G., Medina – Mora, M., Rojas – Guiot, E. &

Villatoro – Velázquez (1998). Prevalencia de abuso sexual en estudiantes y su relación con el consumo de drogas. *Salud Publica Mexico*, 40, 221-233.

Silvia, M. & Ross, I. (2003). Evaluation of a school – based sex – education program for

low income male high school students in Chile. *Evaluation and Program Planning*. 26, 19.

Schnurr, M., & Lohman, B. (2008). How Much Does School Matter? An Examination of Adolescent Dating Violence Perpetration. *Youth Adolescence*, 37, 266-283.

Shane, S. Bush, Connell, M., Denny, R. (2006). *Ethical Practice in Forensic Psychology: A Systematic Model for Decision Making*. Washington: American Psychological Association.

Soler, E., Barreto, P., González, R. (2005). Cuestionario de respuesta emocional a la violencia doméstica y sexual. *Psicothema*, 17 (2), 267-274

Terborgh, A.; Rosen, E., Galvez, R., Terceros, W., Bertrand, J., & Bulli, S. (1995). Family Planning Among Indigenous Populations in Latin America. *International Family Planning Perspectives*, 21(4), 143-166.

Van Vleet (2002). The intimacies of power: rethinking violence and affinity in the Bolivian Andes. *American Ethnologist*. 29 (3), 567 - 601

Vangie, A., Foshee, A., Bauman, E., & Linder, F. (2009). Family Violence and the Perpetration Of Adolescent Dating Violence: Examining Social Learning and Social Control Processes. *Journal of Marriage and the Family*, 61 (2). 331-342.

Villasenor-Farías, M., & Castaneda – Torres, J. (2003). Masculinidad, sexualidad, poder y violencia: análisis de significados en adolescentes. *Salud Publica Mex*, 45 (1), 44-57.

Welti, C. (2002). Adolescents in Latin America. *Facing the Future with Skepticism*.

IN. B.B. Brown, W. R. Larson, & T.S. Saraswathi (2002). *The World Youth. Adolescence in eight regions of the globe*. Cambridge: University Press

Weidel, J., Provencio – Vasquez, E., Watson, S., & Gonzalez – Guarda (2008). Cultural Considerations for Intimate Partner Violence and HIV Risk in Hispanics. *Journal of the Association of Nurses in Aids Care*, 19 (4), 248-251.

Young, B. & Furman, W. (2007). Interpersonal Factors in the Risk for Sexual Victimization and its Recurrence during Adolescence. *Youth Adolescence*, 1-13

Zaretsky, E., Thomas, W. & Znaniecki, F. (Eds.) (1996). *The Polish peasant in Europe and America*. Urbana: University of Illinois Press.

BOEKEN

Enzlin (2008). *Methods and techniques of sex research*. Leuven: KU Leuven

Enzlin (2009). *Inleiding tot de klinische Seksuologie*.

Baarda, D., de Goede, M. & Teunissen, J. (2005). *Basisboek Kwalitatief onderzoek. Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen: Stenfert Kroese.

Benitez & Garcés (1993). *Culturas Ecuatorianas. Ayer y hoy*. Ecuador: Cayambe.

Buvinic, M, Morrison, A., & Shifter, M. (1999). *La violencia en América Latina y el Caribe. Un Macro de Referencia para la Acción*. Banco Interamericano de Desarrollo: Washington

Bonacci, B. (2007). *Tus preguntas y las respuestas. Sobre Amor y Sexo*. Madrid: Palabra.

Heerwig, M. (2007). *Social Desirability Bias in estimated support for a black presidential candidate*. Departement of Sociology: New York University.

Gijs, L. , Gianotten, W., Vanwesenbeeck, I. & Weijenborg, P. (Eds.) (2004). *Seksuologie*.
Bohn Stafleu van Loghum: Houtem.

Margaret Mead. (1928). *Coming of Age in Samoa: A Psychological Study of Primitive Youth
For Western Civilization*.

Moretti, M. M., Odgers, C.L. & Jackson, M. A. (Eds.). (2004). *Girls and Aggression*.
Contributing Factors and Intervention Principles. New York: Plenum Publishers.

Appendix 1 gids focusgroepen

Pinos, G.; Pinos, V.; Jerves, M. & Maenhout, S. (2009)

GUIA PARA GRUPOS FOCALES

1. Introducción

- Bienvenida
- Presentación del moderador y del observador
- Objetivos del grupo focal (10 min)

Hoy vamos a hablar de temas relacionados con tu salud reproductiva y tu sexualidad. El propósito de esta discusión es que tú compartas tus ideas y experiencias conmigo para que podamos diseñar programas para ayudar a los niños y jóvenes a desarrollarse en forma sana.

Algunas personas experimentan violencia en sus relaciones personales. Otras son coaccionadas o forzadas a tener relaciones sexuales. No es fácil hablar de este tema, pero me gustaría discutir este tema con ustedes para ver si es un problema para los hombres jóvenes en esta comunidad y que podríamos hacer para ayudarlos.

- Participación

No existen respuestas correctas o incorrectas a las preguntas que te haré. Por favor no temas responder exactamente lo que piensas.

- Confidencialidad y asentimiento informado (5 min)

Todo lo que digas aquí se mantendrá en privado y será confidencial. Jamás mencionaremos tu nombre fuera de esta sala. Si prefieres no contestar alguna pregunta particular, está bien. Si necesitas irte en cualquier momento, también está bien.

Entregar documento para firmar asentimiento informado

- Consentimiento para grabar/ tomar nota: *Pido me permitan grabar lo que ustedes digan pues ello permitirá que pueda tomar en cuenta sus ideas para mi trabajo.*
- Presentación de los participantes (nombre, edad, etc.). (10 minutos)

2. Presentación de casos: (40-45 min)

2.1. Caso 1: Historia Melissa y Juan

Juan 18 años y Melissa 17 años. Juan y Melissa viven juntos en una pequeña casa en la calle vieja. Este barrio es notorio por la criminalidad y pobreza. Juan, que tiene 18 años, es pintor. Melissa trabaja en Gran hotel y tiene un horario irregular. Juan lleva 3 años con su novia Melissa y están a punto de casarse. Desde hace dos años tienen actividades sexuales. Cuando Melissa trabaja en la noche, Juan se queda solo en casa. Como a Juan no le gusta la soledad en la noche, va a casa de su amiga Juana. Pero pocos meses antes de la boda, Melissa se entera de que su novio le traiciona desde hace 3 meses. Cuando le habla de esto, Juan se enoja mucho. Le dice que no tiene que meterse en sus cosas, y le pateo en la barriga. Luego se arrepiente y compra flores para ella.

¿Piensan ustedes que se van a reconciliar? ¿Crees que está bien lo que hizo Juan?

¿Qué opinan de lo ocurrido? ¿Qué pasa si Melissa golpea a Juan?

2.2. Caso 2: Historia Fabián y Silvia

Fabián tiene 48 años de edad y Silvia 45 años. Esta familia vive en la avenida Isabel la Católica. Ambos trabajan. Fabián es médico y pasa mucho tiempo en el extranjero por congresos. A menudo, Silvia está demasiado cansada después del trabajo para cocinar para sus hijos. Ella deja entonces dinero en la mesa para que sus hijos Erwin y Francisco, de 9 y 6 años puedan comprarse una pizza o un hot dog. Cuando los padres sí están, muchas veces no les hacen caso o les ponen todo el día delante del televisor para que no molesten pues está demasiado ocupado.

Cuál es su opinión sobre lo que ocurre? ¿Los niños tienen todo lo que necesitan?

¿Cuál de los padres tienen más responsabilidad en la crianza de los niños?

¿Piensas que este es un caso de violencia?

2.3: Caso 3 Historia Martha y Emilio

Martha tiene 17 años y Emilio 20 años. Ella vive en Calle Tarqui en Cuenca. Su padres son tienen una panadería. Ella tiene tres hermanos y una hermana bebé. En el día ella va a colegio. En la tarde ayuda a planchar la ropa, cocinar y limpiar, es muy sumisa con las otras personas de su familia. Ella tiene una relación desde hace seis meses, con Emilio, que tiene 20 años y vive en Calle Larga. Se conocieron en una fiesta conmemorativa de los abuelos de Marta. La familia de Marta está muy entusiasta con su prometido, porque los padres de Emilio son de buena clase social. Emilio tiene mucha experiencia sexual y desea tener relaciones sexuales con su novia Marta. Sin embargo Marta no se siente madura para una relación sexual pues quiere esperar al matrimonio. Emilio no quiere esperar y le insiste constantemente. Esta semana Marta contó que su novio le Obligó a tener relaciones sexuales. Pues si ella no aceptaba, él la iba a dejar.

¿Cómo se sentiría ella y él en este caso? ¿Qué piensan ustedes sobre esta historia?

¿Qué debe hacer Martha? ¿Que debe hacer Emilio?

¿Cómo se siente él? ¿Cómo se siente ella?

¿Actúa la mayoría de jóvenes como Emilio?....? Si la respuesta es “no”, ¿de qué otra manera ellos actúan?

¿Qué piensas tú de la manera en que actuó ella? ¿Qué pensarían sus padres?

Si un hombre desea tener relaciones sexuales y su pareja no, ¿qué debe hacer?

En tu barrio has oído acerca de casos de abuso sexual.

¿Crees que nuestra sociedad es machista o feminista?

¿Qué consideras que es abuso sexual? (Explore normas sociales).

¿Si alguien te estuviera pegando o presionando a tener relaciones sexuales contra tu voluntad, que harías?

¿Qué pasa si Martha es la que insiste a Emilio a tener sexo?

3. CONCLUSION:

¿Cómo te sentiste durante nuestras conversaciones?

¿Habías hablado con alguien alguna vez sobre los temas que conversamos hoy?

Gracias por compartir tus ideas y experiencias. Si alguno de ustedes quisiera conversar conmigo acerca de algunos de los tópicos que hemos discutido en el día de hoy, estoy listo para escucharlo ...

Appendix 2 vertaling gids focusgroepen

Pinos, G.; Pinos, V.; Jerves, M. & Maenhout, S. , (2009)

1. Introductie

Welkom

Voorstelling van de moderator en de observator

2. Doelstellingen van de focusgroep (10 min).

Vandaag gaan we praten over relationele thema's over de seksuele gezondheid en de seksualiteit. De bedoeling is een discussie aan te gaan, om jullie ideeën en ervaringen te delen met mij, om een programma te ontwerpen om de kinderen en jongeren te helpen in hun ontwikkelingsfase.

Enkele personen experimenteren met geweld in hun intieme relatie. Anderen worden gedwongen of geforceerd om seksuele relaties te hebben. Het is niet gemakkelijk om te praten over dit thema, maar ik zou graag hierover discussiëren over dit thema om te zien of dit een probleem is voor de jonge mannen en deze gemeenschap en hoe we kunnen helpen.

3. Participatie

Er bestaan geen correcte antwoorden of incorrecte antwoorden op de vragen die worden gesteld. Je hoeft niet precies te antwoorden hoe je denkt.

4. Vertrouwelijkheid en informed consent (5 min.)

Alles wat je zegt is privé en vertrouwelijk. We zullen je naam nooit vermelden voor de hele zaal. Wanneer je niet wenst te antwoorden op een vraag, is dat goed. Als je er nood aan hebt om even de zaal te verlaten en te bekomen is dat ook goed.

Afgifte van het document en vormen van informed consent

Toestemming om op te nemen/ nota's te nemen: *Geef me de toestemming om op te nemen wat je zegt en je geeft de toestemming om deze ideeën te gebruiken voor mijn werk.*

5. Presentatie van de participanten (naam, leeftijd, etc.) 10 min.

6. Presentatie van de casussen (40 – 45 min).

Casus 1: Melissa en Juan (fysiek geweld)

Juan is 18 jaar en Melissa is 17 jaar. Juan en Melissa wonen samen in een klein huisje in la calle vieja. Deze regio is gekend voor zijn criminaliteit en armoede. Juan is 18 jaar en schilder. Melissa werkt in het Gran Hotel en heeft onregelmatige uren. Juan heeft al drie jaar een relatie met Melissa en ze zijn van plan om te trouwen. Sedert twee jaar hebben ze seksuele intimiteiten. Wanneer Melissas nachts werkt, is Juan alleen thuis. Aangezien Juan niet houdt van de eenzaamheids nachts, gaat hij vaak naar zijn vriendin Juana. Enkele maanden voor de trouwdatum, ontdekt Melissa dat hij al 3 maanden een relatie heeft met een ander. Wanneer ze hem vraagt of het waar is, wordt Juan heel erg kwaad. Hij zegt dat ze haar niet moet bemoeien met zijn privéleven. Hij stampet haar in de buik. Daarna heeft hij spijt en koop hij bloemen voor haar. Denken jullie dat dit weer goed komt?

Denken jullie dat men zich terug gaat verzoenen?

Denken jullie dat het goed is wat Juan doet?

Welke opinie hebben jullie over het gebeuren?

Wat gebeurt als Melissa Juan slaat?

Casus 2: Fabían en Silvia (psychologisch geweld, negeren)

Fabían is 48 jaar en Silvia 45 jaar. Deze familie leeft en la avenida Isabel la Católica.

Beiden gaan uit werken. Fabían is dokter en is vaak voor congressen in het buitenland. Het gebeurt vaak, dat de moeder na het werk te moe is om een deftige maaltijd klaar te zetten voor de kinderen. Vaak ligt er geld op de tafel, zodat de kinderen Erwin en Francisco zelf een pizza of een hotdog halen. Als de moeder of de vader thuis zijn, hebben ze vaak geen aandacht voor hun kinderen en zetten ze hen de hele dag voor de televisie.

Wat is jullie opinie over dit gebeuren?

Hebben de kinderen alles wat ze nodig hebben?

Is dit geweld voor jullie?

Wie van de ouders moet meer verantwoordelijkheid nemen bij het opvoeden van de kinderen?

Casus 3: Martha en Emillo (seksueel geweld)

Martha is 17 jaar en Emillo is 20 jaar.

Martha woont in Calle Tarqui in Cuenca. Haar ouders zijn zelfstandig en baten een winkel uit. Ze heeft drie broers en één babyzus. Overdag loopt ze school. In de late middag helpt ze met het huishouden en zorgt ze voor haar broer en haar zusje van 1 jaar, ze stelt haar dus onderdanig op ten opzichte van de andere familieleden. Ze heeft een relatie met Emillo, die 20 jaar is en leeft in Calle Larga. Ze kennen elkaar van een jublieumfeest van de grootouders van Martha. De familie van Martha is er enthousiast over hun verloving, aangezien de ouders van Emillo van een goede sociale klasse zijn. Emillo heeft veel seksuele ervaring en verlangt naar een seksuele relatie met zijn verloofde Martha. Echter voelt

Martha zich nog niet rijp genoeg om een seksuele relatie te hebben en zou ze liever wachten tot aan het huwelijk. Emillo wil liever niet wachten en dringt hier op aan.

(eerste vraagstelling 1). Deze week vertelt Marta aan haar vriendin María, dat haar vriend Emillo, haar regelmatig dwingt om seksuele activiteiten te stellen. Indien ze dit niet accepteert, dreigt hij ermee haar te verlaten *(tweede vraagstelling)*.

Eerste vraagstelling

Hoe voelen Emillo en Martha zich in deze casus?

Wat denken jullie over deze casussen?

Tweede vraagstelling

Wat moet Martha doen ? En Emillo?

Hoe voelt zij zich? Hoe voelt hij zich?

Zijn de meerderheid van de jongeren zoals Emillo?

Als het antwoord nee is, is er een andere manier om hier mee om te gaan?

Wat denken hun ouders?

Wat denken jullie over de wijze er op en hoe zij erop reageert?

Wat denken jullie over de ouders?

Wanneer een man seksuele relaties wil, en dat partner zegt nee, wat moeten ze doen?

Is deze samenleving getypeerd door machismo of door feminisme?

Heb je al in je omgeving al gehoord over seksueel misbruik?

Kan je dat classificeren onder seksueel misbruik (exploratie naar sociale normen)?

Wanneer iemand onder druk gezet wordt om seksuele relaties te hebben tegen zijn wil, wat moet deze persoon dan doen?

7. Conclusie (10 min.)

Hoe voelden jullie zich gedurende dit gesprek? Heb je hierover al eens gepraat? Met wie dan?

Bedankt om jullie ideeën en ervaringen mee te delen. Indien iemand nood heeft om te praten met ons, over dit thema, we zijn klaar om naar je te luisteren en te helpen.

Appendix 3 informed consent

**UNIVERSIDAD DE CUENCA
PROYECTO HUMSEX - VLIR
HOJA DE ASENTIMIENTO INFORMADO PARA EL ESTUDIO ACTITUDES HACIA LA VIOLENCIA
DE GENERO EN ADOLESCENTES EN CUENCA.**

Por favor *lea* la siguiente información para estar seguro que comprende perfectamente el objetivo del estudio que se realizará, coloque su firma solo en caso de que usted esté de acuerdo en participar en el estudio:

Para realizar este estudio, se necesitará que usted opine en forma oral, acerca de diferentes historias que se plantearán durante la sesión; los resultados tendrán un interés científico, usted estará ayudando en la creación de programas de intervención futuros, que permitirán prevenir los diferentes tipos de violencia. Los gastos serán totalmente asumidos por las investigadoras quienes garantizan la confidencialidad, eso quiere decir que siempre se guardará el anonimato de los datos que estarán protegidos con las medidas de seguridad exigidas en La Ley Orgánica de Salud. Los resultados obtenidos podrán ser consultados por los investigadores del estudio y ser publicados en revistas científicas sin que consten los datos personales de las participantes además puedes salir en cualquier momento.

Después de haber leído y comprendido el objetivo del estudio, y haber resuelto las dudas que tenía y con la firma de esta hoja de asentimiento, Doy mi conformidad para participar en el estudio y para la utilización de la información en la investigación.

Cuenca..... del 2009.

.....

Firma de la Participante.

Cédula. N _____

Appendix 4 Brochure

PROYECTO HUMSEX - VLIR

UNIVERSIDAD DE CUENCA

¿Dónde te pueden ayudar?

- Centro de Salud Buena Esperanza: Av. Huayna Cápac 1 -270
- Comisaría de la Mujer.
- Hospital Vicente Corral Moscoso: Av. 12 de Abril y el paraíso
- Centro de Salud Nro 1: Av. Huayna Cápac 1-270
- Casa de la Mujer

Pongamos fin al Círculo de la Violencia

www.orientadorafamiliar.cl

"OJO POR OJO Y
TODO EL MUNDO
ACABARÁ CIEGO."

"La humanidad no puede liberarse de la violencia más que por medio de la no violencia."

Gandhi

Hagamos respetar los derechos de las perso-

¿Qué es Violencia?

Violencia, maltrato o abuso, es cuando una persona a través de su comportamiento, provoca daño físico o emocional a otra Persona

TIPOS DE VIOLEN- CIA

Violencia Física

Pone en riesgo la salud y la vida de las personas

Violencia Psicológica

Insultos, humillaciones, amenazas, ignorar a una persona.

Violencia Sexual

Mitos sobre la Vio-

Una hombre no maltrata porque sí, ella también habrá hecho algo para provocarle

Los hombres que abusan de sus parejas también fueron maltratados en su infancia

La violencia doméstica no es para tanto, son casos aislados.

Lo que ocurre dentro de una pareja es privado, nadie tiene que meterse

La violencia doméstica solo ocurre en familias sin educación, pobres, etc.

lencia

Appendix 5 observaties

Observaties van de meisjes, vierde middelbaar CEDFI – privé school

Observator: Sofie Maenhout – Moderator: Veronica Pinos. 29/09/2009

De groepen werden onderverdeeld in de jongens en de meisjes. De meisjes zijn rustiger en meer punctueel dan de jongens. De meisjes hebben duidelijkere antwoorden en attitudes over dit thema. De meisjes luisteren met meer aandacht naar de verhalen, uitgezonderd een meisje die geen aandacht heeft. Sedert een hele tijd is er één meisje, die tekent op haar hand (Vero).

In de eerste casus, zijn ze allemaal niet akkoord met het gedrag van Juan tegen Melissa. P. zegt fysieke agressie niet goed is. De vraag is ‘denken jullie dat ze terug samen komen?’ Wanneer fysiek geweld verschillende keren gebruikt wordt, is het slecht om een seksuele relatie te hebben. T. en V. zijn erg nerveus om te praten over dit thema en bewegen hun voeten. Het tweede verhaal is dat van Sylvia en Fabian. A. heeft het niet gemakkelijk en beweegt de hele tijd haar voet. Vero schrijft de hele tijd op haar hand, ze heeft geen aandacht tijdens het gesprek. B. zegt, dat ouders dienen te communiceren. Zij zegt dat materiële zaken belangrijk zijn, maar bijvoorbeeld ook het tonen van mooie gevoelens. De andere meisjes zijn akkoord.

In de derde casus, zeggen ze, dat de ouders beïnvloed zijn door vele waarden. Maar de ouders wachten voor ze een relatie beginnen. E. zegt: “Het is niet mogelijk ze te verplichten”. Ze trekt grote ogen.

Vero zegt dat het belangrijk is, dat haar vriend haar respecteert. Een ander meisje zegt dat het afhankelijk is van de situatie. De meisjes hebben vele klare attitudes over seksueel geweld. De meisjes weten, dat het niet goed is. De grote meerderheid van de jongens hechten belang aan de rechten van de jongens. Een meisje M. zegt de hele tijd niets, wanneer ze de opinie vraagt van M. praat niet veel. V. heeft geen aandacht. F. praat over respect en praat zeer vlug. Dus de meisjes praten samen. A. argumenteert duidelijk: het is nee, het is duidelijk. Over het antwoord en de vraag over seksueel geweld, zeggen alle meisjes ze hebben geen respect. B. zegt: ze houden niet van elkaar. In het midden van het gesprek lachen de meisjes samen. Over de vraag van hulp, bestaat er veel verschil met seksueel geweld.

Observatie meisjes, eerste jaar – CEDFI , privé – college

Observator: Sofie Maenhout – Moderator: Veronica Pinos. 30/09/2009

Deze focusgroep is voor de meisjes vanaf 12 jaar. De meisjes in deze groep, denken in stereotypen. Eerst was het moeilijk om de meisjes te verzamelen. In de eerste klas zeggen de meisjes dat het noodzakelijk is om bepaalde zaken te herhalen. D. zegt dat het beter is eerst te praten of gewoon bloemen te kopen. En ook A. zegt dat het goed is, om eerst de persoon te respecteren en niet enkel bloemen te kopen. Dus ze zijn met alles akkoord om te praten.

In de tweede casus, denken de meisjes meer in stereotypen. D. zegt dat de ouders geen verantwoordelijkheid hebben om meer kinderen te hebben. G. zegt dat aandacht meer belangrijk is. De moeder is de persoon, die meer verantwoordelijkheid dient te tonen, dan de kinderen.

C. het is slecht, de dokters verdienen goed. Waarom werkt de mama? Ze zeggen dat het een casus is van geweld, de meisjes zijn duidelijk, ze moeten de rechten van de kinderen respecteren.

In de derde casus, Martha en Emillio, Diana zegt dat Marta heel jong is om te trouwen. Diana zegt wanneer het meisje niet rijp is, men haar moet respecteren. Ze denken dat het heel lelijk is, haar te manipuleren voor seksuele relaties. Ze zeggen dat het belangrijk is om te praten over dit thema. Diana zegt, wanneer er respect is, dat ze de rechten dienen te respecteren. Seksueel misbruik gebeurt frequent in een partnerrelatie door te verplichten, seksuele daden te stellen.

Appendix 5b foto opstelling klas

Appendix 6 codestructuur

A. Onzekere romantische relatiestijl

1. Gevoel van onzekerheid

Er is een gevoel van onzekerheid. Er zijn twijfels of haar partner wel echt van haar houdt.

Ze voelt haar onzeker. Houdt hij nu van haar of niet?

Onzeker, ze kijkt of hij van haar houdt of niet (r. 272, m.v.).

2. Langdurige onzekerheid

Een relatie, die berust is op onzekerheid, is onhoudbaar op lange termijn.

Ze kan niet heel haar leven lang, in onzekerheid leven. Het is geen comfortabele positie

In welke positie staat zij nu? Ja, ik denk dat wanneer ze zich in deze relatie niet goed voelt, dat ze niet heel haar leven kan leven in onzekerheid. Dus geloof ik niet, dat het een comfortabele positie is. Het is meer vervelend voor haar, ze moet ook zien in welke positie zij is. Anders zal het voor de twee een slechte ervaring zijn of een trauma (r. 244, m.v.).

2.1. Altijd twijfel, de angst zal terugkeren

Ze zal altijd twijfelen, de angst zal terugkeren.

Sommige mensen leren niet uit hun fouten... . Ik bedoel dat ze altijd met de twijfel zal zitten, de angst dat het terug zal gebeuren... (r. 76, m.v.).

2.2. Wanneer ze trouwen, zal het alleen erger worden

Als het nu al zo erg is, zal het alleen erger worden, wanneer ze trouwen.

Dat ben ik het eens met wat A. zegt, nee. M. Ik denk dat ze niet moet verzoenen. Er is namelijk een fout van respect, ze zijn nog steeds niet getrouwd. Wanneer ze zullen trouwen, kan het alleen erger worden (r.25, l.v.).

3. Gevoel van beïnvloeding

Het gevoel beïnvloed te worden, uit verlatingsangst.

Het is niet goed, want als ze het niet doet, verlaat hij haar. Er is een gevoel van beïnvloeding.

4. Onzekerheid als oorzaak van jaloezie

Onzekerheid wordt opgegeven als een oorzaak van jaloezie.

Een oorzaak van jaloezie is onzekerheid. Ze beelden zich allerlei zaken in. Deze mensen zijn vatbaarder voor geweld... want ze zijn niet staat om hun gevoelens van jaloezie te controleren.

Een andere zaak is vaak jaloezie, de personen, de jarloersie is vaak ingebeeld of jarloersie wordt gemotiveerd, wanneer de man of vrouw een uur te laat., het kan zich dat hij of zij vast zat in het verkeer. Men begint dan te ruiken, kijken of bepaalde fysieke omstandigheden waaruit zou blijken, war de persoon was. Maar het is niet altijd zo, en dan begint je geest bepaalde zaken op te maken (r.147, m.v.).

De oorzaak is vaak jaloezie (r.153, m.v.).

4.1. Gevoelens van jaloezie niet controleren

Jaloezie leidt er soms toe, dat men zijn gevoelens niet kan controleren. Het kan gebeuren, dat men hierdoor allerlei zaken zal gaan inbeelden.

Als een persoon zijn gevoelens van jaloezie niet kan controleren. Of dat men weet, of dat deze persoon een vriend weet, die dat gedaan heeft met deze vriend. Als ze voldoende jaloers zijn en ze gaan zich bepaalde zaken inbeelden. Zo kan men zijn controle verliezen. Als men zich bewust is van de situatie, waarom zou men het dan doen (r. 158, m.v.).

B. Communicatievaardigheden

1. Gebrek aan communicatie

Er is een gebrek aan communicatie. Het is noodzakelijk om onderlinge overeenstemming te bereiken. Zo weet men beter, hoe de ander zich voelt.

Het lijkt me voornamelijk een gebrek aan communicatie, omdat ze niet weten wat er hier gebeurt met de ander persoon. Men moet bepaalde zaken berekenen. Er is een fout van communicatie.

Men begrijpt niet de miscommunicatie. Men moet een onderlinge overeenstemming bereiken (r.132, m.v.).

1.1. Geen communicatie met de ouders

Geen communicatie leidt er toe, dat men elk zijn eigen leven leidt.

Geen communicatie met de ouders en de ouders niet de zorg geven die ze nodig hebben. En het lijkt alsof ze hun eigen leven hebben en apart leven, maar nadat ze opgegroeid zijn, zijn de gevolgen niet meer aan te zijn (r.56, v.v.).

2. Belang communicatie als preventie

Men erkent het belang van communicatie. Het is nodig dat men over de zaken praat en zo tot een akkoord komt. Hierdoor kan geweld voorkomen worden.

Maar in de omgeving, ik weet dat het slecht is, het is niet gerechtvaardigd. Ik denk dat het slecht is, het is niet gerechtvaardigd. Ze hebben geen tijd samen met haar echtgenote. Ik denk dat ze meer moeten samen delen. Hij moet zeggen hoe hij zich voelt, om dit te voorkomen (r.50, m.v.).

3. Verantwoordelijkheid in communicatie

Communiceren doe je met twee in een paar. Je bent niet alleen.

Melissa had ook een verantwoordelijkheid, doordat ze niet communiceerde.

Het is een beetje naïef, misschien was het gebrek aan communicatie van de twee. Als hij de behoefte had om samen te zijn met iemand anders, ik denk dat hij er over moet praten. Ze moeten samen een akkoord bereiken. In ieder geval, was geld een noodzaak, dat zwaar doorweegt op de dingen. En Melissa heeft geen tijd door het werk, ze neemt het werk als prioriteit (r. 109, m.v.).

4. Ze praten niet genoeg

Een gebrek aan genegenheid, kan leiden tot onvoldoende communicatie.

Ze praten niet genoeg, er was niet genegenheid (r.106, m.v.)

5. Met mannen erbij, zich beschaamd voelen

De vrouwen voelen zich comfortabeler, wanneer er alleen

Het is goed, dat het enkel met de vrouwen is. Met de mannen er bij, zou ik me vlug beschaamd

voelen. Ik zou dan eerder stil blijven (r. 324, v.v.)

C. Relationele vaardigheden

1. Een gebrek aan liefde

Het ervaren van een gebrek aan liefde.

Het allerbelangrijkste is het gebrek aan liefde en affectie van hun ouders (r. 98, v.v.)

1.1. Een gebrek aan liefde leidt tot fysiek geweld

Een tekort aan liefde, kan fysiek geweld tot stand brengen.

Een gebrek aan liefde kan de oorzaak zijn van fysiek geweld. Zo werkt Melissa de hele dag. Ze kan niet geven want hij zoekt.

1.2. Een gebrek aan genegenheid

Kinderen van veeleisende ouders, ervaren een gebrek aan genegenheid.

Onze moeder was veeleisend, maar er was nooit oprechte genegenheid. We hebben nooit echte liefde gevoeld, sinds we klein waren...

....

In mijn geval, bijvoorbeeld, maakte mijn moeder veel tijd voor ons en mijn mama. Mijn vader bijna nooit, omdat mijn vader vertrekt van 6u morgens tot 11 u avonds. zien hem omdat mijn vader vertrekt om 6 uur tot en met 11 en daarna tot de helft van de nacht, hij is zelden thuis, en oprecht voor mij doet het geen pijn, omdat ik gewend ben, als ik hem zie komen, of is het voor de lunch of iets dergelijks. Het is altijd onze moeder, die ons dingen leert. Ze is zeer veeleisend in alles, maar we hebben nooit nooit, nooit, nooit, nooit oprechte genegenheid. Hij lijkt dat ze gezien heeft van haar vader, maar we hebben nooit liefde gevoeld sinds we klein waren. Waarom besteedde ze dan meer tijd met mij. Zij is zeer betrokken met de familie en nu ben ik bang dat mijn moeder niets voor hem voelt (r. 190, m.v.).

1.2.1. Materiële zaken in de plaats van zorg

Ouders geven geen liefde, ze zullen zich nooit goed voelen. Ze geven materiële zaken in plaats van zorg.

Ik weet dat materiaal, men kan niet alles invullen met materiële dingen, of zullen ze ooit vervullen, wat ze werkelijk nodig hebben is liefde en genegenheid van de ouders (r. 60, v.v.).

1.2.2. Ideologie van materialisme

Er is veel geld, maar een gebrek aan liefde en aandacht van de ouders. Niet alles kan ingevuld worden door materiële zaken, men heeft ook liefde nodig.

Ze hebben een ideologie van materialisme. Zo worden op deze manier opgevoed (r. 62, v.v.).

1.2.3. Niet de kwantiteit, maar de kwaliteit van de tijd

De kwantiteit is niet belangrijk, maar de kwaliteit.

Het is niet de kwantiteit, maar de kwaliteit van de tijd (r. 188, m.v.).

Veel in gezinnen met lage inkomens of veranderingen in gezinnen die rijk zijn, ze hebben de voorkeur om de beste kwaliteit - kwantiteit te geven, ze laten ze gaan naar de beste school of iets dergelijks, maar wanneer de ouders werken, zien ze hen bijna nooit. Of veranderingen in een aantal gezinnen met lage inkomens, sommige gaan veel tijd met hen doorbrengen en anderen laten hen laten vallen, verkrachtingen, moeders die hen verlaten omdat ze moeten werken, voor hen zijn er bepaalde zaken, die zij in het leven moeten oplossen (r. 195, m.v.).

Bijvoorbeeld in mijn huis, schiet ik niet veel met mijn moeder. Het lijkt dat ik er veel mee opschiet, maar ik ziet haar niet veel. In de nacht werkt ze tot heel laat. Wanneer ik in mijn kamer slaapt met mijn mama. Dan komt ze me naast me liggen en knuffelen en ze vertelt me dat ze van me houdt (r.186, m.v.)

In het ander geval, lijkt het dat mijn vader en mijn moeder gescheiden zijn. Mijn moeder heeft alles wat ze kan, voorbeeld ze verkiest op thuis te blijven om met ons te eten in de plaats te gaan eten met haar vriendje. Het lijkt me dus...(r.187, m.v.)

1.2.4. Niet gevoel hebben, willen thuiskomen

De behoefte hebben om naar huis te gaan, om te vertellen, wat er gebeurd is.

Ze zullen niet willen thuiskomen. (Belén: ja, ze hebben een lege putzal). Aan wie die er er niet van houdt, aan iedereen diet er van houdt, ik denk dat we allemaal graag naar huis gaan om te eten met mama, vertellen over wat er gebeurd is, of met de papa of met de ñaños (r.59, v.v.).

1.2.5. Casus verwaarlozing

In een casus wordt er verteld, dat een meisje alle materiële zaken heeft. Ze leeft alleen, zonder gevoelens.

Bijvoorbeeld ik ken een meisje, die altijd alles had wat ze nodig had. Alle materiaal. Ze groeide op, de ouders waren altijd aan het werk. Ze zei altijd: mijn moeder is er niet, mijn vader is er niet. Ik ben alleen thuis. Ze komen snachts thuis en bijna altijd is ze aan het slapen in haar leven. Ze leeft alleen, zonder gevoelens, ze heeft geen broers of zussen. Ze heeft geen liefde en zorg van de ouders. Het is een slechte weg voor de ouders, de ouders begeleiden haar niet ... (r 64, v.v.).

1.2.6. Mentaal alleen voelen

Ze hebben wel alle materiële noden, maar mentaal voelen de kinderen zich alleen.

Mentaal voelen de kinderen zich alleen (r. 126, m.v.)

2. Gewoonte in de relatie

Liefde verandert in gewoonte. Hierdoor wordt sommig gewelddadig gedrag getolereerd.

Ik denk dat het een gewoonte wordt meer dan niets. In het algemeen liefde verandert als de echtelijke liefde wordt een gewoonte (r. 164, m.v.).

2.1. Herhaling van slaan

Als hij eenmaal geslagen is de kans groot dat men meerdere keren zal slaan.

Nou, ik denk dat vooral het feit, dat is hij een keer heeft geslagen, dat zoiets kan worden herhaald. Het is verkeerd wat men gedaan heeft. En vergeven kan later betekenen, dat hij terug zal slaan. Zo kan het alleen maar erger worden (r 23, v.v.)

2.2. Later zal hij zich excuseren

Pas later zal hij zich excuseren. Ze wordt gekrenkt in haar waarde.

*Ze moet hem verlaten, omdat het al keer gebeurt is. Ze moeten rekening houden, dat hij niet de persoon is, wat hij dacht. Iedere keer moet hij waarde en wanneer men zijn beslissingen niet respecteert, en het lijkt dat ze **gekrenkt is in waarde**. Een tijd later zal hij zich proberen te excuseren bij haar (r. 104, v.v.).*

2.3. Weten niet wat het is, om een andere stijl aan te nemen

Als men zo is opgevoed, is het moeilijk om een andere levensstijl aan te nemen.

Afgezien dat van een kind van 8 jaar, denk ik niet dat ze zullen kunnen zeggen (als ze altijd al zo geleefd hebben), dat hier, nee, dat niet klopt. Hoe zullen ze dat beslissen, als men heel hun leven doorgebracht heeft voor de televisie. Ze geven geld voor hun eigen voedsel. Ze weten niet wat het is, om een andere stijl van leven aan te nemen (r. 208, m.v.).

3. Liefde is gewoon blind

De liefde is vaak blind, dat zorgt ervoor dat bepaalde negatieve reacties in relaties vergeten worden.

Ik denk dat we vele keren verblind zijn door de liefde, die we hebben van de ander persoon. We moeten echter bepaalde zaken in rekening houden. Men heeft negatieve reacties in relaties. Zo wordt niet alles teruggevorderd (r. 42, v.v.).

4. De kracht van liefde

De kracht van liefde in een relatie. De vraag stelt zich, als hij echt van haar hield, waarom deed hij dit?

Ze gaan niet verzoenen,.. Het hangt af van de kracht die liefde heeft in de relatie. (r 12, v.v.).

5. Vertrouwen hebben in de ouders

Ouders op de hoogte stellen, dat ze nog niet klaar is voor een sekuele relatie. Ouders weten het beste wat de waarheid is. Ze gaven je immers het leven. Ze zullen zich schamen, als hun dochter het niet wil.

Zij moeten beseffen dat ze met uitsluiting van een seksuele relatie, dat het een verkrachting is, met de waarden dat ze hadden ingeprint. Omdat Martha het idee had, om maagd te blijven tegen het

huwelijk. Het is niet enkel wat er met hen gebeurd is, maar het heeft ook te maken met de waarden die geïntroduceerd waren door de ouders, omdat ze dat zo wilden. Ze dienen hun dochter niet te kwetsen (r. 316, m.v.).

5.1. Ouders zullen haar niet ondersteunen

Ouders zullen haar niet ondersteunen.

Ik denk dat ze hem eerst moet zeggen aan haar vriend en daarna moet ze het zeggen aan haar ouders, omdat het lijkt, dat er een gevoel van druk ontstaat, omdat de ouders het niet zullen begrijpen, omdat ze alleen denken dat de jongen van een hoge klasse komt en dat ze het eerst moeten zien (r. 199, v.v.).

5.2. Foute inschatting van de ouders

Ouders denken dat het een goed koppel is, ouders denken op een gemeenschappelijke manier hierover. Ze denken dat gelukkig waren. Het is positief te trouwen met iemand uit een goede klasse. Ze gaan niet van gedacht veranderen, door de goede klasse.

Ik denk dat de ouders denken dat ze gelukkig zijn, omdat ze ging trouwen met iemand uit een goede klasse. Ze gaan niet van gedacht veranderen, omdat hij van een goede klasse is (r. 287, v.v.).

5.3. Beïnvloeding van ouders

Ze heeft het gevoel, dat ze onder druk gezet wordt, vanuit de familie uit sociale belang. Echter wil de vriend alleen seks met haar. Dit heeft verwarde gevoelens als gevolg.

*a) Onder **druk gezet, omdat het familie is**, en ze het vermoedelijk allemaal doet, omdat het zo hoort. Deze personen zijn **verward**. Sommige personen halen zich dingen in het hoofd, die niet goed zijn. De familie beïnvloed haar, het lijkt me fout **om seks te hebben voor het huwelijk** (r. 72, v.v.).*

b) Dat is waar, zowel van haar ouders en van haar vriend. De vriend wil alleen seksuele relaties met haar, de familie wil haar voor het sociale belang (r. 95, v.v.).

6. Hij houdt niet van haar

Indien hij van haar houdt, dient hij geduld te hebben om seks te hebben en haar niet te verplichten. In dit geval houdt hij niet van haar.

*Ze zeggen vaak dat **liefde is blind**, en dat men de waarden vergeet, in elk geval dient men er rekening mee te houden, dat jongen geen liefde heeft voor haar. Als hij liefde voor haar heeft, dient hij te wachten en te wachten voor eens seksuele relatie te beginnen (en niet verplichten uit respect). Ze moet hem verlaten, als hij haar beslissingen niet respecteert (r. 75, v.v.).*

Ik denk ook dat haar vriendje niet van haar houdt zoals ze is. Waarom forceert hij anders in deze zaken, die zijn niet wil. Het lijkt dat hij niet houdt van haar zoals ze is, wanneer dit zo is, dient zij te zeggen nee. Anders is het beter, om te scheiden (r. 148, v.v.).

6.1. Bewijs van liefde

Als de jongen van het meisje, hoeft je geen bewijs te vragen van liefde.

Ik denk het niet, als hij echt van haar houdt, is het niet nodig om een bewijs te vragen van liefde. Hij dient haar besluit te respecteren (r. 230, m.v.).

7. Alles te maken met liefde, niet met waarden

Respect hebben voor de ander zijn mening, wat men verlangt, heeft allemaal met liefde te maken en niet uit principes of bepaalde waarden.

Volgens mij heeft het allemaal te maken met liefde en niet met principes en waarden. Men kan zeggen wat men verlangt aan een vriendin, maar de ander kan op een zekere leeftijd, nog geen seksuele relaties kan hebben. Maar ze houden ervan hetgene te doen. Het heeft niets te maken met principes (r. 84., v.v.).

8. Liefde geven op alle vlakken

Liefde drukt zich uit op alle vlakken, ook het niet bedriegen van de ander. Indien er geen liefde voor haar is, dient hij haar te verlaten.

*Omdat hij in een relatie is en hij heeft geen recht om Melissa te bedriegen. Want ze zijn verloofd, dat betekent dat je **liefde moet geven op alle vlakken**. Dan het is een niet vertrouwen, als hij geen liefde heeft voor haar, moet hij niet bij haar blijven (r. 91, m.v.).*

7. Afhankelijk van de vrienden

Het is afhankelijk van de vrienden, hoe ze om gaan met relaties.

Het is ook afhankelijk van de vrienden, vele keren brengen ze in het rekening van de vrienden, wat ze over denken (r. 310, m.v.).

D. Verantwoordelijkheid

1. Een gebrek aan begeleiding

De ouders begeleiden haar niet. Ze heeft geen liefde en zorg van de ouders. Ze leeft alleen, zonder gevoelens.

Ze leeft alleen, zonder gevoelens, ze heeft geen broers of zussen. Ze heeft geen liefde en zorg van de ouders. Het is een slechte weg voor de ouders, de ouders begeleiden haar niet, de ouders zijn bezorgd voor haar, omdat ze niet volstaan naar hun hoofd (r.64, l.v.).

2. Fout verantwoordelijkheid ouders

Ze weten niet hoe ze verantwoordelijkheid in rekening moeten brengen.

Het is een fout van verantwoordelijkheid aan de kant van de ouders, omdat het gebeurt wanneer de kinderen opgroeien, ze zijn niet verantwoordelijk om deze dingen te doen (r.198, m.v.). Als je verantwoordelijkheid niet kan opnemen, moet je geen kinderen kopen. Ze hebben ook nood aan liefde nodig van hun ouders (r. 84, m.v.).

2.1. Verantwoordelijkheid van beiden, niet één persoon

Het is een verantwoordelijkheid van beiden. Ieder kind heeft een vader en een moeder nodig. Als de één verwakt, kan de ander die versterken.

Men is beiden verantwoordelijk, als je baby's hebt. Als men weet, wanneer ze klaar hiermee zijn en in elk geval moeten ze beschermd worden, ze hebben niet het type van verantwoordelijkheid. De twee zijn wat ze bij baby's hebben, en weten of ze klaar waren, of in ieder geval niet worden beschermd als ze wilden. Ze hebben dat soort van verantwoordelijkheid en met twee kinderen, dat betekent, dat je ervaring had met één. en betekenen dat je had ervaring met één. Als ze geen goede ouders zijn, gaan ze niet alles geven, wat ze nodig hebben in het leven. Als het enige is, de kinderen naar de TV laten kijken, gaan ze door en bepaalde economische situatie. Het levend doorbrengen al eten, hierdoor wordt hen schade aangebracht in het leven (r. 176, m.v.).

2.2. Meer tijd doorbrengen met de kinderen

Ze dienen hun arbeidsduur te veranderen, men dient meer tijd door te brengen met de kinderen.

Manier van affectie geven is, is het geven van tijd (r.180, m.v.).

2.3. Emotionele schade aan de kinderen

Er wordt emotionele schade aangebracht door de kinderen te verwaarlozen.

Het is schade, die aangebracht wordt aan de kinderen, voor de rest van hun leven...

2.4. Gebrek adequate opvoeding

Als je er geen tijd voor hebt, moet je er geen kopen. Je dient er goed voor te zorgen.

Ik denk, dat het slecht is om vanaf de geboorte, geen rekening te houden met de kinderen. Opvoeding van kinderen is een werk van lange duur. Er zijn vele methodes, maar er niet zijn voor hen. (r. 49, v.v.).

2.5. Ze moeten samenwerken

Door samen te werken, zullen ze de arbeidsduur veranderen.

Men moet samenwerken, door de arbeidsduur te veranderen. Zo moeten ze meer tijd doorbrengen met hun kinderen (r. 170, m.v.).

5.5. Meer evenwicht en meer tijd

Ze moeten meer evenwicht en tijd krijgen. Als men er te moe voor is, moet men ander werk zoeken.

Men moet de tijd verdelen, men moet tijd kunnen besteden met de kinderen.

*Het is niet, dat ze zomaar het eten dropen op tafel, er zijn twee zaken die meer belangrijk zijn. De kinderen dienen **meer evenwicht te krijgen meer tijd**, als men altijd moe thuiskomt, moet men maar ander werk zoeken. Hoeveel keer werken ze niet , hoeveel kunnen ze een beetje meer spenderen met de kinderen en hun aandacht geven, omdat het zo'n kleintjes zijn van zeven en negen jaar. Het lijkt niet dat ze de leeftijd hebben, om hun eigen voedsel te bereiden (r. 51, v.v.).*

5.6. In stadium ouders nodig

Ze zijn in een stadium, waar ze meer nodig hebben van hun ouders. Kinderen maken een deel uit van hun ouders.

Nou, ik denk dat ze in het stadium zijn, dat ze meer nodig hebben van hun ouders. Ze hebben een werk, waar ze een hele dag mee bezig zijn. Het is belangrijk om er echt te zijn voor hen. Het is ook de verantwoordelijkheid van de vader of de moeder, dat ze bij hun kinderen blijven. Ze maken nu ook eenmaal deel van hen uit (r. 52, v.v.).

6. Als kind leven gegeven om zorg op te nemen

Als kind het leven moet geven, om de zorg op te nemen voor haar broers en zussen. Er is dus hier sprake van **parentificatie**.

Ik weet van een casus van een nicht van de tweede graad, de mama was overleden en ze was 15 jaar, onze leeftijd. Ze had vier jongere broers, ze heeft haar leven moeten geven om de zorg op te nemen voor de broers. Dat in de tweede graad, die de moeder is overleden en ze was de oudste was 15 jaar van onze leeftijd en had vier jongere broers en ze geeft heel haar leven opgeven, om de zorg op te nemen. Luister, ze is een vrij volwassene persoon. Ze zegt vele keren en ze denkt, dat ze op 15-jarige leeftijd, al heel volwassen moest doen. Ze heeft drastisch haar leven moeten veranderen. Wanneer ze 20 jaar zal zijn, wil ze haar gevorderde tijd terug vorderen, maar hiertoe, zal ze nooit in staat zijn (r. 210, m.v.).

3. Verantwoordelijkheid slachtoffer

3.1. Ze is misschien in staat hetzelfde te doen

Er is geen wederzijdse beïnvloeding. Ze kan een keer hetzelfde doen. Ze leerde zich weer als slachtoffer op te stellen. Ze hebben alletwee een fout gemaakt, door niet genoeg te praten.

Het lijkt niet dat ze schuld heeft, maar vanuit ander gezichtspunt bekeken, ze is in staat om hetzelfde te doen en misschien ze het niet. Er is tussen hen niet wederzijdse voldoening, dus kan ze een keer hetzelfde doen. Ik weet niet zoals Juan, maar ze leerde zich als slachtoffer op te stellen. Maar het kan zo zijn, dat ze alle twee een fout hebben gemaakt (r.105, m.v.).

3.2. Het slachtoffer (M.) is heilig

Ze is heilig zoals Jeanne D'arc.

Ze is zo heilig als Jeanne d'Arc (r. 104, m.v.)

3.3. Dader (J.) voelt zich eenzaam

Er is een druk door de omgeving op Juan. Hij voelt zich eenzaam. Hij moet hulp zoeken bij een persoon. In elk geval moeten ze de situatie laten beslissen door twee... Het meisje investeert geen tijd in de relatie.

Hij voelt zich eenzaam, omdat hij geen tijd samen heeft met dit meisje om te investeren in de relatie, hij moet hulp zoeken en naar een persoon in elk gevoel, die kan beslissen over deze situatie of een test voor de twee, en bekijken of alles gaat (r.65, m.v.).

3.3.1. Eenzaamheid is geen rechtvaardiging

Het is geen rechtvaardiging. Hij moet zeggen, hoe hij zich voelt, om dit te voorkomen. Het is slecht, om geen tijd met zijn echtgenote door te brengen. Ze dienen meer samen te delen.

Eenzaamheid is geen rechtvaardiging om zijn vrouw te bedriegen en te slaan. Men dient te spreken met elkaar...

Hij voelt zich eenzaam, omdat hij geen tijd samen heeft met dit meisje om te investeren in de relatie, hij moet hulp zoeken en naar een persoon in elk gevoel, die kan beslissen over deze situatie of een test voor de twee, en bekijken of alles gaat (r. 56, m.v.).

D. Genderconcepten

1. Machismo

1.1. Machos zien je als je een lustobject

Macho-mannen beschouwen vrouwen als een lustobject.

Macho's moeten iemand hebben, ze willen iemand behagen. Zoals een lustobject. Mannen die dit gebruiken, zetten zichzelf voor schut.

Het idee dat ze hebben, dat macho's zijn, die iemand hebben, ze willen iemand om te behagen, zoals een lustobject, dat het niet is... (r.285, m.v.).

1.2. Mannen hebben zotte hormonen

Mannen staan niet in voor hun eigen hormonen. Ze willen een bewijs voor liefde.

De mannen hebben zotte hormonen, met een zoen, willen ze meer. Met een knuffel willen ze meer. Men dient een bewijs te geven van liefde. Maar, volgens mij is bewijs niet zozeer een bewijs van liefde.

Op deze leeftijd is het uitermate moeilijk, omdat de mannen zotte hormonen hebben. Dit terzijde, het is jammer dat hij nieuwsgierig is. Deze persoon voelt zich meer zeker, maar gelijk, zodat het lijkt dat ze wordt beïnvloed door vele zaken, en dat ze zich laat meeslepen. ... Dat is geen echte liefde (r. 110, v.v.).

Ze hebben gekke hormonen, met een zoen te geven, willen ze iets meer. Met een knuffel te geven, willen ze iets meer. IN een relatie moet je liefde en zorg tonen. De man vertrouwt op die liefde, van wat zij voelt. Hij gaat haar vragen, dat ze een bewijs van liefde geeft. Een test van liefde moet men geven, één van de gevolgen is seks, als mindere een bewijs van liefde, zoals het me lijkt (r.283, m.v.).

1.3. Aanvaarding van het machismo

Machismo wordt in het algemeen aanvaard.

Ze aanvaarden het machismo. Ze aanvaarden dat ze mogen misbruiken (r. 196, l.v.).

1.4. Superioriteit van het machismo

Mannen lijken superieur ten opzichte van de vrouwen. Ze denken dat ze alles kunnen. (r. 194, v.v.)."

Dat mannen denken dat ze superieur zijn aan vrouwen in alle aspecten.

1.5. Hoe meer vrouwen, hoe mannelijker

Met hoeveel vrouwen ze slapen, hoe meer mannelijkheid ze uitdrukken.

Hij is aan het denken, dat de mannen, hoeveel vrouwen ze hebben, met hoe meer vrouwen ze slapen, hoe meer vrouwen men heeft, hoe meer mannelijk men is (.128, v.v.).

2. Vrouwen als machistas

Sommige vrouwen stellen zich op als machistas. Hierdoor leiden ze zogenaamd de man.

Het zijn vrouwen, die zich gedragen als machistas. Ze denken, dat ze hun man moeten leiden.

3. Variatie in de jongens

3.1. Niet de meerderheid zoals Emillio

Niet alle mannen stellen machogedrag.

Niet de meerderheid is zoals Emillio, er is een zekere variatie. Wijzelf moeten kiezen (r.146, l.v.).

3.2. De grote meerderheid zoals Emillio

De meeste mannen stellen machogedrag.

De grote meerderheid is zoals Emillo (r. 130, v.v.).

3.2. Type jongen is omgevingsafhankelijk

Het type jongen is zowel omgevingsafhankelijk en wordt ook beïnvloed door de vrienden.

Het is afhankelijk van de omgeving, waarin ze opgroeien. Is het een goede of een slechte omgeving?

Het is ook afhankelijk van de vrienden, vele keren brengen ze in het rekening van de vrienden, wat ze over denken (r. 310, m.v.).

3.3. Liefdevolle ridders

Naast macho's zijn er ook liefdevolle ridders. Zij hebben een introverte en een vriendelijker karakter. Ze zijn ook beter in communicatie.

Er bestaan ook liefdevolle ridders, ze zijn veel vriendelijker, introverte. Ze weten hoe ze moeten communiceren.

4. Fout seks te hebben voor het huwelijk

De familie beïnvloedt haar, het is **fout seks te hebben voor het huwelijk**....

5. Je lichaam geven is houden van elkaar

Seks hebben is de uitdrukking, van liefde.

Je lichaam geven aan iemand, betekent voor ons, dat je houdt van elkaar, we zeggen hiermee, dat je van elkaar houdt, maar het enige wat hij wil is plezier en zich laten gaan (r.116, v.v.).

In een serieuze relatie, moet men tonen, dat je elkaar graag ziet. Er moet liefde zijn, om te tonen dat de persoon het waard is. Voor mij is het iets heel speciaal, ik wil dat alleen doen met iemand, waarvan ik met hart en ziel van hou (r. 145, m.v.).

E. Patriachale samenleving

1. Excuus van de samenleving: vlees is zwak

Het is een excuus in de samenleving. Het vlees is zwak.

In ieder geval, zijn er veel ervaringen op zijn minst bij de mannen. In onze cultuur zegt men als excuus: het vlees is zwak. Als alle mannen in het echt dit excuus zouden gebruiken, zetten ze zich zelf voor het hoofd. Het idee dat ze hebben, dat macho's zijn, die iemand hebben, ze willen iemand om te behagen, zoals een lustobject, dat het niet is... (r. 285, m.v.).

2. Tolerbaar in de samenleving

Misbruik wordt getolereerd in onze samenleving.

"Er is een geloof in de samenleving dat misbruik is toegestaan. Het is tolerbaar in de samenleving"...

2.1. Afhankelijk van de gezinssituatie

Het is afhankelijk van de gezinssituatie of het geweld tolereerbaar is. Hier doet het niet toe of men al of niet geld heeft.

"Het is afhankelijk van de gezinssituatie of het wordt toegestaan. Dus als de familie erg betrokken is en dat je geïnteresseerd bent (r. 241, l.v.)."

3. Apathie in de samenleving

Er is apathie in de samenleving ten opzichte van geweld. Het is een instinct, men wil uit de gevarenzone blijven.

"De een verkiest om uit de gevarenzone te blijven, vanuit een zeker instinct. De ander begint snel te denken aan de schade die je kan veroorzaken. Elke als er iets gebeurt zijn we niet komen helpen, omdat je bang bent, dat er iets zou gebeuren (r. 232, l.v.)."

4. Op het platteland meer voorkomen

In het platteland (el campo) komt geweld veel meer voor.

"Men heeft een voorbeeld op het platteland, heeft men veel casussen zoals dit. De werkster van Angélica, is zoals de grootvader niet, hij moet haar respecteren en verontschuldigen als men het niet wilt (stem: het hangt af van de familie), maar men zegt dat het meer voorkomt op het platteland (r, 192)."

5. In samenleving, offert vrouw op

In onze samenleving, offert de vrouw zich altijd op.

Ik denk dat het heeft veel te maken met de samenleving en familie. Ik weet niet het lijkt hier dat de ooms en tantes van je profiteren hijito, het is jouw leven, ik weet niet, je jeugd. Dus geloven ze dat het ook de samenleving is, de vrienden, omdat het altijd een meisjes is die zaken opoffert en ze een beloning willen... aja (r. 155, v.v.).

6. In samenleving, niet voldoende toekomstbeelden

Personen uit de lage sociale klasse, hebben onvoldoende onderwijs en toekomstmogelijkheden.

In die zin, dat men een voorbeeld is voor een persoon. Een persoon van een lage sociale klasse. Heeft veel invloed van de moeder, brengt veel tijd al werkend door, ... Ze hebben niet voldoende onderwijs om dit te kunnen. Onderwijs, onderwijs is een voldoende proces, voor de toekomst en soms zien de gevolgen niet meer (r. 349, m.v.).

F. Machtsgebruik

1. Misbruik door vertrouwenspersonen

1.1. Misbruik door de grootvader, die er van profiteerde

Een casus over misbruik van de grootvader.

"Een meisje werd verkracht door haar guagiita, grootvader. De ouders leven niet hier. Omdat de ouders zijn gemigreerd. En ze misbruikt door de tante en de grootvader, die ervan profiteerde."(r. 166, l.v.).

1.2. Misbruik door de oom

Een ander meisje wordt misbruikt door haar oom.

"Ik ken ook andere, dat de oom hen heeft verkracht, wanneer ze terugkwamen van de les, hij heeft haar altijd misbruikt. De mama heeft er op aangedrongen, dat zij haar moest excuseren."

1.3. Verkracht door een leraar

Een casus over een leraar in de school, die zijn leerlingen verkrachtte.

"Ik had hulpen bijvoorbeeld, ze waren aan het studeren in de school. En de leraar is altijd aan het wachten, en enkele keren zijn ze verkracht."

2. Zich machtig voelen

2.1. Profiteert van haar liefde

Hij voelt zich goed, ongenaakbaar. Hij denkt dat hij recht heeft, dat hij zo liefde uitdrukt. Hij weet dat zij van hem houdt. Laten we er van profiteren.

Waarom ik dat zegt, hij denkt dat hij het recht heeft, omdat ze zoveel haar liefde uitdrukt. Hij weet dat zij van haar houdt, dus gaan we er van profiteren (r. 138, m.v.).

Ik denk dat hij eerste instantie profiteerde van de situatie. Maar ik denk dat als ze de waarheid zou hebben verteld, de ouders haar niet hadden ondersteund. Waarom houdt de vader van zijn kinderen (r. 283 v.v.).

2.2. Hij wil gewoon seks

Ze moet inzien dat het om seks draait en niet om haar.

Ik denk dat ze moet de relatie met hem te beëindigen en zich realiseren dat alles wat hij wil van haar is en een seksuele relatie en niet een serieuze relatie (r. 234, m. v.).

3. Hij drijft de spot met haar

Hij lacht haar gewoon uit en hij drijft de spot met haar.

Juan de spot drijft met Melissa (r. 30, m.v.)

4. Minachting op deze manier

Als er minachtig gebeurt op deze manier, moeten ze niet terugkeren in de relatie.

Ze moeten nog niet terugkeren in een relatie, men moet altijd trouw zijn en respect geven en minachting op deze manier, nee, nee, ik denk niet dat de man moet vergeven (r.47, m.v.).

5. Het is een brutaliteit

Het is een brutaliteit. Er wordt steeds gespeeld met bepaalde betrouwheidsgrenzen.

Het is een brutaliteit. Is het hoe men haar slaat. (gelach). Het is een fysieke agressie. Men dient respect te hebben. Geen enkele man, moet een vrouw moet slaan of slechter. Een brutale, sorry maar hoe graag (lacht) Is dat hoe het gaat te raken. Het is een fysieke en aannemen dat respect is heel, nee nee nee man moet een vinger uitsteken naar de vrouw en de vrouw , nog erger ... (r 32, v.v.)

....

*Ik denk dat misbruik niet het gene, dat men enkel kan bereiken door een seksuele daad. Misbruik kan het aanraken zijn van delen, dat je niet wilt, het is misbruik, voor mensen, omdat ze je niet respecteren. Ik geloof dat alles misbruik is, als je zegt dat je het niet wilt, en dat je doet er alles aan, zegt ze dat het geen misbruik is. Het **spelen met de betrouwbaarheidsgrenzen** dat men heeft (r. 178, v.l.).*

G. Handelen uit respect

1. *Beslissing respecteren*

Men dient te respecteren in een relatie, ideeën laten overeenstemmen. Overeenstemming bereiken tussen twee personen.

Als dit zal gebeuren, is het een beslissing van de twee samen. Het is iets dat je geeft omdat ze van elkaar houden, niet omdat hij er naar verlangt of waarom ik er niet naar verlang. Wanneer iemand beslist van nee, moet men dat in de relatie respecteren, omdat twee personen een overeenstemming moeten bereiken. Ze moeten hun ideeën overeen laten komen (r.233, m.v.).

Ik denk niet, dat ze moet terugkeren, omdat ze geen respect meer hebben en elk geval. Juan is schuldig en hij mag haar ook niet slaan (r. 32, m.v.).

1.1. *Niemand verplichten*

Men mag niemand verplichten of een ander persoon. Als men iemand verplicht, betekent dat er geen liefde is.

*Ze moeten een akkoord bereiken over het seksueel gedeelte, omdat ze niemand moeten verplichten of een ander persoon. Het is een verschrikkelijke fout van respect. Dat meer in een paar. **Het betekent dat er geen liefde is of dat alleen het fysieke noodzakelijk** is. Of alleen de gewoonte in een relatie. Ik denk dat het belangrijk is om zorg te dragen. Ze moeten elkaar begrijpen en ze moeten de beslissingen respecteren. Het is noodzakelijk dat men beiden van elkaar houdt en dat men de ander niet dwingt (r. 234, m.v.).*

1.1. Een nee is een nee

Eerst nee zeggen, dat je er niet van houdt, daarna ja zeggen, indien ze bij hem wil blijven. Waarom domineren? Waarom aandringen?

2. Wederzijds respect

In dit opzicht vertrouwen hebben in wederzijds respect. Het is afhankelijk hoe ze zich gedragen. Men dient gemeenschappelijk te praten. Respecteren en waardering geven aan de persoon.

3. Houden van haar zoals ze is

Hij moet houden van haar zoals ze is, hij dient dit respecteren. Indien ze van je houden, zullen ze je respecteren.

4. Liefde en respect

Liefde en respect hangen samen in een relatie.

Als men ervan uitgaat, dat er liefde is in de relatie. Men moet respect hebben tussen de twee personen. De jongen die zijn meisje niet respecteert. Men zal dan eens terugkeren naar een gewelddadige man. Zonder echt in een relatie te zijn (r.38, v.v.).

H. Minderwaardige indentiteisconstructie

1. Schaamte om hulp te zoeken

Er bestaat om hulp te zoeken.

Men durfde geen hulp vragen...

2. Sterk zijn in beslissingen, niet laten beïnvloeden

Sterk zijn in beslissingen, zich niet laten beïnvloeden. Ze is niet klaar om van beslissing te veranderen.

Ze moet haar sterk en vast houden in haar beslissingen. Ze moet haar niet beïnvloeden...

*Of een andere keer misschien met Melissa, het is een beetje **naïef**, om hier geen rekening mee te houden, het eindigt niet met Melissa alleen (r.98, m.v.).*

3. Nood eigenwaarde te hebben

Het is noodzakelijk een eigenwaarde te hebben.

Het is noodzakelijk een eigenwaarde te hebben, om dergelijke zaken, niet te tolereren...

4. Dwingen uit angst

Dwingen uit angst, uit angst om te verliezen.

Als hij haar dwingt uit angst. En als ze gedwongen wordt uit angst, zal ze uit vrees het hetgene doen, ze zal zich bekeren. (uit vrees voor verliezen) (r. 76, v.v.).

5. Capabeler, indien ze hem verlaat

Als ze een gevoel van eigenwaarde heeft mag ze niet terugkeren. Hierna zal ze zich capabeler voelen.

Ik denk dat als ze het gevoel van eigenwaarde heeft, dat ze niet mag terugkeren. (r. 13, m.v.).

Houden van je zoals je bent. Het lijkt me triestig, dat ze dit ook moet begrijpen, dat hij niet van haar houdt. Ze moet hem beter verlaten, ze zal zich capabel voelen. Hij zal niets voelen, omdat hij haar verplicht, omdat hij niet de gevoelens heeft (r.232, v.v.).

6. Gebrek aan zelfvertrouwen

Ze heeft niet veel zelfvertrouwen. Indien je van jezelf houdt, laat je zo'n zaken niet toe.

7. Pessimistische, ongelukkige gevoelens

Het meisje zal zich slecht voelen, pessimistisch. Er heerst een ongelukkig gevoel. Ze houdt niet van deze zaken. Ze zal zich verplicht voelen.

Hij verplicht haar, maar ze is er zeker van, dat ze niet gelukkig hier mee is. Op deze manier werkt het niet, het is niet liefhebben (r. 265, m.v.).

Ik denk dat ze voelt zich echt slecht voelt, pessimistisch. Ze is ongelukkig. Want ze houdt niet van deze dingen, omdat ze zich verplicht voelt (r.240, v.v.).

7.1. Ze voelt haar verkracht

Ze voelt haar verkracht.

Ik denk dat Martha zich verkracht voelde, het is slecht dat Emillo haar op een andere manier zal dwingen (r. 278, m.v.).

7.2. Ze voelt haar onder druk gezet

Ze voelt haar onder druk gezet.

Ze voelt zich geforceerd, omdat hij haar zou verlaten, als ze niet de hulp heeft van haar vriendin, dient ze haar ouders van de vriend te vertellen, voor ze seksuele relaties hebben (r.144, m.v.).

Als hij niet van haar houdt, zoals ze is, moet ze hem verlaten. Ze moet niet op deze manier onderdrukt worden (r. 215, v.v.).

8. Uit zelfrespect

Uit zelfrespect, mag ze niet terugkeren.

Ze mogen niet terugkeren, uit zelfrespect (r.21, m.v.).

9. Noodzaak positieve ervaringen

Het is noodzakelijk, dat er positieve ervaringen zijn, om te weten wat er fout is.

Ik denk niet, dat dit het moeilijkste is.... . Bijvoorbeeld een zeer gecompliceerde situatie in mijn familie, mijn ooms hebben een verschrikkelijk strijd gehad. Mijn oom was dronken en trok een mes. Ik was klein met 7, 6 jaar , het enige wat ik dacht was naar mijn kamer lopen. We hebben ons verstoopt onder het bed, wachtend tot het gegil voorbij was. Het klonk als brekend glas... Je realiseert dat het slecht is, daar doet de leeftijd niets aan toe. Maar om te begrijpen wat er iets mis is, moet je eerst een leven gehad hebben, waarin de ervaringen wel positief waren. Je moet eerst kijken, maar niets meer. Maar in dat geval, zullen de vader en de moeder terugkeren, het is zeer moeilijk deze keer. Ik weet niet wat er gebeurd was. Ik wil alleen dat mijn neefjes goed zijn. Als ik hen zag, moest ik wenen, ik wist het niet (r. 213, m.v.).

10. Ze is te volgzaam

Ze zal hem niet verlaten, daarvoor is ze te volgzaam.

Ik zal zeggen, als ze liefde willen, waarom niet. Vele keren hebben enkele meisjes die denken of enkel personen denken nee, waarom zouden ze slaan, dat is hun schuld. Ik denk niet dat het meisje zal weggaan, omdat ze steeds iemand anders volgt. Hij dient de waarheid te respecteren (r.43, l.v.).

I. Verdedigstrategieën

1. Problemen oplossen zonder agressie

Kalm blijven wordt als een strategie aanzien om te gaan met problemen in de plaats of agressie. Verder is praten ook vorm van preventie voor agressie.

Ik weet het niet, met haar praten en zijn excuses aanbieden. Ze moeten kalm (r.39, m.v.).

...

Ik weet het niet. Wanneer je wilt houden van elkaar in een paar, een paar doet niet zoals dit, je maakt vooruitgang door met elkaar te praten en de waarheid te spreken (r.58, m.v.).

2. Ze willen zich uitleven op een bepaalde manier

Men heeft de behoefte om zich uit te leven.

Het is een typisch echtpaar, maar het probleem is dat als ze een trauma of zoiets hebben, na wat gebeurd is. Het is zoals men zich wil uitleven op iets. Ze houden erg van elkaar, ze houden er van samen te leven, maar ze zoeken een reden zich uit te leven en geslaan te worden, zoals hier (r.146, m.v.).

3. Verlangen ervaringen te delen

Er bestaat een verlangen tussen de vrouwelijke adolescenten om de ervaringen te delen.

Interessant, ik weet niet, deze gesprekken te delen, niet enkel nieuwe ervaringen op te doen. Het is niet hetzelfde hoe ze leven. Het is zorg te dragen en meer of minder weten waar voor ze staan (r. 258, v.l.)

4. Voldoening zoeken op een andere manier

Als de jongen alleen uit is op seks, moet hij voldoening zoeken op een andere manier.

*Als het alleen voor de seks is, lijkt het dat men voldoening moet zoeken op een andere manier.
Maar het lijkt niet normaal, dus moet men niet op deze manier voldoening zoeken (r. 268, m.v.).*

5. Geen geweld tolereren van de partner

Men mag geen geweld van de partner tolereren.

*Ik denk dat ze niet meer terug mag keren, want ze moet geen geweld tolereren van de partner
(r.40, m.v.).*

6. Nee zeggen

Een manier om je te verdedigen is nee zeggen. Om daarna je ouders op de hoogte te stellen.

*Eerst zou ik nee zeggen, daarna zou ik mij ouders op de hoogte stellen, dat zouden klagen (r.345,
v.v.).*

6. Hulp zoeken

Ze moet hulp zoeken, indien ze niet akkoord is met zijn beslissingen.

*Het lijkt me een beetje dom, ze is er niet rijp voor. Ze moet de ouders vertellen, wat er gebeurt.
Ze moet dus hulp zoeken, wanneer ze niet akkoord is. Hij dient te respecteren, wat ze wil (r.146,
m.v.). Ouders op de hoogte stellen, dat zij zouden klagen (r. 337, m.v.).*

7. Therapie volgen

Noodzakelijk eerst therapie te volgen, voor ze terugkeren.

Goed als ze wilden terugkeren naar haar vriendin, moet ze maar eerst therapie volgen, om bepaalde zaken recht te zetten (r.40, m.v.).

J. Gevolgen

1. Oplopen van een trauma

Ze zal lijden aan een trauma, pijn doen. Ze zal een trauma oplopen.

Emotioneel geweld, omdat ze kunnen lijden aan een trauma, en het kan pijn doen (r. 332, m.v.).

2. Gevolgen van aids

Gevolg van aids, men weet niet veel over het probleem.

3. Zwanger

Ik ken een deel, waar ze moeten trouwen op 9 jarige leeftijd. Het meisje is gestorven was, omdat ze zwanger was op twaalfjarige leeftijd (r.317, v.v.).

4. Terugkeer naar gewelddadige man

Als men ervan uitgaat, dat er liefde is in de relatie. Men moet respect hebben tussen de twee personen. De jongen die zijn meisje niet respecteert. Men zal dan eens terugkeren naar een gewelddadige man. Zonder echt in een relatie te zijn (r. 38, l.v.).